

Marian Matusiak

**TATRZAŃSKI SZLAK
na Powązkach**

Marian Matusiak
Tatrzański Szlak na Powązkach
PRZEWODNIK

Konferencja prasowa przed kwestą na Powązkach w 2009 roku

Powązkowska Pracownia Konserwacji. Od lewej Marian Matusiak – twórca szlaku. Za stołem siedzą: Marcin Święcicki – przewodniczący Społecznego Komitetu Opieki nad Starymi Powązkami, Ewa Nekanda Trepka - Stołeczny Konserwator Zabytków, Adam Grzegorzczak – rektor Wyższej Szkoły Promocji. Z tyłu stoją: Jerzy Kisielewski – wiceprzewodniczący komitetu, Tomasz Rogala – konserwator zabytków

Zakopane – Warszawa - Zakopane

Tatrzański Szlak na Powązkach

Autor: Marian Matusiak

Projekt graficzny: Jerzy Gruszczyński

Zdjęcia: Alicja Babij

Mapki Tatrzańskiego Szlaku: Alicja Babij

Korekta: Maria Magdalena Kulikowska

Skład i łamanie: Marian Matusiak

Publikacja elektroniczna: LABEL Wiesław Wilk

Wydawca: Zakopiańska Fundacja Narodowa „Skansen”

Wydano przy finansowym wsparciu

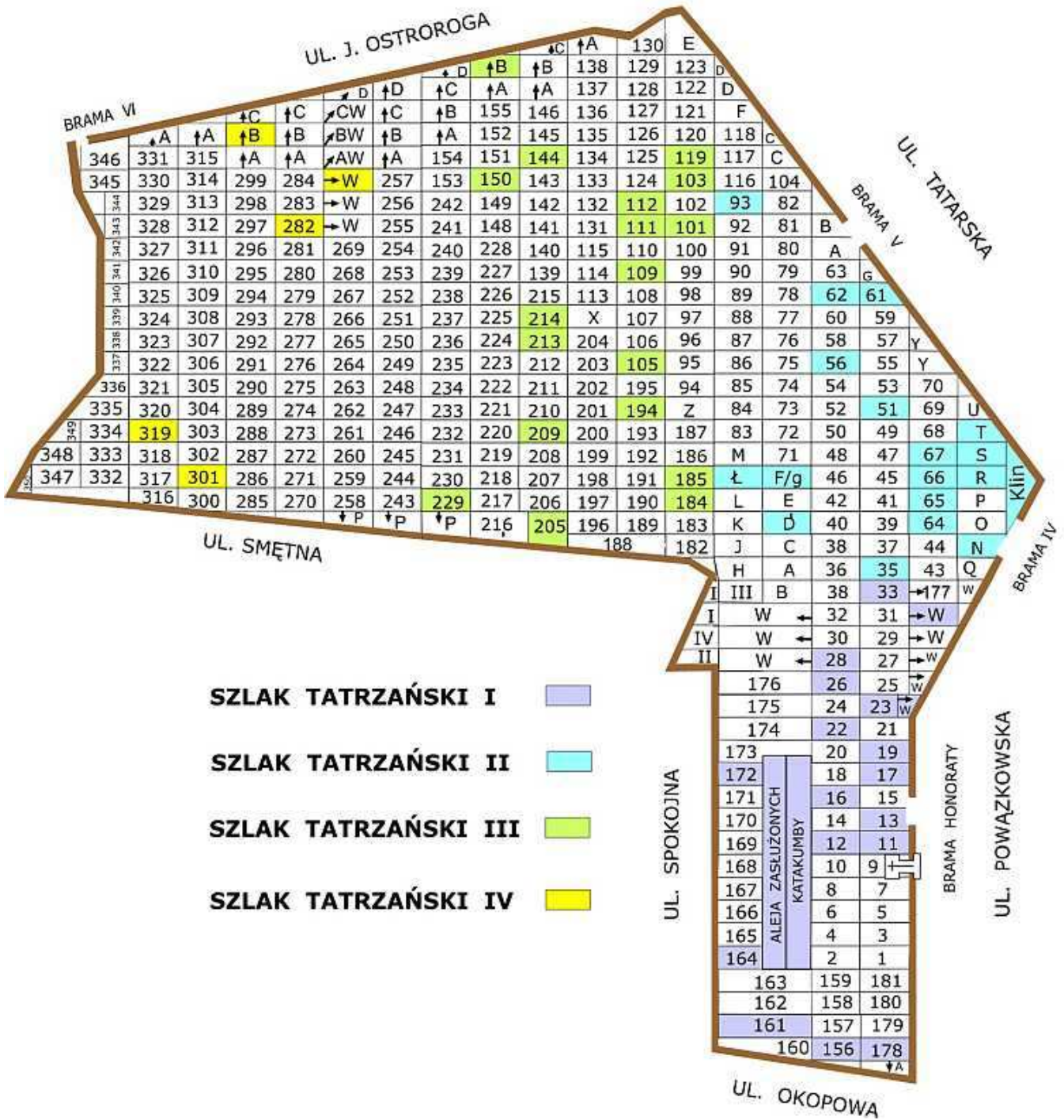
Urzędu Miasta w Zakopanem

Wydanie pierwsze

Copyright by Marian Matusiak

Zakopane 2010

SZLAK TATRZAŃSKI

Warszawę i Zakopane łączą więzy szczególne i mające długą historię. Wprawdzie bliżej do nas z Krakowa, ale to warszawianie, z doktorem Tytusem Chałubińskim na czele, „odkryli” Zakopane. Mijały lata, przybysze z Warszawy coraz wyraźniej zaznaczali swą obecność w Zakopanem i w Tatrach, ulegając też wpływom klimatów zakopiańskich. Pisarze i poeci, malarze i dziennikarze, kompozytorzy i architekci, politycy i działacze społeczni - nie sposób wymienić tutaj tych wszystkich, dla których Zakopane nie stało się tylko epizodem w życiorysie, lecz trwale wpłynęło na całe życie i twórczość.

Niektórzy z nich pozostali pod Giewontem na zawsze, z Pękowego Brzyzku spoglądając ku Tatom - „Król Tatr”, jak Tytusa Chałubińskiego nazywali górale, Klara Jelska i Maria Chylińska, przez wiele lat prowadzące działalność charytatywną, Józef Żychoń, lekarz, wydawca i działacz społeczny czy Tadeusz Pawłowski, chemik, taternik i ratownik górski. Miejsca spoczynku ich wszystkich, z Warszawy przybyłych, a Zakopanemu wiernych aż do końca, to taki niewielki, zakopiański Szlak Warszawski.

Na Powązkach, naszym cmentarzu narodowym, odkryto dotychczas ponad osiemdziesiąt grobów, w których spoczywają ludzie związani z Zakopanem, Tatrami i Podhalem – Jerzy Waldorff, Mieczysław Karłowicz, Zygmunt Noskowski, Jerzy Mieczysław Rytard, Bolesław Chwaściński, Tadeusz Kulisiewicz, Anna Micińska, Andrzej Zawada... I wielu, wielu innych, którym zakopiańczycy winni wdzięczną pamięć.

Po kilku latach starań, po żmudnych poszukiwaniach w archiwach i bibliotekach, został opisany i udostępniony Tatrzański Szlak na Cmentarzu

Powązkowskim w Warszawie. To jeszcze jedna nić wiążąca nasze miasta – stolicę Polski i stolicę polskich Tatr. W imieniu własnym i mieszkańców Zakopanego jestem głęboko za to wdzięczny inicjatorom Szlaku Tatrzańskiego, a szczególnie Panu Marianowi Matusiakowi, autorowi przewodnika po Szlaku Tatrzańskim i nieustrudzonemu organizatorowi corocznych, zaduszkowych kwest „Górale Powązkom”.

„Ojczyzna to ziemia i groby. Narody tracąc pamięć tracą życie. Zakopane pamięta. 1848 -1948” – te słowa, wyryte na drewnianej tablicy, umieszczonej przy bramie wejściowej na Pęksowy Brzyzek, są dla nas wszystkich, warszawian i zakopiańczyków, zobowiązaniem wobec tych, którzy odeszli i przesłaniem dla tych, którzy przyjdą po nas.

Burmistrz Miasta Zakopane
JANUSZ MAJCHER

Na zdjęciu od lewej: Zofia Karpiel Bułeczka, Hanna Gronkiewicz Waltz
Marian Matusiak, Marcin Świącicki

Bardzo nam miło, że od kilku lat mamy na Powązkach gości z Zakopanego, którzy pomagają nam w ratowaniu zabytków cmentarnych. Powązki, to nasza narodowa nekropolia. Na tym cmentarzu pochowani są wielcy Polacy, nie tylko ci, którzy mają zasługi dla Warszawy, ale także dla całej Polski. Mówi się, że jest to również największy zbiór polskiej rzeźby na otwartym powietrzu. Polscy artyści, którzy nie mogli często upiększać pomnikami naszych miast szczególnie w okresie zaborów, czyli nie mogli podejmować swojej oficjalnej działalności, wyżywali się twórczo na Powązkach. Tutaj powstawały pomniki Tatarkiewicza, Szymanowskiego, Schindlera, Witwickiego i wielu innych polskich rzeźbiarzy. Naszym zadaniem jest aby te pomniki ocalić i zachować, bo rodziny często wymarły lub są rozproszone po świecie i te zabytki niszczej. Już 32 rok zbieramy pieniądze na ich odnowę. Mam nadzieję, że tak jak i w poprzednich latach warszawiacy i wszyscy goście, którzy nas wspomagają dopiszą i będziemy mieli fundusze do działalności konserwatorskiej na przyszły rok.

Zapoznałem się z ideą zakopiańczyków polegającą na stworzeniu tutaj szlaku tatrzańskiego. Powązki to olbrzymi obszar zajmujący kilkadziesiąt hektarów. Jesteśmy za tworzeniem takich szlaków. W tym roku powstaje Szlak Chopinowski. Razem z Narodowym Instytutem Fryderyka Chopina znaleźliśmy około 20 nagrobków związanych z życiem naszego wybitnego kompozytora. On sam spoczywa na Per Laschez w Paryżu, ale tutaj pochowani są jego rodzice i siostry oraz nauczyciele – Wojciech Żywny i Józef Elsner. Także inicjator konkursów Chopinowskich profesor Żurawlew, profesor Drzewiecki, również kilku wybitnych wykonawców muzyki Chopina jak np. Maria Callergis i inni. Wśród odnowionych nagrobków i grobowców tworzymy więc prawdziwy Szlak Chopinowski. Sądzę, że również może tutaj powstać Tatrzański Szlak Literacki, utworzony według pomysłu Mariana Matusiaka, wskazujący na ludzi Podhala i Tatr, którzy są tutaj pochowani.

Marcin Świącicki

(fragment wywiadu dla zakopiańskiego Radia Alex w 2006 roku)

Tatrzański Szlak na Powązkach

Wybór oraz dokumentację i oznakowanie „Tatrzańskiego Szlaku” na Cmentarzu Powązkowskim tworzący w latach 2005-2009.

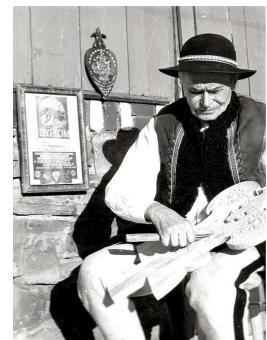
Podczas pobytów zakopiańskich kwestarzy w Warszawie okazało się, że na Cmentarzu Powązkowskim spoczywa wielu miłośników Zakopanego i Tatr, ludzi bardzo zasłużonych dla rozwoju naszego regionu. Dlatego autor opracowania uznał za konieczne sporządzenie listy nazwisk tych postaci, oznakowanie ich grobów i opracowanie przewodnika. W ten sposób powstała ta niezwykła opowieść o ludziach, którzy przemierzali za życia tatrzańskie szczyty i ostępy leśne, a dzisiaj, są bohaterami „Tatrzańskiego Szlaku” na Powązkach.

Na tym warszawskim cmentarzu trafiają się podhalańskie akcenty plastyczne będące przykładem rodzimej cieszki i artyzmu górali tatrzańskich. Spotykamy też pomniki podobne do tych jakie mamy na *Pęksowym Brzyzku* w Zakopanem.

Można tutaj odnaleźć starannie przemyślane i interesujące pomniki współczesne. W tej wielkiej galerii cmentarnej stoi drewniana, stylizowana kapliczka dłuta **Antoniego Kenara** na grobie Piotra Piotrowicza, zmarłego w 1942 roku. Jako zwieńczenia nagrobków widuje się tu także kapliczki z góralskimi dachami. Autorem większości z nich jest Franciszek Sztokfisz z Bukowiny Tatrzańskiej. To znany stolarz i snycerz góralski, który w latach osiemdziesiątych XX wieku z wielką pasją je wykonywał na zamówienia jego warszawskich klientów.

Mocno reprezentowane są tu także inne dziedziny sztuki sepulkranej jak kowalstwo artystyczne i kamieniarka. Niestety, elementy metalowe są bardzo zaniedbane. Tu i ówdzie widnieją ich pordzewiałe fragmenty. Plastyka żeliwnych krzyży znacznie odbiega wzornictwem od krzyży powszechnie spotykanych na cmentarzach podhalańskich i w Zakopanem. Te góralskie,

wykonywane były w zakładach górniczo hutniczych w Kuźnicach. Rzemieślnikami, którzy je odlewali w glinianych bądź piaskowych formach byli majstrowie czescy, węgierscy i niemieccy.

Tak jak górali podhalańskich zainspirowała do twórczości plastycznej przyroda Tatr, podobnie i na Powązkach, w sztuce cmentarnej spotyka się motywy rzeźbiarskie z dominacją geometryczną i wypełnieniem roślinnym.

Pierwsza akcja „Górale Powązkom” w 2005 roku

Od lewej: Marcin Hakiel, Andrzej Przybyła, Kasia Cichopek, Alicja Babij

W dniu otwarcia **Tatrzańskiego Szlaku**

1 listopada 2009 roku otwarto na Cmentarzu Powązkowskim Szlak Tatrzański. Wstęgę przecinał twórca szlaku Marian Matusiak wraz z Przewodniczącym Społecznego Komitetu Opieki nad Starymi Powązkami Marcinem Świącickim. O cmentarzu i jego historii mówił Dyrektor Zarządu cmentarza, ks. Marek Gałęziwski. W imieniu Władz Miasta Zakopanego przemawiała Ewa Matuszewska. Wydarzenie miało miejsce przy kwaterze nr 33, w miejscu, gdzie spoczywa zasypany lawiną śnieżną w Tatrach, kompozytor Mieczysław Karłowicz. Na grobie Karłowicza złożono wiązanki i kwiaty. W imieniu przewodników tatrzańskich uczyniła to Irena Rubinowska a od Tatrzańskiej Orkiestry Klimatycznej wiązankę przekazała Pani Agnieszka Kreiner. Po otwarciu szlaku, na jego trasę wyruszyła delegacja górali i zakopiańczyków, a wraz z nimi kilkadziesiąt osób biorących udział w uroczystości. Wycieczkę prowadził przewodnik tatrzański Marian Matusiak, przybliżając życiorysy postaci zasłużonych dla Zakopanego i Tatr. W samo południe, mszę świętą w kościele św. Karola Boromeusza na Powązkach odprawił biskup Kazimierz Nycz. Po jej zakończeniu ruszyła procesja, w której udział brała góralska kapela im. Tomasza Skupnia, pod przewodnictwem Sławomira Zięby. W skład „góralskiej muzyki” wchodził: Łukasz Gąsienica, Józef Gąsienica Brzega, Jan Chyc, i Piotr Nowak. W procesji szli zakopiańscy kwestarze Powązek: Zofia Karpiel-Bułecka, Zofia Chyc- Magdzin, Agata Gąsienica, Dorota Gąsienica, Cecylia i Marek Zaniewscy, Alicja Babij, Marian Matusiak, Irena Rubinowska. Piąta kwesta, górali w Warszawie, organizowana pod hasłem Zakopane-Powązkom przyniosła blisko 200 tysięcy złotych na renowację zabytkowych nagrobków. Wkład zakopiańskich kwestarzy to kwota prawie 4 tysięcy złotych. W Zarządzie Cmentarza Powązkowskiego kwestujących odwiedził arcybiskup Kazimierz Nycz. Górale zbierali datki w towarzystwie wielu artystów scen polskich oraz innych znanych twarzy telewizji, wśród których w tym roku byli m. in. Ewa Kuklińska, Dorota Stalińska, Hanna

Śleszyńska, Jolanta Fajkowska, Ewa Kasprzyk, Barbara Wachowicz, Jerzy Zakrzeński, Daniel Olbrychski, Karol Strasburger, Jerzy Kisielewski.

Nad grobem Agatona Gillera

Stoją od lewej: Irena Rubinowska, Ewa Matuszewska, Marcin Święcicki, Marian Matusiak
Marek Zaniewski, Celina Zaniewska.

Przecięcie wstęgi na Tatrzańskim Szlaku Cmentarza Powązkowskiego.
Od lewej: Marek Gałęziewski, Marian Matusiak, Marcin Święcicki.

Górale na Powązkach w 2005 roku

Od lewej: Marian Matusiak, Marek Perepeczko, Agnieszka Fitkau-Perepeczko, Andrzej Przybyła

Byliśmy na cmentarzu z Agnieszką Fitkau i Markiem Perepeczko. Wspólnie kwestowaliśmy zachęcając góralskimi wezwaniami do oddawania nam pieniędzy na renowację zabytkowych nagrobków powązkowskiego cmentarza. Ludzie kwitowali uśmiechem nasze nawoływania o *dułki do puszek* w towarzystwie filmowego *Janosika*. Nie przeszkadzało im także pozornie groźne wymachiwanie ciupagą. Spacerowaliśmy z Markiem wśród cmentarnych alejek, rozmawialiśmy o naszej wspólnej pasji modelarskiej, o jego roli w „13 posterunku”, o częstochowskim teatrze i o Zakopanem. Rozmawialiśmy także o tatrzańskim zbójnictwie, przecież ono nie tylko w Zakopanem ale i w całym kraju dalej się rozwija. Przyjęło tylko nieco inny charakter, teraz wszyscy na różne sposoby zabierają wszystkim, bez oglądania się na to czy coś mają czy nie mają.

To prawda – potwierdził Marek Perepeczko - takie nastały czasy niby demokratyczne, ale czy ja mogę Wam coś niedobrego powiedzieć o tym Zakopanem, kiedy ja Zakopane kocham, kocham i nie mogę do niego dojechać. Z pewnością kiedyś dojadę, osiedzę na troszkę, popatrzę sobie na górkę, może też pochodzę po górkach chociaż już ciężko i dlatego nie wymagajcie ode mnie za wiele. Ale wiecie, że cały mój sentyment, cała moja młodość, cała moja miłość związana jest właśnie z Zakopanem. Z naszymi Tatrami, których mamy tak mało a mamy je takie piękne. Ostatni raz byłem w Bukowinie Tatrzańskiej, gdzie tamtejsi górale pasowali mnie kilka lat temu na zbójnika.

*W związku z czym piknie po zbójnicku Was wszystkich pozdrawiam.
Hej!*

Marek Perepeczko

Drewniane kapliczki Powązek

Kapliczka na grobie Henryka Gebła, miłośnika Podhala, autora opowiadań zamieszczonych w książce Włodzimierza Wnuka, *Gawędy Skalnego Podhala*. Wykonawca: Franciszek Sztokfisz.

Alchimowicz Kazimierz (1840-1916)

Urodził się w miejscowości Dziembrów koło Grodna, na wileńszczyźnie, zmarł w Warszawie. Powstaniec i malarz. Początkową edukację ukończył w Wilnie. Studia odbył pod okiem Wojciecha Gersona oraz w Akademii monachijskiej u Alexandra Wagnera.

Uczestnik Powstania Styczniowego i zesłaniec syberyjski. Rysować zaczął na zesłaniu, gdzie utrzymywał się ze sprzedaży obrazów o tematach religijnych. Duży wpływ na jego twórczość wywarło miejsce urodzenia. Zafascynowany legendami i literaturą tworzył obrazy patriotyczne. Ilustrował sceny z *Pana Tadeusza* oraz dzieła Józefa Ignacego Kraszewskiego. Malował także sceny rodzajowe i pejzaże. W 1880 roku otworzył w Warszawie własną pracownię malarską. Swoje prace wystawiał w Warszawie, Krakowie, Wiedniu, Odessie i Monachium. Podczas pobytu we Francji (1876-1878) wystawiał także w paryskich salonach malarskich. Duży zbiór prac Alchimowicza posiada Muzeum Narodowe w Warszawie. Artysta zajmował się również rzeźbą w drewnie i glinie oraz malowaniem porcelany. Kazimierz Alchimowicz został dwukrotnie nagrodzony za obraz *Pogrzeb Gedymina*.

Alchimowicz był autorem wielu polichromii kościelnych. Między innymi jest autorem malowidła przedstawiającego Najświętszą Marię Pannę w zakopiańskim kościele parafialnym przy Krupówkach. Dla katedry w Lublinie namalował obraz *Święta Trójca*. Wśród pejzaży tatrzańskich znane są *Most Spadowiec* i *Dolina Strążyska*. Malował także pejzaże pienińskie; *Czerwony Klasztor od strony Węgier*, *Krajobraz z Pienin*.

Kwatera 172, rząd 3

Baranowski Ignacy (1833-1919)

Urodził się w Lublinie, zmarł w Warszawie. Wybitny lekarz warszawski, filantrop i patriota. Profesor Uniwersytetu Warszawskiego. Po ukończeniu gimnazjum w Lublinie studiował medycynę na uniwersytecie w Dorpacie (Estonia). Później zdobywał różne specjalizacje medyczne w Berlinie, Wiedniu i Paryżu.

Najpierw asystent a później przyjaciel doktora Tytusa Chałubińskiego. Pracowali razem w warszawskiej Akademii Medyko-Chirurgicznej. Baranowski był właścicielem domu w Zakopanem, który dawniej stanowił ważny ośrodek życia kulturalnego. Dom zbudował mu w 1877 roku Gustaw Finger, nadleśniczy w zakopiańskich dobrach Homolaców. Ten piękny stary dom, stojący niegdyś u zbiegu ulic Jagiellońskiej i Kościuszki, zwany był „Soplicowem”. W latach 80. został rozebrany, w związku z zamiarem budowy w tym miejscu sali teatralno-kinowej, której realizacja nie doszła do skutku.

Baranowski przyczynił się do założenia i rozwoju Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem. Postulował o zachowanie Równi Krupowej dla celów rekreacyjnych. Był współtwórcą księgozbioru dzisiejszej Miejskiej Biblioteki Publicznej a także wspomagał Pomoc Bratnią w Zakopanem. Wykazywał wiele inicjatyw dla pozyskiwania funduszy na rozwój sanatoriów przeciwgruźliczych w Zakopanem. Kierował panny z dobrych domów do kuźnickiej Szkoły Domowej Pracy Kobiet, którą w Kuźnicach prowadziła Hrabina Jadwiga Zamoyska. Był członkiem Towarzystwa Tatrzańskiego.

Kwatera 19, rząd 3

Dębicki Zdzisław Klemens (1871-1931)

Urodził się i zmarł w Warszawie. Poeta, publicysta i krytyk literacki. Tworzył wiersze religijne i patriotyczne. Studiował medycynę i prawo na Uniwersytecie Warszawskim a później we Lwowie. Na wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego słuchał wykładów Oswalda Balzera, osławionego później galicyjsko-węgierskim sporem o Morskie Oko. Więziony był na Pawiaku za udział w manifestacji Ligi Narodowej, z powodu setnej rocznicy wybuchu insurekcji w Warszawie. Przebywał na zesłaniu w głębi Rosji.

Często odwiedzał Zakopane i Tatry. W 1908 roku brał udział w uroczystości otwarcia i poświęcenia nowego schroniska Towarzystwa Tatrzańskiego nad Morskim Okiem. Był autorem książki *Podstawy Kultury Narodowej* (1922). Pisywał w „Tygodniku Ilustrowanym” (redaktor naczelny w latach 1918-1929), „Gazecie Polskiej” i w „Kurierze Warszawskim”. Poruszał tam sprawy zakopiańskie i tatrzańskie. Wspominał o Witkiewiczu, Tetmajerze i Kasprowiczu. Poruszony śmiercią Klimka Bachledy na Małym Jaworowym Szczycie w Tatrach, zamieścił w prasie artykuł *Ofiary Tatr* („Tygodnik Ilustrowany” 1910, nr 34). Jego wiersze wydane zostały w tomie *Poezje 1898-1923*. W książce *Portrety* (1927), umieścił szkice literackie o pisarzach związanych z Tatrami. W archiwum rodziny Pawlikowskich w Zakopanem znajdują się rękopisy niektórych jego wierszy.

Poza zbiorami poezji pozostawił w dorobku pisarskim dzieła traktujące o ogólnej kulturze narodowej (*Książka i człowiek* – 1917, *Kryzys inteligencji polskiej* – 1918). W 1931 roku otrzymał Nagrodę Literacką Warszawy.

Kwatera 11, rząd 2

Dłuska Bronisława (1865-1939)

Urodziła się i zmarła w Warszawie. Siostra Marii Skłodowskiej-Curie. W Paryżu ukończyła studia medyczne.

W 1897 roku wraz z mężem odwiedziła Zakopane a trzy lata później zamieszkała pod Giewontem na stałe. Państwo Dłuscy założyli w Kościelisku nowoczesne na ówczesne czasy, pierwsze w Polsce i wzorcowe sanatorium przeciwgruźlicze. Jako udziałowców zjednali w Towarzystwie Akcyjnym m.in. Henryka Sienkiewicza, Ignacego Paderewskiego oraz Marię Skłodowską-Curie. Rozwinęli w Kościelisku szeroką działalność społeczną w wielu dziedzinach. Przyczynili się wydatnie do budowy nowego gmachu Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem. Bronisława Dłuska była miłośniczką tatrzańskiej przyrody. Brała udział w powstaniu i funkcjonowaniu w Zakopanem alpinarium, które rozrosło się i dzisiaj działa jako Górski Ogród Botaniczny im. Mariana Raciborskiego.

Była członkiem założycielem Towarzystwa Instytutu Radowego, które stworzyło podstawy pod dzisiejsze Centrum Onkologii w Warszawie. Budowie i organizacji tego Instytutu poświęciła kilkanaście ostatnich lat swojego życia.

Mąż pani Dłuskiej, Kazimierz, był bardzo zasłużonym społecznikiem, spoczywa w Zakopanem na „Pęksowym Brzyzku”. Córka państwa Dłuskich, Helena, odziedziczyła miłość do Tatr po rodzicach i była wybitną taterniczką.

Kwatera 164, rząd 3

Faleński Medard (1825-1910)

Urodził się i zmarł w Warszawie. Poeta, pisarz i krytyk literacki. Dramaturg i tłumacz. Używał pseudonimu Felicjan. Kształcił się w Gimnazjum Męskim w Lublinie, obecnie I Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Staszica. Członek Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Naczelnny przywódca parnasizmu w Polsce (Parnas, to pasmo górskie w środkowej Grecji, świątynia sztuki kultury śródziemnomorskiej). Ten prąd literacki rozwinął się między epokami romantyzmu i symbolizmu. W Polsce jego przedstawicielami byli Norwid, Tetmajer i Staff. Parnasiści tworzyli w tonie obiektywizmu i refleksyjno-filozoficznych nastrojów. W jego pracach z teorii i historii literatury dominuje zainteresowanie Janem Kochanowskim. Autor dokonał oryginalnej analizy fraszek i trenów tego wybitnego poety polskiego renesansu.

Zakopane odwiedzał w epoce księdza Józefa Stolarczyka. Na podstawie opowieści Stolarczyka portretował górali w swoim pamiętniku *Wspomnienia z mojego życia*. Jest autorem cyklu wierszy tatrzańskich *Odgłosy z gór* (1871). Ten poetycki zapis wrażeń tatrzańskich należy do najbardziej liczących się i artystycznie udanych tomików artysty. Pisał go po pobytach w Zakopanem i w Tatrach w latach 1869 i 1870. W Kalendarzu Jaworskiego na rok 1874 zamieścił humorystyczny opis turysty angielskiego w Tatrach: *Anglicy na bożym świecie*.

Swoje utwory publikował w „Tygodniku Ilustrowanym” oraz w periodykach „Czas” i „Kraj”. Poezję Faleńskiego wyróżniało bogactwo form stroficznych i oryginalna, rzadko spotykana metaforyka.

Kwatera 28, rząd 4

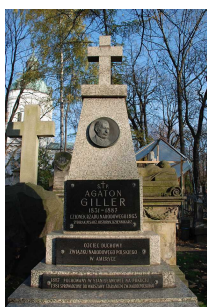
Giller Agaton (1831-1887)

Urodził się w Opatówku, zmarł w Stanisławowie. Dziennikarz i historyk. Członek Rządu Narodowego w Powstaniu Styczniowym. Działacz niepodległościowy, zesłaniec, emigrant polityczny, autor prac poświęconych Syberii. Edukację szkolną rozpoczął w Kaliszu. Do gimnazjum uczęszczał w Warszawie i Łomży. Później z wielką gorliwością samodzielnie studiował historię i literaturę polską.

Agaton Giller wiele wysiłku poświęcał sprawom propagandy i prasy. Był redaktorem i wydawcą *Strażnicy*, *Ruchu* i *Wiadomości z Pola Bitwy*. Ukrywając się w Dreźnie i Lipsku założył (z J.I. Kraszewskim i E. Siwińskim) dziennik polityczny, literacki i naukowy *Ojczyzna*. Kiedy rząd saski zamknął pismo, Giller uciekł z wyrokiem i magazyn przeniósł do Szwajcarii. Na obczyźnie współorganizował Muzeum Polskie w Rapperswilu i redagował emigracyjny *Kurier Paryski*. Tworzył historiografię Powstania Styczniowego.

Na Uniwersytecie Krakowskim był słuchaczem wykładów takich znawców Tatr jak Ludwik Zejszner i Wincenty Pol. Razem z tym ostatnim brał udział w znanej i opisywanej w literaturze wycieczce do Doliny Kościeliskiej, gdzie w 1852 roku postawiono tzw. *Krzyż Pola*.

Giller w swoich publikacjach omawiał tatrzańską działalność romantycznego poety Seweryna Goszczyńskiego oraz pianisty i kompozytora Władysława Tarnowskiego. Działalność naukową Wincentego Pola opisał we wspomnieniu pt. *Krzyż w Kościeliskiej Dolinie*, zamieszczonym w jednym z Pamiętników Towarzystwa Tatrzańskiego. Pod koniec życia zamieszkał u swojej siostry w Stanisławowie.

Kwatera 13, rząd 6

Hoesick Ferdynand (1867-1941)

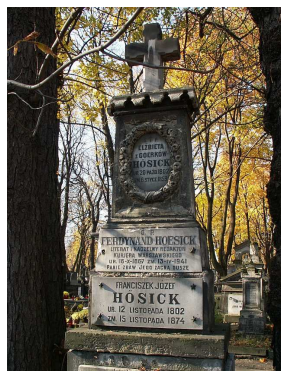
Urodził się i zmarł w Warszawie. Historyk literatury polskiej, księgarz i wydawca. Studiował w Rydze, Heidelbergu, Krakowie oraz na Sorbonie.

W latach 1900-1913 kierował wydawnictwem ojca (Ferdynanda Wilhelma). Napisał monografię Fryderyka Chopina i Juliusza Słowackiego, wydał dzieła Adama Asnyka. Opisywał groby rodziny Chopinów na cmentarzu powązkowskim w Warszawie. Był redaktorem naczelnym *Kuriera Warszawskiego* i autorem pierwszego literackiego opisu Wołomina.

Częsty bywalec Zakopanego i wielki miłośnik Tatr. Zapalony turysta i taternik. Najczęściej chodził w góry w towarzystwie przewodnika Klimka Bachledy. Po jego śmierci zamieścił w *Pamiętniku Towarzystwa Tatrzańskiego* (1911) poświęcone mu obszernie wspomnienie. W książce *Legendowe postacie Zakopiańskie* sportretował Chałubińskiego, Stolarczyka i Sabałę. Na tematy zakopiańskie i tatrzańskie ogłaszał liczne felietony w różnych czasopismach polskich. Jego wspomnienia z Zakopanego i Tatr zawarte są w książkach: *Dom rodzicielski* (1935) i dwutomowa *Powieść mojego życia* (1959). W 1898 roku zredagował specjalny numer czasopisma *Kraj*, poświęcony Zakopanemu.

Ważną pozycję w literaturze tatrzańskiej zajmuje jego książka *Tatry i Zakopane. Przeszłość i terażniejszość* (tom 1-4, 1920-1931). W 1937 otrzymał Złoty Wawrzyn Polskiej Akademii Literatury.

Kazimierz Sichulski namalował serię karykatur wybitnych zakopiańczyków, wśród których znalazł się także Ferdynand Hoesick.

Kwaterna 156, rząd 5

Drewniane kapliczki Powązek

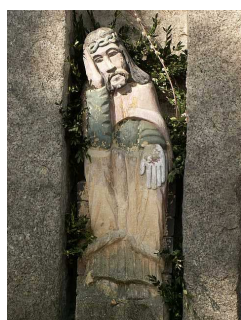
Kapliczka modrzewiowa na grobie rodziny Pawlikowskich. Wykonał stolarz Mederer z Pruszkowa, według projektu architekta Andrzeja Pawlikowskiego, w roku 1971.

Janowski Aleksander (1866-1944)

Urodził się w Warszawie, zmarł w Komorowie koło Warszawy. Czołowy krajoznawca polski, inicjator i założyciel Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Ukończył 6-letnią Szkołę Techniczną Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej w Warszawie i pracował jako urzędnik kolejowy w Sosnowcu. Samodzielnie dokształcał się w dziedzinie geografii, krajoznawstwa i etnografii. Przemierzał kolejami Polskę zwiedzając zabytki kultury i poznawał zwyczaje oraz obrzędy ludowe.

Członek założyciel Państwowej Rady Ochrony Przyrody i współinicjator powstania Ligi Ochrony Przyrody. Współzałożyciel i redaktor czasopisma *Ziemia*. Pisywał na tematy krajoznawcze, oświatowe i podróżnicze, wydawał przewodniki. Był autorem hasła „przez poznanie kraju do jego ukochania”. Pracował przy powstaniu Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i był jego sekretarzem. Później pełnił funkcje wiceprezesa i prezesa tej organizacji. Działał także w Radzie Muzeum Narodowego i w Zarządzie Głównym Polskiej Macierzy Szkolnej. Zwiedzał Szwajcarię, Włochy, Francję i Hiszpanię. Odbył podróż dookoła świata. Będąc na emeryturze ogłaszał odczyty i prowadził wycieczki po Warszawie.

W wielu artykułach poruszał sprawy Tatr i Podtatrza. Jest autorem *Pogadank krajoznawczych* (Warszawa, 1916 i 1918) i broszury *Wycieczka w Tatry* (Warszawa, 1919). Pisywał książki dla dzieci i młodzieży. Najbardziej zajmowała go ochrona tatrzańskiej przyrody, której problematykę poruszał w zamieszczanych w *Ziemi* artykułach. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze ustanowiło medal jego imienia nadawany za zasługi w krzewieniu krajoznawstwa.

Spoczywa w Alei Zasłużonych

Jarosz Stefan (1903-1958)

Urodził się w Rozwadowie nad Sanem, zmarł w Warszawie. Leśnik, geograf i krajoznawca. Doktorat uzyskał na podstawie pracy *Badania geograficzno-leśne w Gorcach*.

Uprawiał taternictwo w towarzystwie Stanisława Siedleckiego. Podróżował po Górach Skalistych, górach Ameryki północnej i Alaski. U wybrzeży Alaski, na Wyspie Kościuszki, prowadził badania geograficzno-leśne. Wspinał się na Zamarłej Turni, Żabim Koniu oraz w masywie Świnicy. Był orędownikiem utworzenia w Tatrach parku narodowego. Współtworzył załączki Związku Podhalan w Ameryce. Prezentował programy podhalańsko-tatrzańskie wśród Polonii Amerykańskiej. Jarosz pielgrzymował z góralszczyzną po Chicago, Michigan, Pennsylvanii, New Jersey, New York, Rhode Island, udowadniając, że najpiękniejszym zakątkiem Polski jest Podhale. Wydał m.in. *Zasady ochrony przyrody*.

Był leśniczym w Ludźmierzu na Podhalu a także nadleśniczym w Tatrach Polskich, z siedzibą w Jaszczurówce. Po II wojnie zorganizował Biuro Ochrony Przyrody przy Ministerstwie Leśnictwa, gdzie pełnił funkcję Naczelnika Wydziału Parków Narodowych i Rezerwatów. Udzielał się społecznie w turystyce i krajoznawstwie. Pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego. W obrębie Wolińskiego Parku Narodowego upamiętnia go rezerwat przyrody im. Stefana Jarosza. Celem jego ochrony jest zachowanie starodrzewu buczyny pomorskiej.

Spoczywa w Alei Zasłużonych

Karłowicz Mieczysław (1876-1909)

Urodził się w Wiszniewie na Litwie, zginął w Tatrach. Znany narciarz i taternik oraz współinicjator założenia Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego. Jeden z największych polskich kompozytorów-symfoników. Od siódmego roku życia pobierał naukę gry na skrzypcach. Do szkół ogólnokształcących uczęszczał w Heidelbergu i Dreźnie. Studiował na Uniwersytecie Warszawskim nauki przyrodnicze, a następnie filozofię w Berlinie.

W 1903 w ramach Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego założył orkiestrę smyczkową. Pasjonował się fotografią, jego fotografie tatrzańskie o wysokim poziomie artystycznym publikowane były w *Pamiętnikach Towarzystwa Tatrzańskiego* (1907-1914), w *Taterniku* (od 1907 roku) i w zbiorowych wydaniach jego pism (1910 i 1957).

Wiele swoich dzieł tatrzańskich komponował podczas pobytów w Zakopanem. W Tatrach bywał od najmłodszych lat i zaczął poznawać te góry jeszcze za życia Tytusa Chałubińskiego. Chodził na wycieczki górskie z tatrzańskimi przewodnikami. Później usamodzielniał się i znakował trasy turystyczne. Swoje wycieczki opisywał w obszernych artykułach publikowanych na łamach *Wędrowca*, *Kuriera Zakopiańskiego* i *Taternika*. W Sali drewnianego *Dworu Tatrzańskiego* dawał koncerty skrzypcowe. W 1907 roku osiadł w Zakopanem na stałe. W czasie samotnej wycieczki narciarskiej zginął pod lawiną śnieżną w Tatrach, w lutym 1909 roku.

W tym samym grobie spoczywa także ojciec Mieczysława Karłowicza – Jan (1836-1903), który w *Słowniku gwar polskich* zmieścił gwarę Podhalańską łącznie z tatrzańską terminologią pasterską.

Kwatera 33, rząd 4

Kleszczyński Zdzisław (1889-1938)

Urodził się i zmarł w Warszawie. Znany warszawski literat. Poeta, prozaik, satyryk i felietonista. Walczył jako ochotnik w wojnie polsko-bolszewickiej. Szczególnie umiłował sobie Zakopane i Polskie Tatry.

W 1928 roku odbył podróż po Polsce samochodem marki Ausrto-Daimler. Jeździł po drogach i bezdrożach II Rzeczypospolitej pozostawiając w relacjach unikatową pamiątkę tamtych czasów. Podczas tej podróży odwiedził Zakopane o czym barwnie i dowcipnie napisał w reportażowej książce „Benzynowa eskapada”.

Wśród znanych jego utworów są: *Sztuka w 3 aktach* (*Ekspres Poranny* 1923, nr 291) oraz *Za barierą Pirenejów* (1936). Do 1932 roku Kleszczyński był redaktorem i wydawcą czasopisma „RAdjo”.

Często bywał w Zakopanem i dużo chodził w Tatry turystycznie i wspinaczkowo. Brał udział w pierwszym wejściu zachodnią granią na Zamarłą Turnię. Jego towarzyszami byli wtedy wybitni taternicy polscy, Janusz Chmielowski i Mieczysław Świerz. Kleszczyński pisywał wiersze o Tatrach (*Zamarła Turnia, Halny Wiatr*) i zamieścił je w zbiorach *Rewja, satyry i pamflety* – Warszawa 1916 oraz *Poezje* – 1917, tom 1. W okresie międzywojennym publikował w „Kurierze Warszawskim” pod pseudonimem *Sęk*. W swoich tekstach wiele miejsca poświęcał Zakopanemu i Tatom: *Z gór* („Wędrowiec” 1911, nr 2), *Wiosna na Gubałówce* („Wędrowiec” 1912), wspomnienie pośmiertne o Zdzisławie Kalinowskim – projektancie schroniska na Hali Gąsienicowej („Tygodnik Ilustrowany” 1926, nr 33).

Kwatera 22, rząd 3

Korniłowicz Tadeusz (1880-1940)

Tadeusz Korniłowicz, pułkownik, legionista. Zapalony turysta, narciarz i taternik. Urodził się w Warszawie, zginął w Katyniu. W latach 1906-1909 studiował medycynę na Uniwersytecie Jagiellońskim.

W czasie pierwszej wojny światowej walczył w Legionach Polskich (dwukrotnie ranny leczyl się w Zakopanem), później był w wojsku polskim. Zamieszczał w prasie artykuły o historii i psychologii wojskowej.

W Tatrach wspinał się m.in. z Mariuszem Zaruskim. W 1912 roku został członkiem TOPR i uczestniczył w kilku trudnych wyprawach ratunkowych, m. in. w 1914 roku do Żlebu Drege'a w Granatach. Był jednym z członków założycieli Sekcji Ochrony Tatr Towarzystwa Tatrzańskiego i pracował w jej pierwszym Zarządzie. Był członkiem Sekcji Turystycznej TT. Prowadził odczyty o Stanisławie Witkiewiczu i stylu zakopiańskim. Protestował przeciwko projektowi budowy kolejki zębatej na Świnicę.

W 1913 roku Mariusz Zaruski, Tadeusz Korniłowicz i Józef Oppenheim odkryli górne piętro Jaskini Kasprowej Niżnej i nazwali jej zamulony syfon *Gniazdem Żłotej Kaczki*.

W 1923 roku Tadeusz Korniłowicz ożenił się z córką Henryka Sienkiewicza Jadwigą. W Zakopanem, na Bystrem, nieopodal witkiewiczowskiej kapliczki stoi do dzisiaj budynek zwany *Korniłowiczówką*. Córka Korniłowiczów, Maria, jest autorką książkowej opowieści o Henryku Sienkiewiczu, w której zawarła wiele informacji o dawnym życiu kulturalnym w Zakopanem.

Kwatera 26, rząd 3

Drewniane kapliczki Powązek

Rzeźba dłuta Antoniego Kenara na grobie Piotra Piotrowicza (1942). Ten znany zakopiański rzeźbiarz okres okupacji spędzał w Warszawie i był żołnierzem Powstania. W 1947 roku powrócił do Zakopanego i podjął pracę w Szkole Przemysłu Drzewnego. Później został dyrektorem Liceum Technik Plastycznych, placówki zwanej dzisiaj popularnie Szkołą Kenara.

Lachman Waclaw (1880-1963)

Urodził się w Płocku, zmarł w Warszawie. Dyrygent, kompozytor i pedagog. Powstaniec Warszawski. Uczeń spoczywającego na Powązkach Zygmunta Noskowskiego. Jeszcze w gimnazjum założył szkolny chór zwany Płocką Drużyną Śpiewaczą. Twórca licznych pieśni i utworów chóralnych. Autor podręczników i śpiewników oraz społeczny animator życia muzycznego. Do dzisiaj istnieje w Warszawie założony przez niego w 1906 roku Chór Lachmana, przemianowany w 1920 roku na Towarzystwo Śpiewacze „Harfa”. W jego szeregach działa Chór Męski. Jego dorobek kompozytorski zawiera ponad 300 utworów. Komponował pieśni, kantaty, msze oraz liczne opracowania muzyki ludowej.

Był miłośnikiem Podhala i Tatr. Wiele jego kompozycji opartych zostało na motywach muzyki podhalańskiej. Są to utwory na sopran solo, chór męski i organy. Należą do nich *Anioł Pański* (do słów Kazimierza Przerwy Tetmajera) oraz *Missa Montana* z 1942 roku. Wśród utworów chóralnych Podhala dotyczą: *W górach* (z 1932 roku), *Suita podhalańska* (z 1954 roku do tekstów ludowych), *Krokusy* (do słów Jerzego Lieberta) oraz *Jo se górolicek* (na chór mieszany a capella, do tekstu ludowego). W uznaniu zasług, w 1938 i 1956 roku, otrzymał Nagrodę Muzyczną miasta Warszawy. Odznaczono go również Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim oraz Oficerskim i Komandorskim Orderem Polonia Restituta.

Spoczywa w Alei Zasłużonych

Mierzejewski Jerzy Stanisław (1922-1987)

Urodził się w Warszawie, zmarł tamże. Taternik, mgr inż. mechanik, absolwent Politechniki Warszawskiej. Konstruktor obrabiarek konwencjonalnych do skrawania metali, autor wielu patentów i publikacji z tej dziedziny, pierwszy Mistrz Techniki w Polsce (1959). W latach 1952-54 pełnił funkcję prezesa Warszawskiego Klubu Wysokogórskiego.

Od 1936 roku uprawiał turystykę w Tatrach, później wspinał się taternicko. Sporty górskie uprawiał razem z bratem Czesławem, a także z innymi taternikami. Wśród jego nowych dróg jest I wejście pn. ścianą Kaczego Mnicha w 1939 (z Czesławem Hryniewieckim), I wejścia pd.-wsch. i pn.-zach. ścianą Żabiej Lalki w 1950 (z Krzysztofem Hirszlem). Zimą 1954 roku brał udział w I wejściu na Mięguszowiecki Szczyt Wielki, poprzez dolne urwiska jego północno-wsch. filara.

Podczas Powstania Warszawskiego był komendantem powstańczej drukarni i brał udział w walce zbrojnej. W latach 1940-44 brał udział w wydawaniu podziemnego "Taternika" (głównie zajmował się przygotowywaniem fotografii i klisz oraz pracą na powielarkach). Publikował artykuły o taternictwie: *Haki skalne* („Taternik” nr 24, z 1940 roku, nr 2-3, pod kryptonimem Jemi), a po wojnie relację o swej najtrudniejszej wspinaczce zimowej: *Zimowy szturm na północno-wschodni filar Mięguszowieckiego* („Sportowiec” z 1954 roku, nr 20).

Kwatera 23 wprost – pod murem ul. Powązkowskiej

Mierzejewski Czesław (1919-1977)

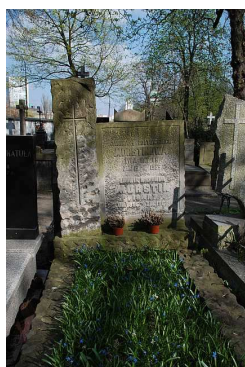
Urodził się w Warszawie, zmarł w Warszawie. Turysta i taternik. Specjalista od konstrukcji i mechaniki obrabiarek ciężkich oraz maszyn specjalnych. Wspinał się wspólnie z bratem Jerzym. Kuźnią jego taternickich wyczynów było Morskie Oko i modne po drugiej wojnie światowej do wspinaczek szczyty w jego otoczeniu – wschodnia ściana Rysów, Mnich, Żabia Łalka oraz północno-wschodni filar Miękuszwieckiego Szczytu. W latach 1940-44 angażował się w konspiracyjne wydawanie *Taternika*.

[Kwatera 23 wprost – pod murem ul. Powązkowskiej](#)

Morstin Ludwik Hieronim (1886-1966)

Urodzony w Pawłowicach, w gminie Nowe Brzesko, zmarł w Warszawie. Czołowy humanista polski, żołnierz i polityk. Pisarz, poeta, tłumacz i dramaturg; kierownik literacki teatrów śląskich i krakowskich. Kiedy w 1944 roku w wyniku tzw. reformy rolnej dobra Pławowickie zostały rozparcelowane i popadały w ruinę Morstinowie opuścili swoje gniazdo rodowe i zamieszkali w Zakopanem (1945-1960).

W Zakopanem Morstin był kierownikiem literackim a później prezesem Zarządu Towarzystwa Miłośników Teatru im. Heleny Modrzejewskiej. Z jego inicjatywy w 1957 roku teatr otrzymał salę widowiskową „Morskie Oko” na Krupówkach wraz z zapleczem dla rozwoju działalności. W ramach teatru powstało wówczas *Studium Słowa*, czyli teatr dramatu czytanego. W programie teatru grane były trzy sztuki Morstina: *Buntownica*, *Rycerz Antychrysta*, *Jaskółka*. Pisarz występował z odczytami w Miejskiej Bibliotece Publicznej oraz organizował spotkania w Zakopanem z innymi znanymi literatami. Morstin stykał się w Zakopanem z Ignacym Janem Paderewskim, Henrykiem Sienkiewiczem, Karolem Szymanowskim i Stefanem Żeromskim. Ówczesne władze Zakopanego doceniły wkład poety w rozwój życia kulturalnego miasta. Z okazji 50-lecia pracy pisarskiej nadano mu w 1958 roku Honorowe Obywatelstwo. W testamencie z 1965 roku Morstin wyznał: *Oprócz Niny kochałem najwięcej na świecie mój Naród. Błagam tych co nim rządzą, by dbali o jego kulturę, tradycję i sztukę – nie tylko o bogactwo materialne.*

Kwatera 31 wprost, rząd 2

Niesiołowski Tymon (1882-1965)

Urodził się we Lwowie, zmarł w Toruniu. Malarz, grafik i rzeźbiarz. Studia malarskie odbywał w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych pod kierunkiem Józefa Mehoffera, Teodora Axentowicza i Stanisława Wyspiańskiego. Był profesorem w katedrze malarstwa sztalugowego w Toruniu oraz wykładowcą Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.

W latach 1905-26 mieszkał w Zakopanem uczestnicząc w życiu artystycznym i kulturalnym. W Poroninie uległ wpływom twórczości sztuki Władysława Ślewińskiego (autor obrazu *Sierota z Poronina*), przedstawiciela Młodej Polski i secesji. Kiedy znalazł się w gronie artystyczno-intelektualnej elity ówczesnego Zakopanego, stykał się m.in. z Karolem Szymanowskim, Stefanem Żeromskim i Kazimierzem Przerwą Tetmajerem. Jako członek stowarzyszenia *Sztuka Podhalańska* projektował w Zakopanem kilimy. W 1919 roku objął stanowisko profesora w Wolnej Szkole Sztuk Pięknych utworzonej w Zakopanem. Jego twórczość malarska była różnorodna. Malował portrety Władysława Orkana i Jana Kasprowicza oraz krajobrazy tatrzańskie i podhalańskie. Był portretowany przez karykaturzystę Kazimierza Sichulskiego. Zaistniał w galerii 48 karykatur zdobiących w latach międzywojennych restaurację Stanisława Karpowicza w Zakopanem. Pisał o Janie Kasprowiczu i Stanisławie Ignacym Witkiewiczu. Wśród jego licznych prac znajdują się: *Pejzaż górski w śniegu*, *Śnieg w górach*, *Pejzaż tatrzański z Poronina*, *Morskie Oko*, *Jezioro w górach*, *Czarny Staw*, *Stary góral*, *Tatry* i inne.

Spoczywa w Alei Zasłużonych

Noskowski Zygmunt (1846-1909)

Urodził się i zmarł w Warszawie. Kompozytor, dyrygent i krytyk muzyczny. Autor utworów symfonicznych, wokalnych, instrumentalnych. Naukę muzyki Noskowski rozpoczął w gimnazjum realnym w Warszawie, w 1851 roku. Grywał na fortepianie i na skrzypcach. Dzięki stypendium Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego kształcił się w Berlinie.

Grał w orkiestrze Teatru Wielkiego w Warszawie, występując jako pianista i śpiewak. Był nauczycielem Karola Szymanowskiego, Ludomira Różyckiego i Mieczysława Karłowicza. Wszyscy związali się później z Podhalem i w Tatrach czerpali natchnienie do swojej twórczości. Tworzył liczne utwory fortepianowe, m. in. krakowiaki i kujawiaki.

W 1861 roku był w Zakopanem i zwiedził Morskie Oko. Napisał wtedy uwerturę koncertową poświęconą temu miejscu. W latach następnych brał udział w zbiorowych wycieczkach tatrzańskich organizowanych przez warszawskiego lekarza, dra Tytusa Chałubińskiego. Efektem jego kontemplacji przyrodniczych w Tatrach były obrazy sceniczne, pieśni chóralne, poematy i marsze. Komponował muzykę do wielu wierszy znanych poetów polskich, m.in. Seweryna Goszczyńskiego, Marii Konopnickiej, Kazimierza Tetmajera i Adama Asnyka. Skomponował marsz żałobny *Cieniom Asnyka* (1897), *Dolina Kościeliska* (1885, do tekstu Seweryna Goszczyńskiego z jego *Sobótki*). Wśród pieśni do wierszy Asnyka skomponował na chór męski: *Letni wieczór*, *Na szczytach Tatr*, *Ulewa*, *Podczas burzy*.

Kwatera 16, rząd 6

Drewniane kapliczki Powązek

Kapliczka na grobie rodziny Kościuków.

Wykonawca: Franciszek Sztokfisz z Bukowiny Tatrzańskiej.

Orłowicz Mieczysław (1881-1959)

Urodził się w miejscowości Komarno koło Lwowa, zmarł w Warszawie. Prawnik i historyk sztuki. Gimnazjum ukończył w kolegium jezuickim w Chyrowie. Był absolwentem Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie (ukończył prawo i historię sztuki). Działał społecznie jako prezes Akademickiego Klubu Turystycznego we Lwowie.

Niezwykła postać w dziejach polskiej turystyki i krajoznawstwa. Najwybitniejszy działacz turystyczny w Polsce. Przewędrował wszystkie polskie góry. Założył Akademicki Klub Turystyczny we Lwowie. Kierował Referatem Turystyki w Ministerstwie Robót Publicznych.

Organizował zbiorowe wycieczki turystyczne w Tatry. Przez wiele lat pełnił wysokie funkcje w zarządach Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego oraz Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Pracował także w zarządach Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Opublikował bardzo dużo artykułów i notatek oraz sprawozdań z dziedziny turystyki i krajoznawstwa. Pisał o *Planach rozwoju Zakopanego* oraz o ofiarach Tatr; Klimku Bachledzie i Mieczysławie Świerzu. Jest autorem około stu przewodników oraz informatorów turystycznych. Pośmiertnie ukazała się jego książka pt. *Moje wspomnienia turystyczne*. Publikacje swoje zamieszczał w takich periodykach jak: *Zakopane, Nasze źródła, Ziemia, Słowo Polskie, Turystyka, Turysta*. W 1919 roku wykonał projekt kolejkowego połączenia Zakopanego z Gubałówką. Był jednym z pomysłodawców ustanowienia Górskiej Odznaki Turystycznej. Imieniem Orłowicza nazwano przełęcz w Bieszczadach Zachodnich i Główny Szlak Sudecki.

Spoczywa w Alei Zasłużonych

Rostafiński Jan (1882-1966)

Urodził się w Krakowie, zmarł w Warszawie. Agronom, zootechnik, profesor Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. W 1901 roku ukończył gimnazjum Jezuitów w Chyrowie. Później studiował rolnictwo na Studium Rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego, a następnie na tej samej uczelni – fizjologię. Kolejne dwa lata spędził w Akademii w Bonn-Poppelsdorf studiując w Instytucie Fizjologii i Anatomii Zwierząt. Należał do grona założycieli Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego i był długoletnim członkiem komitetu redakcyjnego „Przeglądu Hodowlanego”.

Znany był jako autor prac o hodowli i żywieniu zwierząt. Niektóre z nich dotyczą Tatr i Podtatrza, np. *Rasy bydła domowego, jego hodowla i żywienie* (Warszawa 1920), *Owce. Pochodzenie i rasy* (Warszawa, 1921). Jan Rostafiński w Tatrach uprawiał turystykę, taternictwo i narciarstwo. Już w początkach rozwoju narciarstwa, w 1904 roku, odbył wycieczkę do Czarnego Stawu Gąsienicowego. Towarzyszył mu wówczas m. in. znany przewodnik tatrzański Klemens Bachleda. W latach 30. prowadził pogadanki radiowe, w których mawiał także o Tatrach. Był członkiem Sekcji Turystycznej Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego i Klubu Wysokogórskiego. W młodości mieszkał w Zakopanem.

Jan Rostafiński był synem botanika i historyka Józefa Rostafińskiego (1850-1928), autora prac o żółto-zielonym i czerwonym śniegu w Tatrach.

Kwatera 23, rząd 5

Rybicki Feliks (1899-1978)

Urodził się w Warszawie, zmarł w Warszawie. Kompozytor, dyrygent i pedagog. Studiował kompozycję i dyrygenturę w Państwowym Konserwatorium Muzycznym w Warszawie. W 1926 debiutował jako dyrygent w Filharmonii Warszawskiej. Później dyrygował w teatrach warszawskich i łódzkich. W latach 1951-53 był profesorem dyrygentury w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Sopocie. W jego twórczości kompozytorskiej znajduje się wiele utworów dla dzieci i młodzieży, za co w 1952 roku otrzymał Nagrodę Prezesa Rady Ministrów. Za tę twórczość wyróżniano go później wielokrotnie. W latach 30. komponował muzykę do wielu polskich filmów (m.in. *Profesor Wilczur*, w 1938 roku). Uczył w warszawskich szkołach ogólnokształcących i muzycznych oraz prowadził Akademickie Koło Muzyczne na Uniwersytecie Warszawskim.

Skomponował m.in. muzykę do adaptacji scenicznej znanej tatrzańskiej baśni pióra Marii Konopnickiej *O krasnoludkach i sierotce Marysi*. Pisał muzykę do wielu audycji radiowych, sztuk teatralnych i filmów. Wśród jego *Tańców polskich* znajduje się także *Taniec góralski*. Są też pieśni na głos i fortepian pt. *Melodia góralska* oraz *Góry i doliny*.

Wraz z nim spoczywa Jacek Kalabiński, dziennikarz Radia Wolna Europa, mąż jednej z córek kompozytora.

Spoczywa: naprzeciw kwatery 17, pod murem od ulicy Powązkowskiej

Skoczylas Władysław (1883-1934)

Urodził się w Wieliczce, zmarł w Warszawie. Grafik, malarz i rzeźbiarz. Profesor Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie, twórca nowoczesnego polskiego drzeworytu. Studiował malarstwo w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych u Teodora Axentowicza i Leona Wyczółkowskiego, rzeźbę w pracowni Konstantego Laszczki. Tajniki drzeworytnictwa zgłębiał w pracowni Paula Bertholda w Lipsku. W latach 1918-1922 wykładał na Politechnice Warszawskiej, od 1922 roku w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie (obejmowała kierunki: architektura, rzeźba, malarstwo).

Uczył rzeźby w Szkole Przemysłu Drzewnego w Zakopanem. W tym czasie utrzymywał zażyłe kontakty artystyczne z Janem Kasproviczem, Stefanem Żeromskim, Kornelem Makuszyńskim. Jego drzeworyty wydane zostały w dwóch tomach: *Teka zbójnicka* (1920), *Teka Podhalańska* (1922). Forma jego prac nawiązywała do ludowego drzeworytu i do malarstwa na szkle, a tematyka do legend i etosu górali. Drzeworytami Skoczylasa ilustrowane są różne wydawnictwa tatrzańskie: *Bajda o Niemrawcu* J.G.H. Pawlikowskiego, *Taniec zbójnicki* Jana Kasprovicza, *Legenda Tatr* Kazimierza Tetmajera. Wiele jego prac reprodukowano na pocztówkach. Za suchoryt *Profil górala*, wykonany w 1911 roku, otrzymał I nagrodę na Konkursie Graficznym im. Henryka Grohmana (łódzkiego fabrykanta – kolekcjonera grafiki) w Zakopanem.

Spoczywa w Alei Zasłużonych

Twórca nowoczesnego drzeworytu

Władysław Skoczylas

Taniec zbójników Władysława Skoczylasa

Pochód zbójników, drzeworyt z 1916 roku

Staff Leopold (1878-1957)

Urodził się we Lwowie, zmarł w Skarżysku Kamiennej. Poeta, dramaturg, tłumacz. Członek Polskiej Akademii Literatury i jej wiceprezes (1934-1939). Edukację szkolną rozpoczynał we Lwowie, gdzie ukończył V Gimnazjum Klasyczne. W latach 1897–1901 studiował na Uniwersytecie Lwowskim, początkowo prawo, potem filozofię i romanistykę.

Był jednym z najwybitniejszych liryków polskich (*Sny o potędze, Gałąź kwitnąca, Barwa miodu*). Inspiracją wielu jego wierszy były elementy przyrody poznawane w trakcie wycieczek górskich. Poeta należał do lwowskiej grupy literackiej „Płanetnicy”. Środowisko to zrzeszało m. in. Marylę Wolską i Jana Kasprowicza. Z inicjatywy Wolskiej latem całe towarzystwo spotykało się w karpackiej miejscowości Skole.

Od 1897 roku Staff bywał w Szczawnicy, Zakopanem i Poroninie. Przyjaźnił się z Janem Kasprowiczem i Władysławem Orkanem. Wycieczki odbywane gorczańskimi i tatrzańskimi szlakami stanowiły inspirację wielu jego wierszy. W zbiorze „Sny o potędze” zamieścił wiersze tatrzańskie: *Przewodniczka, Śnieg zaskoczył mnie w górach, Sen o górach*. W zbiorze swoich listów zamieścił korespondencje z literatami bywającymi stale lub okresowo w Zakopanem (*W kręgu literackich przyjaźni*, Warszawa 1966). Wierszem *Nad Gąsienicowym Stawem* uczcił Staff jubileusz pracy twórczej Kazimierza Tetmajera. Za sprawą Władysława Orkana Leopold Staff bywał także w Niedźwiedziu i Porębie Wielkiej, skąd odbywał częste wycieczki w Gorce.

Spoczywa w Alei Zasłużonych

Leopold Staff

Sen o górach

Widziałem we śnie ciemne, poszarpane turnie,
Szaleństwem gór spiętrzone zębate opoki.
Na dnach przepaści tajnia śpi spowita w mroki...
Są głębie niezbadane w nich, drzemiące chmurnie.

Stoją wirchy odarte, nagie. Jest w nich pycha,
Bo jest wielkość w nagości ich, siła granitu.
Spokój śpi niezmacony u gładnego szczytu...
Wielkich jest godna tylko milczenia pieśń cicha.

Jest w nich potęga dzika, majestat wspaniały,
Co w swej dumie nie baczy na grzmiących burz szaty,
Zapatrzony w swój ogrom, wsłuchany w swe głusze...

Śniłem ja siebie niegdyś potężnym mocarzem,
Zwycięzcą nad uśpionym w mej piersi złem wrazem
I zda mi się, że widział w śnie mą wielką duszę...

Stefański Witold (1891-1973)

Urodził się w Kielcach, zmarł w Warszawie. Zoolog. Od 1952 roku założyciel i kierownik Zakładu Parazytologii Polskiej Akademii Nauk. Profesor Uniwersytetu Warszawskiego i Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, wiceprezes Polskiej Akademii Nauk. Uczestniczył w tajnym nauczaniu pod okupacją niemiecką. Był pierwszym prezesem Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych.

Witold Stefański, jako założyciel wyżej wymienionego zakładu, parazytologię weterynaryjną darzył ogromnym sentymentem. Wyznaczona przez niego ścieżka badawcza po dzień dzisiejszy pozostała niezmienną.

W Tatrach i na Podtatrzu badał nicienie. Opisywał także gatunki nicieni żyjące w potokach górskich Rumunii i Szwajcarii. Wśród jego górskich prac wyróżniamy: *Nicienie żyjące w mchu okolic Zakopanego*, *Nicienie jezior tatrzańskich* (w „Pamiętniku XIV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich”). Jego prace z dziedziny parazytologii przyczyniły się do zwalczania w Polsce wielu chorób zwierząt gospodarczych. Obecnie Instytut Parazytologii PAN nosi jego imię.

Kwatera 12, rząd 2

Waldorff Preyss Jerzy (1910-1999)

Urodził się i zmarł w Warszawie. Znakomity pisarz, publicysta i krytyk muzyczny, autor monografii *Jan Kiepura*, oraz takich książek jak m. in.: *Sekrety Polihymni*, *Dolina szarej rzeki* czy *Diabły i anioły*. Żarliwy popularyzator kultury muzycznej na łamach prasy, w radiu i telewizji. Obok działalności publicystycznej i literackiej Jerzy Waldorff był inicjatorem wielu przedsięwzięć w zakresie ochrony zabytków. W Warszawie znany był przede wszystkim jako opiekun Starych Powązek i przewodniczący Społecznego Komitetu Opieki nad Starymi Powązkami, który utworzył w 1974 r. i którym kierował aż do śmierci. Wzorem jego inicjatywy w wielu miejscowościach polskich zbiera się dzisiaj datki na ratowanie starych, zabytkowych nagrobków cmentarnych. Honorowy obywatel miasta stołecznego Warszawy.

Jerzy Waldorff, to dobroczyńca Zakopanego. W 1976 roku doprowadził do powstania pod Tatrami muzeum wybitnego kompozytora polskiego Karola Szymanowskiego. W 1986 roku był współinicjatorem sprowadzenia na Pęksowy Brzyzek szczątków jednego z najznakomitszych synów Podhala, Kazimierza Przerwy-Tetmajera. W tymże roku ostatni raz odwiedził Zakopane. Przed licznie zebraną publicznością wygłosił piękną mowę na temat: *Ignacy Jan Paderewski w 45 rocznicę śmierci*.

Spoczywa w Alei Katakumbowej, filar 23

Delegacja górali przy grobie Jerzego Waldorffa w 2007 roku

Wierzyński Kazimierz (1894-1969)

Urodził się w Drohobyczu, zmarł w Londynie. Poeta, prozaik, współtwórca grupy poetyckiej Skamander. Do liceum uczęszczał w Stryju. Później studiował filozofię, literaturę i historię na uniwersytetach w Krakowie, Wiedniu i Lwowie. Publikował w wydawnictwach londyńskich i współpracował z Radiem Wolna Europa. Był redaktorem naczelnym tygodnika „Kultura” i „Przegląd Sportowy”.

W 1936 roku otrzymał Państwową Nagrodę Literacką i został członkiem Polskiej Akademii Literatury. Od 1939 roku przebywał na emigracji w Europie Zachodniej i w Stanach Zjednoczonych. W jego poezji z tamtego okresu spotykamy wiersze, w których zawarte są nostalgiczne wizje pejzażu karpackiego. Ogłosił wówczas wiele zbiorów poezji i kilka tomów prozy. Napisał wtedy książkę pt. *Życie Chopina*.

W 1923 roku, w Zakopanem, wstąpił w związek małżeński z aktorką Bronisławą Koyałowicz. Przyjęcie weselne odbyło się w istniejącej jeszcze dzisiaj willi „Borek”, przy ulicy Jagiellońskiej 3. Do jego zakopiańskich przyjaciół należeli m. in. Karol Stryjeński, Rafał Malczewski, pułkownik Władysław Ziętkiewicz z żoną Elżbietą, Irena i Janusz Domaniewscy, Zdzisław Rittersschild. Wierzyński pisał wiersze o tematyce tatrzańskiej i zakopiańskiej: *Zima zakopiańska* (w zbiorze „Pamiętnik miłości”, Warszawa, 1925), *W Tatrach* (w zbiorze „Rozmowa z puszcza”, Warszawa, 1929), *Wody tatrzańskie* („Wiadomości Literackie” 1931, nr 44), *Hruby* oraz *Niefcyрка* („Kamena” 1939, nr 8-10). W 1978 roku jego prochy sprowadzone zostały do Polski.

Spoczywa w Alei Zasłużonych

Kazimierz Wierzyński

Wody tatrzańskie

Wyjdźcie z kamieni, zielone wody,
Węże, pełznące w ziemi podskórnice,
Parą popłyńcie w niebo pogody,
Obłokiem nad turnie.

Jeziora śpiące, rozsądźcie skały,

Ponieście słońce w dymiących misach

Wysoko w górę, gdzie minerały

Żyją i świecą na Rysach.

Wilgoć wybuchnie otwartą żyłą,

Uderzy w granit trumiennym ciosem

I płaskie morze w szczyt będzie biło

Praczasem, chaosem.

Ziemia powstanie na całość wzrostu

I ponad głową, krzycząc włosami,

Skoczy natchniona z lądu jak z mostu,

By parskać oceanami.

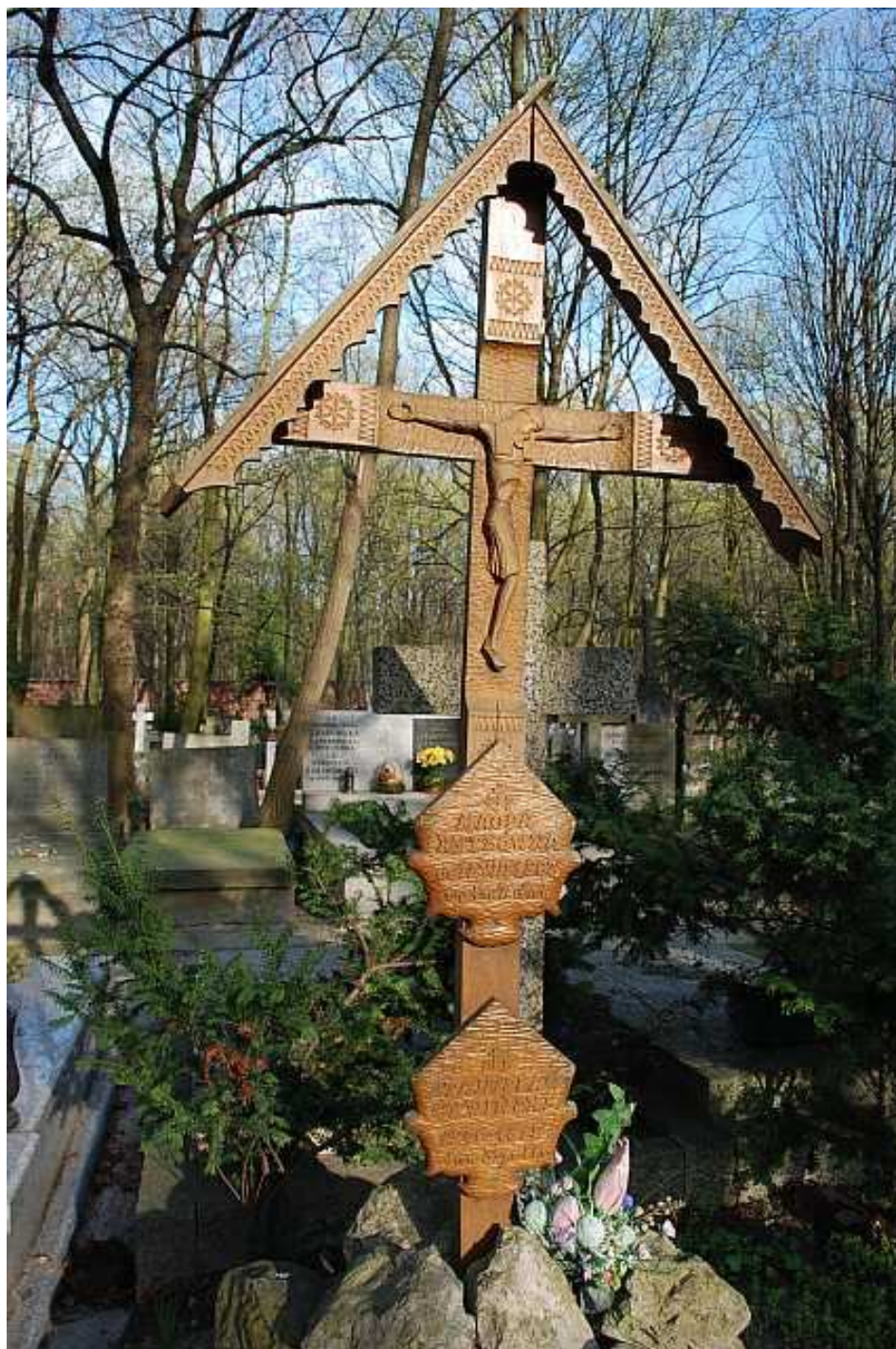
I deszcz wytryśnie wielką swobodą,

I runie potop wielkiej siklawy,

I góry, popłyną wodą

Jak wolna flota sławy.

Drewniane kapliczki Powązek

Wojsznis Justyn Tymon (1909-1965)

Urodził się i zmarł w Warszawie. Tatarnik, alpinista i działacz turystyczny. Odbывał studia w Warszawskiej Wyższej Szkole Handlowej a z archeologią zetknął się na Uniwersytecie Warszawskim.

Po wojnie pracował w Biurze Odbudowy Stolicy i w Lidze Morskiej. Działał w Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego oraz w Zarządzie Głównym Ligi Ochrony Przyrody. W latach 1955-65 kierował redakcją turystyczną w wydawnictwie Sport i turystyka.

W Tatrach dokonał szeregu pierwszych wejść zdobywając m.in. zachodnią ścianę Kościelca. Był bardzo efektywnym działaczem w dziedzinie ochrony przyrody. Skutecznie interweniował w sprawie wycinania lasów tatrzańskich. Wspinaczki uprawiał od 1926 roku chodząc w towarzystwie swojego rówieśnika Wiesława Stanisławskiego (pochowanego na Powązkach). Łączyły ich także wspólne studia handlowe. Wspinał się również z Bolesławem Chwaścińskim, Wiktorem Ostrowskim i Janem Alfredem Szczepańskim. Był znanym w środowisku publicystą i pisarzem górskim. W okresie międzywojennym brał udział w wyprawach alpinistycznych. Zdobywał szczyty w górach Kaukazu, Atlasu i Andów, spisując antologię tych wypraw w książce „Polacy na szczytach świata” (Warszawa 1964).

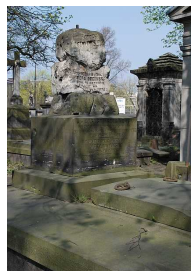

Kwatera 161, rząd 1

Wrześniowski August (1836-1892)

Urodził się w Radomiu, zmarł w Warszawie. Zoolog, prawnik i tłumacz. Profesor Szkoły Głównej w Warszawie oraz Uniwersytetu Warszawskiego. Autor licznych prac naukowych z różnych dziedzin zoologii. Badacz w zakresie morfologii i faunistyki pierwotniaków i skorupiaków. Popularyzator teorii Darwina o ewolucji, twórca polskiej protozoologii. Opublikował m. in.: *Wykłady zoologii, miane w Szkole Głównej Warszawskiej* (kurs litografowany; pierwsze wiadomości o darwinizmie w Polsce), 1863; *Karol Darwin*, w: „Wszecławiat”, (1882); *Przyczyny dziedziczności i zmienności u roślin i u zwierząt*, w: „Ateneum” (1887),

Wrześniowski wykazywał wszechstronne zainteresowania Tatrami i Podhalem. Jest autorem opisu *Tatry i Podhalanie* („Ateneum” 1881 oraz „Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego” z 1882). W tych opisach zawarł cenny szkic dziejów zbójnictwa i pasterstwa tatrzańskiego. Wspominał także o góralskich pieśniach, podając ich przykłady. Zajmował się też gwarą podhalańską i opublikował obszerny *Spis wyrazów podhalskich* („Sprawozdanie Komisji Językoznawczej Akademii Umiejętności”, 1884 oraz w: „Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego”, 1885). Jest autorem opracowania tatrzańskiego *O trzech kielżach podziemnych* („Pamiętnik Fizjograficzny”, 1888). Prowadził badania antropologiczne na Podhalu. Uczestniczył w górskich wycieczkach organizowanych przez warszawskiego lekarza, Tytusa Chałubińskiego. Jako działacz Towarzystwa Tatrzańskiego wspomina także o góralskich pieśniach, podając ich przykłady (*Tatry i Podhalanie*). W 1887 roku Towarzystwo Tatrzańskie nadało mu tytuł członka honorowego.

Kwaterna 178, rząd 1

Górale na Powązkach w 2006 roku

Od lewej: Marek Zaniewski, Kazimierz Kaczor, Marian Matusiak, Karol Strasburger

Z bazy kwestarzy mieszczącej się na zapleczu cmentarnej parafii porwaliśmy na Powązkowski Cmentarz Karola Strasburgera. Aktor chętnie przystał na wspólną wędrówkę cmentarnymi alejkami w poszukiwaniu zakopiańskich śladów, ukrytych wśród dwóch i pół miliona zmarłych. Ich odnalezienie było dużym wyzwaniem dla nielicznej ekipy kwestarzy. Po drodze rozważaliśmy minione czasy w zadumie nad grobami osób nam szczególnie bliskich. Zachodziliśmy na groby rodziców Karola Strasburgera, napotykając po drodze licznie odwiedzane i rozświetlone zniczami mogiły Jana Nowaka-Jeziorańskiego, przedwcześnie zmarłego dziennikarza TVN Krzysztofa Pawłowskiego i Hanki Bielickiej.

Jak wielu bliskich zeszło mi już do podziemia – mówił Karol Strasburger – czas biegnie nieubłagane.

Ja bym się określił jako tzw. góral nizinny, aczkolwiek Zakopane to jakby po części moje rodzinne strony. Jako młody chłopiec przez kilka lat mieszkałem w Zakopanem. Mój ojciec wówczas tam pracował. To właśnie w Zakopanem zdobywałem pierwsze szlify narciarskie, odbywałem pierwsze górskie wyprawy i wspinaczki. Miło wspominać wycieczki narciarskie na Kasprowy Wierch. Obecnie zdradziłem tę górę na rzecz innych tras zjazdowych Europy i Świata. Od lat dziecięcych do wieku dojrzałego pozostało mi także uzależnienie od oscypków. Jeżeli nie mam oscypka w lodówce to źle się czuję. Mocne są także wspomnienia dotyczące rydzów z patelni na Krupówkach w Poraju.

Pozdrawiam Was z Warszawy - nizinny góral Karol Strasburger.

SZLAK TATRZAŃSKI II

D						
F						
118	c					
117	C					
116	104					
93	82					
92	81	B				
91	80	A				
90	79	63	G			
89	78	62	61			
88	77	60	59			
87	76	58	57	Y		
86	75	56	55	Y		
85	74	54	53	70		
84	73	52	51	69	U	
83	72	50	49	68	T	
M	71	48	47	67	S	
Ł	F/g	46	45	66	R	
L	E	42	41	65	P	
K	D	40	39	64	O	
J	C	38	37	44	N	
H	A	36	35	43	Q	

UL. TATARSKA

BRAMA V

Klin

BRAMA IV

Aleksandrowicz Jerzy (1819-1894)

Urodzony w miejscowości Kumieciszki, w guberni augustowskiej, zmarł w Warszawie. Pedagog i organizator życia społecznego Warszawy. Botanik, profesor Akademii Medyko-Chirurgicznej, Szkoły Głównej i Uniwersytetu Warszawskiego. Wykładał także anatomię w Szkole Sztuk Pięknych. Studia odbywał w Petersburgu.

Od 1843 roku zamieszkał na stałe w Warszawie. Był tam dyrektorem ogrodu Botanicznego. Zasłynął jako pionier jedwabnictwa w Polsce, tj. działu gospodarki rolnej służącego pozyskiwaniu jedwabiu naturalnego z hodowlanych motyli zwanych jedwabnikami. Interesował się pszczelarstwem; założył pasieki w Ogrodzie Botanicznym i filialnym Ogrodzie Pomologicznym (hodowano w nim najlepsze gatunki drzew owocowych). Był współtwórcą Muzeum Pszczelniczego oraz dyrektorem Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie.

Przyjaciół dra Tytusa Chałubińskiego i towarzyszył jego tatrzańskich wycieczek. W 1877 roku obaj byli na szczycie Krywania oraz przeszli przez przełęcz Żelazne Wrota Wschodnie, mieszczącą się w głównym grzbiecie Tatr Wysokich. Najprawdopodobniej pokonywali wówczas drogę z Doliny Żłomisk na stronę Doliny Kaczej. Aleksandrowicz interesował się także roślinnością Tatr i Pienin. Jego uczniem był związany naukowo z Tatrami Jan Rostafiński (spoczywa także na Cmentarzu Powązkowskim; jego biogram znajduje się w niniejszym przewodniku).

Kwatera 62, rząd 5

Drewniane kapliczki Powązek

Baranowski Ignacy Tadeusz (1879-1917)

Urodził się w Lublinie, zmarł w Warszawie. Historyk, badacz dziejów gospodarczych i społecznych na wsi polskiej. Do gimnazjum uczęszczał w Warszawie, Rydze i Petersburgu. Później studiował nauki historyczne w Moskwie i Lipsku. W 1906 roku uzyskał tytuł doktora filozofii na Uniwersytecie Jagiellońskim i pracował w katedrze Historii Polski jako docent UJ. Był bratankiem mocno związanego z Zakopanem lekarza, Ignacego Baranowskiego.

Tadeusz Baranowski był dyrektorem Biblioteki Krasińskich w Warszawie oraz przewodniczącym Związku Bibliotekarzy Polskich. Był członkiem założycielem Towarzystwa Miłośników Historii. Wiele publikacji o wsi polskiej zamieszczał na podstawie lustracji, inwentarzy i ksiąg wiejskich.

Jego stryj, Ignacy Baranowski, posiadał w Zakopanem dom, w którym Tadeusz często przebywał. W tym czasie mocno pochłonęły go tematy życia społeczno-gospodarczego Podhala.

W swoich pracach poruszał sprawy pasterstwa i osadnictwa wołoskiego. O sprawach górskich pisywał w „Przeglądzie Historycznym” i w periodyku „Ziemia”. Tytuły artykułów wskazywały na jego silne związki z kulturą górali podhalańskich: *Karta z życia gospodarczego Podhala, U stóp Babiej Góry* („Przegląd Historyczny” 1916, nr 1-2), *Z przeszłości Podhala* („Ziemia” 1912, nr 24-25), *Materiały do dziejów wsi polskiej* (Warszawa 1909). Do najcenniejszych jego dzieł należy wydany pośmiertnie *Przemysł polski w XVI wieku* (Warszawa 1919).

Kwatera S, rząd 2

Berezowski Stanisław (1910-1986)

Urodził się w Krakowie, zmarł w Warszawie. Geograf, profesor Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie. Jest autorem m.in. takich pozycji jak: *Ilustrowany Przewodnik po Górnym Śląsku* (1933), *Turystyczno-Krajoznawczy przewodnik po województwie śląskim* (1937), *Region Sudecki i jego gospodarka* (1950), *Zarys geografii komunikacji* (1979). W „Przeglądzie Geograficznym” opublikował artykuł na temat: *Stan geografii w Polsce i perspektywy jej rozwoju* (tom XXIII, 1950/51),

Zainteresowania pasmem Karpat przywiodły go do Zakopanego. Prowadził badania nad pasterstwem od strony geograficznej i gospodarczej. Pisywał o karpackich problemach ludów nomadycznych i uprawianym przez nich pasterstwie. Opublikował tatrzańskie monografie krajoznawcze trzech ważnych obszarów tatrzańskich: Doliny Stawów Gąsienicowych, Doliny Kościeliskiej i Doliny Chochołowskiej. Pozycje te do dzisiaj stanowią źródło do dalszych badań nad historią turystyki oraz kulturą materialną górali tatrzańskich. Stanisław Berezowski pełnił funkcję redaktora naczelnego miesięcznika *Poznaj Świat*. Tematy tatrzańskie poruszał w publikacjach popularno-naukowych zamieszczanych w periodykach: *Wierchy*, *Turysta*, *Chrońmy Przyrodę Ojczystą*, *Poznaj Świat*.

Kwatera 67, rząd 5

Chwaściński Bolesław (1909-1992)

Urodził się i zmarł w Warszawie. Taternik i alpinista, autor wielu prac z dziejów taternictwa i alpinizmu. Projektował i budował mosty i drogi kolejowe w Polsce, w Afganistanie, Arabii Saudyjskiej a także w Jordanii i Syrii. Prowadził wykłady na Politechnice Warszawskiej oraz na irackim uniwersytecie w Mosulu. Podczas II wojny światowej był oficerem nawigacyjnym Dywizjonu Bombowego 301 w Wielkiej Brytanii. Działał w zarządach różnych towarzystw górskich.

Turystykę w Tatrach uprawiał od 1924 roku a kilka lat później wspinał się na wybitne turnie ze swoimi szkolnymi kolegami: Wiesławem Stanisławskim i Justynem Wojsznisem (pochowani na Powązkach). Towarzyszami jego wypraw byli także Tadeusz Bernadzikiewicz, Antoni Kenar i Wiktor Ostrowski. W okresie międzywojennym zaliczany był do czołówki taterników polskich, uczestniczył w wielu pierwszych wejściach na szczyty. W 1930 roku wszedł samotnie na owianą wówczas złą sławą południową ścianę Zamarłej Turni. Na tej ścianie, zawieszanej nad Pustą Dolinką w Dolinie Pięciu Stawów Polskich, zginęło wielu znakomitych wspinaczy tamtych czasów. Brał udział w polskich wyprawach w Andy, Wysoki Atlas i Kaukaz. Czynnie działał w Polskim Związku Alpinizmu. W 1960 roku kierował pierwszą polską wyprawą w afgański Hindukusz. Na tematy taternicze i alpinistyczne pisywał m.in. do *Taternika*, *Przeglądu Sportowego* i *Wierchów*. Jest autorem wielu cennych książek taterniczych. Napisał m. in. *Ku nie zdobytym szczytom* oraz *Z dziejów taternictwa*. Członek honorowy wielu organizacji górskich.

Kwatera D, rząd 5

Chwaścińska Hanna (1907-2004)

Urodzona w miejscowości Dobrzelin, w powiecie kutnowskim, zmarła w Warszawie. Taterniczka, wioślarka regatowa. Odbiła studia handlowe. Sport uprawiała w Akademickim Związku Sportowym Warszawa (Klub Uczelniany Politechniki Warszawskiej).

Żona Bolesława Chwaścińskiego, z domu Napieralska.

Przed drugą wojną światową wspinała się w Tatrach w towarzystwie Tadeusza Bernadzikiewicza, Jakuba Bujaka i Wiktora Ostrowskiego. Do 1935 roku, górskie ściany zdobywała także w towarzystwie późniejszego męża, Bolesława Chwaścińskiego. Uczestniczyła w pierwszym wejściu zachodnią ścianą Hrubego Wierchu, przeszła południową ścianę Zamarłej Turni. Odbiwała wspinaczki również zimą. W 1934 roku dokonała I wejścia z Ciężkiej Doliny na Młynarza oraz II wejścia na Śnieżny Szczyt. Później zajmowała się głównie domem i żyła w cieniu wybitnych osiągnięć życiowych swojego męża. Nie zaprzestała jednak całkowicie działalności górskiej. Była współzałożycielką Klubu Wysokogórskiego Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego i aktywną turystką do około 1960 roku.

Symboliczny grób na Powązkach posiada jej górski partner Tadeusz Bernadzikiewicz (kwatera 238) - podczas Powstania Warszawskiego został uwięziony w obozie w Pruszkowie i zaginął.

Kwatera D, rząd 5

Ciołek Gerard (1909-1966)

Urodził się w Wyżnicy na Bukowinie, zmarł w Tatrach. Architekt, konserwator zabytków, planista krajobrazu, ochroniarz przyrody i swojszczyzny. Początkowo związany z Politechniką Warszawską, później profesor Politechniki Krakowskiej i członek Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Pod wpływem profesora Oskara Sosnowskiego zainteresował się budownictwem ludowym i dziedzictwem kulturowym. W roku 1937 zajął się historią parków i ogrodów oraz urbanistyką i planistyką. W czasie II wojny światowej uczestniczył w kampanii wrześniowej i Powstaniu Warszawskim.

Człowiek wielkiej pasji regionalnej, której oddawał się z poświęceniem. Był autorem pomysłu ochrony budownictwa wiejskiego Podhala formą organizacji muzeum na wolnym powietrzu w Kuźnicach. Na tematy zakopiańskie pisywał w *Ochronie Przyrody*, *Polskiej Sztuce Ludu* i w *Ochronie Zabytków*. Wśród prac dotyczących Podhala i Tatr spotykamy takie tematy jak: *Dach w polskim budownictwie wiejskim*, *Piękno przyrody i piękno sztuki w planowaniu przestrzennym w Polsce*, *Wpływ środowiska geograficznego na formy osadnictwa i budownictwa wiejskiego w Polsce*, *Zagadnienia ochrony budownictwa ludowego*, *Zasady ochrony i kształtowania krajobrazu*. W latach 50. współuczestniczył w projektowaniu tatrzańskiego Schroniska Górskiego PTTK w Dolinie Pięciu Stawów Polskich. Wśród jego zakopiańskich przyjaciół byli: Józef Fedorowicz „Pimek” (1893-1963) i Walery Goetel (1889-1972), oraz znani zakopiańscy architekci: Stefan Żychoń (1904-1992) i Stanisław Karpiel. Gerard Ciołek był zamięłowanym turystą tatrzańskim i narciarzem. Zmarł na atak serca podczas zjazdu na nartach z Hali Gąsienicowej.

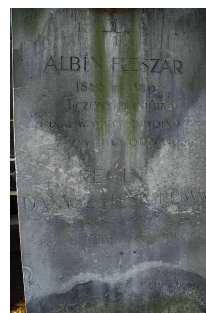

Kwatera 93, rząd 4

Danysz-Fleszarowa Regina (1888-1969)

Urodzona w Wiśniewie, koło Siedlec, zmarła w Warszawie. Geograf, geolog i bibliotekarz. Polska działaczka społeczna i polityk, senator IV kadencji w II RP (1935–1938). Studia uniwersyteckie odbywała we Lwowie, Zurychu i Paryżu. W 1913 roku uzyskała doktorat z nauk geologicznych na Sorbonie. Była współzałożycielką Stronnictwa Demokratycznego i członkiem jego najwyższych władz. Od 1926 do 1930 pracowała jako redaktor pisma Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego „Ziemia”. Brała udział w pracach Komisji Geograficznej Polskiej Akademii Umiejętności. W czasie II wojny światowej była związana z podziemiem, gdzie pomagała ukrywać się warszawskim Żydom.

Fleszarowa była aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego a później PTTK oraz miłośniczką Zakopanego. W 1910 roku, pod wpływem zimowych badań jezior tatrzańskich prowadzonych przez Ludomira Sawickiego, opublikowała *Wrażenia z wycieczki zimowej w Tatry (Ziemia, 1910)*. W 1933 roku pierwsza ogłosiła *Spis jaskiń krajowych (Zabytki Przyrody Nieożywionej, 1933)*. Największym jej dziełem jest *Retrospektywna bibliografia geologiczna Polski*, która szeroko uwzględnia Tatry. Wiele publikacji tatrzańskich i wspomnień pośmiertnych poświęconych naukowcom pracującym w Tatrach zamieszczała w czasopiśmie *Ziemia*. Byli wśród nich wybitni geografowie Ludomir Sawicki i Eugeniusz Romer oraz geolog Władysław Szajnocha. Wśród jej prac naukowych o Tatrach znalazła się rozprawa o Stanisławie Staszicu. W latach 1915-16 działała w Lidze Kobiet w Zakopanem.

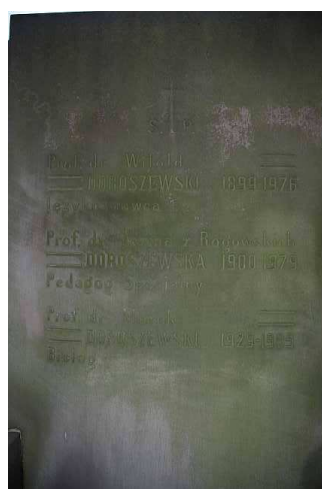

Kwatera T, rząd 1

Doroszewski Witold (1899-1976)

Urodził się w Moskwie, zmarł w Warszawie. Językoznawca, profesor Uniwersytetu Warszawskiego. Żołnierz kampanii wrześniowej i wykładowca na tajnym UW. Redaktor 11-tomowego *Słownika języka polskiego*. Członek Polskiej Akademii Nauk. W dorobku posiada ponad 400 publikacji naukowych. Wśród najważniejszych pozycji Doroszewskiego należy wymienić m.in. *Kilka uwag o metodach badań gwaroznawczych* (1931), *Z zagadnień leksykografii polskiej* (1954), *Słowotwórstwo a geografia lingwistyczna* (1954). Był odznaczony wieloma doktoratami, medalami i orderami.

Czas okupacji II wojny światowej Doroszewski spędził w Bukowinie Tatrzańskiej. W tym okresie zajmował się gwarą podhalańską. Z tej dziedziny ogłosił wiele prac naukowych. Tematyka podhalańska i tatrzańska uwzględniona jest w jego pracy *Gwara w utworach literackich* („Poradnik Językowy” 1961, nr 8 i 9). Wiele przyczynków gwarowych i toponomastycznych z Podhala i Tatr mieści się w poradnikach językowych Doroszewskiego: *Rozmowy o języku* (Warszawa 1948-54, tom 1-4), *O kulturę słowa* (Warszawa 1962-79, tom 1-3). W 1986 roku ustanowiono nagrodę im. Doroszewskiego. Przyznaje się ją za działalność w dziedzinie upowszechniania kultury języka polskiego. W kilku miastach Polski istnieją ulice nazwane jego imieniem (W-wa, Łódź, Koszalin, Opole, Ślesin).

Kwatera R, rząd 6

Drewniane kapliczki Powązek

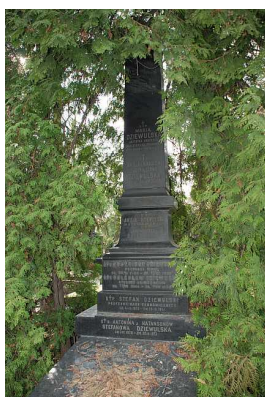

Dziewulski Klemens Eugeniusz (1842-1889)

Urodził się we wsi Hola koło Siedlec, zmarł w Warszawie. Fizyk i przyrodnik, absolwent Wydziału Matematyczno-Fizycznego Szkoły Głównej w Warszawie. Wykładał fizykę na Uniwersytecie w Warszawie.

Dziewulski był inicjatorem założenia Towarzystwa Naukowego w Warszawie. W 1885 roku podjął inicjatywę zorganizowania Sieci Meteorologicznej Warszawskiej, która uniezależniła kraj od Wszechrosyjskiej Sieci Obserwatorium Fizycznego w Petersburgu. Zasłużony badacz jezior tatrzańskich. Mierzył i opisywał Morskie Oko, Czarny Staw Gąsienicowy oraz wody Doliny Pięciu Stawów Polskich. Swoje prace badawcze publikował w Pamiętnikach Towarzystwa Tatrzańskiego. Wśród nich Tatr dotyczą: *Rybie Jezioro w Tatrach Polskich*, *Morskie Oko powyżej Rybiego Jeziora*, *Pięć Stawów w Dolinie Roztoki*, *Czarny Staw Gąsienicowy pod Kościelcem*. Był inicjatorem powstania oraz współredaktorem „Wszechświata” i „Pamiętnika Fizjograficznego”. W Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie znajdują się materiały z jego prac naukowych. Wiele wspomnień o Eugeniuszu Dziewulskim zamieszczonych było w „Tygodniku Ilustrowanym”, „Wszechświecie” oraz w „Ateneum”.

Następne pokolenia Dziewulskich zdobyły wysoką pozycję w życiu społecznym, pozostawiając po sobie trwały wkład w rozwój polskiej nauki z takich dziedzin jak astronomia, ekonomia, fizyka i plastyka.

Kwatera 35, rząd 1

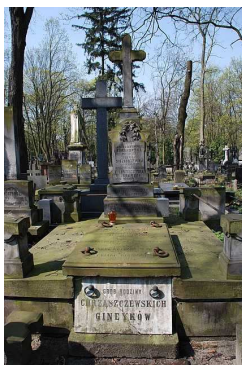
Gineyko Roman (1892-1955)

Urodził się w Warszawie, zmarł tamże. Malarz, studiował w Warszawie i w Paryżu. W latach 1946-1949 był naczelnikiem Wydziału Plastyki w Ministerstwie Kultury i Sztuki.

Swoje prace wystawiał od 1929 roku w kraju i zagranicą.

W okresie pomiędzy pierwszą i drugą wojną światową przebywał na Podhalu uczestnicząc w organizowanych przez siebie plenerach malarskich. Wiele z nich prowadzono w Białce Tatrzańskiej i w Bukowinie. Z Podhala sprowadził sobie kolekcję sztuki ludowej.

Gineyko malował i rysował pejzaże, portrety, sceny rodzajowe, karykatury, ilustracje do książek. Wśród pozostawionych obrazów znamy takie jak: *Góralka*, *Pejzaż z Bukowiny*, *Narciarze*, *Narciarze w chatce góralskiej*. Na Podhalu spotykał się z poetą Jerzym Liebertem, który zażywał górskich kuracji w walce z gruźlicą. Jeden z wierszy poety poświęcony został Romanowi Gineyce.

Kwatera Ł, rząd 3

Roman Gineyko w/g Emila Zegadłowicza

Jerzy Liebert

Koguty

Rzęząc, z brodą u kolan, bryła mięsa ciepła,
Niezgrabnie, niedołącznie wypływam na jawę –
Odcięta głowa wolno z tułowiem się zrasta
I w blaskach snem ocieka na pledy jaskrawe...

Wyratowany, śpiewem zawrotnym znaglony,
Żebrom moim i biodrom ufnie wracam siebie.
Powieki opuchnięte z trudem się unoszą -
Widzę, topielec były - KOGUTA NA NIEBIE!

Płynię, ścigany z dołu kogucimi wrzaski.
Wyższy nad kurze grzędy - pąsowe redliły!
W obłoki odlatuje, w naręcza jarzębin.
On, kur na wysokościach! Śpiewajcie, koguty!...

Wrzesień 1928

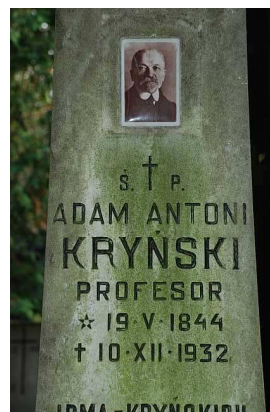
Kryński Adam Antoni (1844-1932)

Urodził się w Łukowie na Podlasiu, zmarł w Warszawie. Filolog, językoznawca. Autor prac naukowych i popularnonaukowych. Edukację szkolną rozpoczynał w Siedlcach. Dalej studiował na wydziale Matematyczno-Fizycznym i filologicznym w Szkole Głównej w Warszawie. Później pracował jako profesor Uniwersytetu Lwowskiego i Uniwersytetu Warszawskiego. W Lipsku przeszedł specjalizację w zakresie slawistyki i filologii klasycznej. Był współautorem *Słownika Języka Polskiego*.

Utrzymywał bliskie kontakty towarzyskie i naukowe z Janem Karłowiczem, ojcem zmarłego pod lawiną w Tatrach kompozytora Mieczysława. Opracował życiorysy wielu językoznawców do Wielkiej Encyklopedii Powszechnej Ilustrowanej. Swoje publikacje zamieszczał m.in. w *Przeglądzie Pedagogicznym*, *Poradniku dla samouków*, *Opiekunie domowym*, *Kurierze Warszawskim* i *Słowie Polskim*.

Wśród jego licznych prac spotykamy jedną dialektologiczną o gwarze zakopiańskiej (*Gwara zakopiańska* – „Rozprawa i sprawozdanie Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności” z 1884 roku). Dla celów badań gwary podhalańskiej na terenie Tatr praca ta posiada cenne wartości i wskazówki, chociaż oceniona była krytycznie.

W 1875 roku Kryński został członkiem komisji językowej Akademii Umiejętności w Krakowie. Był członkiem zarządu a później prezesem Towarzystwa Ludoznawczego we Lwowie. Współredagował pismo *Lud*. Referował prace etnograficzne z zakresu folkloru.

Kwatera 66, rząd 6

Drewniane kapliczki Powązek

Liebert Jerzy (1904-1931)

Urodził się w Częstochowie, zmarł w Warszawie. Poeta i tłumacz. Liryk związany z grupą *Skamander*. Uczęszczał do Gimnazjum im. Mikołaja Reja ora Gimnazjum Władysława Gizińskiego w Warszawie. Jednym z jego nauczycieli był krytyk literacki Leon Pomirowski. Później pobierał nauki w moskiewskiej Szkole Komitetu Polskiego. Studiował polonistykę na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego.

Debiutował w 1921 roku wierszem *Zmartwychwstanie. Modlitwa młodego poety*, zamieszczonym w czasopiśmie chrześcijańskim *Czyn*. W 1930 roku wydał zbiór poezji *Gusła* (wydawnictwo spoczywającego na Powązkach Ferdynanda Hoesicka). Publikował w *Wiadomościach Literackich*, *Kurierze Polskim*, *Pamiętniku Warszawskim* i miesięczniku *Skamander*. Drukował wiersze, przekłady poezji rosyjskiej i francuskiej, artykuły i recenzje poetyckie.

Liebert cierpiał na śmiertelną wówczas gruźlicę. W związku z chorobą wielokrotnie poddawał się kuracjom w górach. Bywał w Worochcie na Huculszczyźnie i na Podhalu. Podczas pobytów na Podhalu zamieszkiwał w Zakopanem u Karola Szymanowskiego, także w Poroninie i Bukowinie Tatrzańskiej. Z tego okresu pochodzą takie wiersze jak *Jeziorka górskie*, *Krokusy* i *Jurgowska karczma*. Drukowane były one w zbiorach jego poezji: *Poezje* (Warszawa 1934, 1963) oraz *Poezje wybrane* (Warszawa 1973). Muzykę do *Jurgowskiej karczmy* skomponował krakowski poeta, pieśniarz i kompozytor Leszek Długosz. Po śmierci poety ukazał się trzeci tom jego wierszy zatytułowany *Kołysanka jodłowa* (1932).

Kwatera 61, rząd 1

Łuszczewska Jadwiga (1834-1908)

Urodziła się i zmarła w Warszawie. Używała pseudonimu Deotyma. Polska poetka i powieściopisarka romantyzmu. Prowadziła w Warszawie salon literacki gdzie odbywały się słynne "czwartki literackie" u Deotymy.

Pod tym pseudonimem kryje się jedna z pierwszych turystek i pisarek tatrzańskich. To znana autorka poematów, wierszy i powieści historycznych. Jedną z nich jest osławiona wieloma wydaniami *Panienka z okienka*. Wiele utworów Deotymy odnosi się do motywów przyrody zaczerpniętych z Doliny Kościeliskiej w Tatrach Zachodnich. Zwiedzała ona także Kuźnice, Morskie Oko i największy wodospad polski w Dolinie Roztoki – 70-metrową Siklawę. Akcja prologu jej dramatu *Wanda i Rytygier* rozgrywa się w Dolinie Kościeliskiej.

W 1910 roku ukazał się pamiętnik pisarki, w którym pisze o Tatrach, że *przemierzyła te góry wzdłuż i wszerz*. Zapewne wiele było w tym stwierdzeniu przesady i sentymentu, ale niewątpliwie należy się tej autorce pierwszeństwo w turystycznych i literackich opisach Tatr z okresu II połowy XIX wieku.

Ta słynna improwizatorka padła - jak wówczas wielu innych - ofiarą złudzenia wzrokowego przy określaniu rozmiarów Morskiego Oka pisząc, że *Morskie Oko wydaje ci się drobnym, ale jedynie dlatego, że leży pod górami tak ogromnymi, iż przy nich wszystko drobniej!*

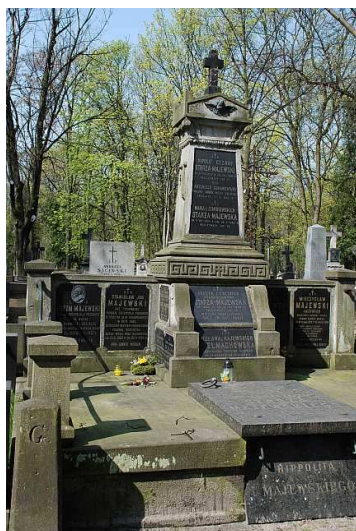

Kwatera 64, rząd 1

Majewski Erazm (1858-1922)

Urodził się w Lublinie, zmarł w Warszawie. Socjolog, także przyrodnik i etnograf. Przemysłowiec, ekonomista i archeolog. Studiował na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. Był twórcą Muzeum Prehistorycznego, które ofiarował Towarzystwu Naukowemu Warszawskiemu. Początkowo prywatne zbiory archeologiczne eksponował w swoim domu przy ulicy Złotej 61. Majewski był redaktorem i wydawcą miesięcznika ilustrowanego poświęconego krajoznawstwu i ludoznawstwu *Wisła* oraz założycielem rocznika archeologicznego *Światowid*.

Był autorem licznych prac naukowych z różnych dziedzin. Z zakresu etnologii opracował monografię o wierzeniach i zwyczajach ludowych. W *Wiśle*, po roku 1892, zamieszczał artykuły o wężu, kozie, owcy i bydle, które zawierały zagadnienia z Podtatrza i Tatr. W wydanym przez siebie opracowaniu pt. *Słownik nazwisk zoologicznych i botanicznych polskich* zamieścił wiele ludowych nazw pozyskanych na Podhalu i w Tatrach. Tym samym uporządkował i wzbogacił terminologię przyrodniczą. Napisał fantastyczno-naukową powieść, której akcja rozgrywa się w Tatrach: *Doktor Muchołapski. Fantastyczne przygody w świecie owadów* (Warszawa 1890, 1892, 1921, 1957). Erazm Majewski znalazł się też w szeregach Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości.

Kwatera F/G, rząd 1

Maklakiewicz Jan Adam (1899-1954)

Urodził się w miejscowości Chojnata koło Skierniewic, zmarł w Warszawie). Kompozytor i dyrygent, profesor Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie. Jan Adam Maklakiewicz prowadził ożywioną działalność publicystyczną. W latach 1930-37 był sprawozdawcą muzycznym "Kurier Porannego". W 1934 założył miesięcznik "Chór", poświęcony muzyce chóralnej oraz działalności zespołów śpiewaczych i orkiestr amatorskich. W latach 1926-39 współpracował z Teatrem Polskim w Warszawie. Lata okupacji spędził w rodzinnej miejscowości ale także pracował jako pianista w kawiarni "Café Club" w Warszawie. Po wojnie nawiązał kontakty muzyczne z wieloma polskimi teatrami (Teatrem im. Juliusza Słowackiego i Teatrem Starym w Krakowie, oraz Teatrem Narodowym, Teatrem Kameralnym i Teatrem Syrena w Warszawie). Śmierć przerwała jego pracę nad pierwszym aktem opery *Wiatr Halny*. Autorem libretta opartego na motywach podhalańskich był Adam Pach. Maklakiewicz komponował obrazki symfoniczne i koncerty skrzypcowe oparte na historycznych opowieściach o góralczyźnie i zbójnikach. Wśród jego ważniejszych kompozycji uznanych przez krytykę i odbiorców muzycznych zajmuje *Koncert skrzypcowy nr 2 Góralski*.

W tym samym grobie spoczywa jego brat Tadeusz Maklakiewicz (1922-1996), kompozytor, dyrektor Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie. Wśród jego utworów jest *Msza góralka* do słów Adama Pacha (1981), kompozycja na sopran, baryton, chór mieszany i organy.

Kwatera: klin naprzeciw P-4

Maślanka Jerzy (1886-1961)

Urodził się we Lwowie, zmarł w Warszawie. Tatarnik i alpinista. Inżynier budowlany, absolwent Politechniki Lwowskiej.

Należał do pionierów narciarstwa polskiego. Uprawiał w Tatrach narciarstwo w czasach Stanisława Barabasza i Mariusza Zaruskiego, będąc współzałożycielem Karpackiego Towarzystwa Narciarzy. Był także pionierem taternictwa zimowego. W 1907 roku jako pierwszy człowiek wszedł zimą samotnie na Świnicę. Wspólnie z Zygmuntem Klemensiewiczem i Romanem Kordysem założył Kółko Taterników przemianowane później na *Himalaja-Club*. Działał w Sekcji Turystycznej Towarzystwa Tatrzańskiego. W ówczesnym czasie należał do najaktywniejszych alpinistów polskich. W październiku 1907 roku w samotnej wspinaczce pokonał sławną *drogę Schmitta* na południowej ścianie Mitterspitz w masywie Dachsteinu.

Jerzy Maślanka był autorem wielu ciekawych artykułów w prasie tatrzańskiej (m.in. „Taternik”, „Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego”).

Ważniejsze osiągnięcia taternicze Jerzego Maślanki (pierwsze wejścia):

- Basztowa Przełęcz, Capie Turnie, Zadnia Baszta – 1905
- Bątyżowiecki Szczyt (od północy), Grań Wideł – 1906
- Świnica (samotnie, zimą), Mały Ganek (przez Kaczę Turnię), Przełęcz pod Rysami – 1907
- Bątyżowiecki Szczyt, Dwoista Turnia, Żłobisty Szczyt (zimą) – 1909
- Grań Hrubego, Ciężki Szczyt, Hińczowa Turnia oraz zimą Ganek, Miękuszwowiecki Szczyt Czarny – 1910

Kwatera 56, rząd 2

Drewniane kapliczki Powązek

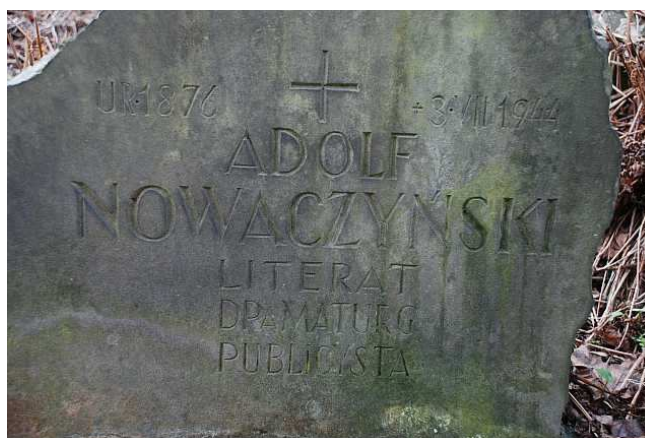

Nowaczyński Adolf (1876-1944)

Urodził się w Krakowie, zmarł w Warszawie. Dramatopisarz, satyryk, poeta i publicysta. Używał kilkunastu pseudonimów i kryptonimów. Kształcił się w gimnazjum Macieja Wadowity w Wadowicach. Studia na Wydziale Prawa oraz naukę literatury odbywał w Uniwersytecie Jagiellońskim. Działał w krakowskim kółku literackim, do którego należał piewca Podhala, Władysław Orkan.

Podobnie jak wielu twórców polskiej kultury przyjeżdżał do Zakopanego w celu leczenia gruźlicy. Sprawy zakopanego i Tatr poruszał w takich periodykach jak: „Przegląd Zakopiański”, „Świat”, „Tęcza” czy „Głos Brata Alberta”. Pisał o Towarzystwie Tatrzańskim, teatrze w Zakopanem, uczczeniu Słowackiego w Tatrach oraz o „odkrywcy Tatr” Stanisławie Staszicu (zbiór felietonów *Warta nad Wartą* – Poznań 1937). Najwięcej artykułów dedykował jednak Bratu Albertowi – *Najpiękniejszy człowiek mego pokolenia brat Albert*. Wiele czasu poświęcał na zajmowanie się sprawą sporu granicznego na Spiszu i Orawie. Ostatni raz odwiedził Zakopane w 1941 roku. Zbierał wtedy materiały i informacje o stosunkach górali do okupanta. W zbiorze satyr *Małpie zwierciadło* (Lwów 1902 i 1909) zamieścił dwa utwory dotyczące Zakopanego: *Syrena Podhalańska i Nymfomańka*.

W 1904 roku przeprowadził się do Warszawy, gdzie w 1913 roku był dyrektorem Teatru Rozmaitości. Podczas okupacji hitlerowskiej publikował w prasie podziemnej.

Kwatera 51, rząd 3

Ochorowicz Julian (1850-1917)

Urodził się w Radzyminie koło Warszawy, zmarł w Warszawie. Psycholog, filozof, literat i wynalazca. Zajmował się psychoterapią i hipnotyzmem. Studiował w Szkole Głównej, zwanej później Uniwersytetem Warszawskim. W roku 1874 obronił doktorat w Lipsku. Po powrocie do Warszawy, w latach 1874-1875, był redaktorem naczelnym pisma *Niwa*, współpracując blisko z Henrykiem Sienkiewiczem. Publikował w „Przeglądzie Tygodniowym” pod pseudonimem „Julian Mohort”. Psychologii i filozofii uczył na Uniwersytecie Lwowskim. Jako Julian Ochocki pojawił się w *Lalce* Bolesława Prusa (z którym się przyjaźnił).

W 1880 roku badał Jaskinię Magurską w Tatrach, gdzie odkrył kości niedźwiedzia jaskiniowego. Materiał na ten temat opublikował w *Kosmosie: O grocie magórowej w Tatrach pod względem antropologicznym* („Kosmos” 1881, nr 6). Podczas jednej z tatrzańskich wycieczek hipnozą starał się przezwyciężyć strach u jednego z uczestników. Scena ta zilustrowana jest przez Stanisława Witkiewicza w jego książce *Na przełęczy*. W Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu znajduje się rękopis jego *Dziennika*, pisanego od 1865 roku. Jako wynalazca zasłynął odkryciami w dziedzinie elektroakustyki, telefonii, fototechniki, telegrafii. Wspólnie z Bogumiłem Hoffem przyczynił się do rozwoju letniska Wisła.

Kwatera 66, rząd 3

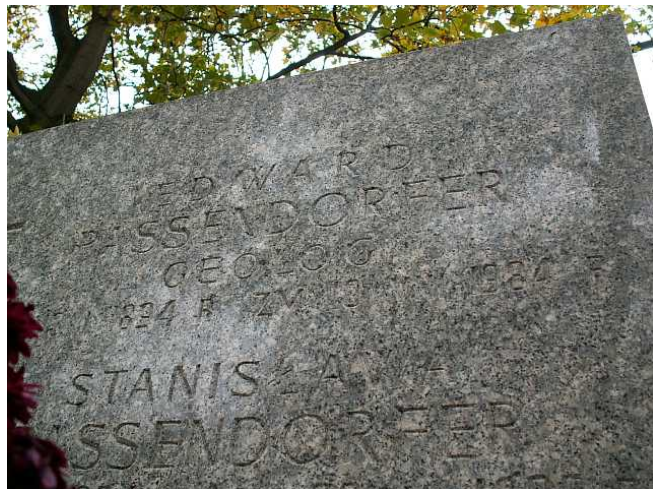
Passendorfer Edward (1894-1984)

Urodził się w Wadowicach Górnych, w powiecie mieleckim, zmarł w Warszawie. Zasłużony popularyzator wiedzy geologicznej i badacz Tatr. Dziekan Wydziału Geologicznego Uniwersytetu Warszawskiego, początkowo związany z UMK w Toruniu. Członek Państwowej Rady Ochrony Przyrody.

Ten wybitny działacz ochrony przyrody badaniom geologicznym w Tatrach poświęcił całe swoje długie życie. Jeszcze przed II wojną światową rozpoczęła je praca doktorska: *Kreda serii wierchowej w Tatrach*. Po wojnie nastąpiła prawdziwa eksplozja jego materiałów naukowych z Tatr. Poruszał w nich m.in. tematy dotyczące wapieni murańskich oraz tektoniki Czerwonych Wierchów i Giewontu. Najważniejsze jego książki, to z pewnością *Na skalnej drodze* i *Jak powstały Tatry*.

Passendorfer przez wiele lat współpracował blisko z Muzeum Tatrzańskim, w Zakopanem. Opracował scenariusz dla nowej wówczas ekspozycji geologicznej oraz pisywał na różne tematy muzealne.

Był badaczem stratygrafii Tatr, czyli warstw skalnych i zawartych w nich skamieniałości, był także zapalonym turystą a nawet taternikiem. Od 1930 roku był członkiem Sekcji Turystycznej Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Zaraz po II wojnie światowej uczestniczył w założeniu Poznańskiego Klubu Wysokogórskiego.

Kwatera N, rząd 3

Siemiradzki Henryk (1843-1902)

Urodził się w miejscowości Nowobielgorod koło Charkowa, zmarł w Strzałkowie koło Radomska. Przyrodnik i malarz. Ukończył Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Charkowskiego, uzyskując stopień kandydata nauk przyrodniczych. Jego praca dyplomowa nosiła tytuł „O instynkcie owadów”. Następnie rozpoczął studia malarskie na Akademii Sztuk Pięknych w Petersburgu. Na stypendium rządowe udał się do Monachium, gdzie spotkał wielu polskich malarzy a wśród nich Józefa Brandta i Stanisława Witkiewicza. Ten ostatni stał się najsurowszym krytykiem jego twórczości. W Niemczech spotkał się także z Józefem Ignacym Kraszewskim, który wcześniej odwiedzał Dolinę Kościeliską. Może to pod wpływem jego opowieści udał się Siemiradzki w Tatry. Na Skale Pisanej ponad Jaskinią Wodną w Dolinie Kościeliskiej uwiecznił się do dzisiaj widocznym autografem, wyrytym w miękkiej skale wapiennej. Był autorem wielu obrazów a także kurtyn dla Teatru im. Słowackiego w Krakowie (1896) i Teatru Wielkiego we Lwowie (1900). Zafascynowany dziełami mistrzów włoskiego renesansu osiedlił się w Rzymie. Najsłynniejszym dziełem światowego historyzmu są jego „Pochodnie Nerona”. Siemiradzki, to członek wielu akademii i kawaler wielu orderów.

Początkowo pochowano go w grobowcu rodzinnym na Powązkach. W 1903 roku został przeniesiony do krypty zasłużonych w kościele Na Skałce w Krakowie.

Kwaterna 67, rząd 6

Skolimowski Jerzy Walerian (1907-1985)

Urodzony w Łukowie na Wielkopolsce, zmarł w Londynie. Grafik, narciarz, alpinista, architekt. Uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. Króla Władysława IV w Warszawie. Później został absolwentem Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Polski wioślarz-sternik, srebrny i brązowy medalista olimpijski (Los Angeles, 1932). Olimpijczyk z Amsterdamu (1928) i Berlina (1936). Zdobył srebrny medal w Mistrzostwach Europy w Budapeszcie w 1933 w dwójce ze sternikiem (z Braunem i Ślązakiem). Był pięciokrotnym wicemistrzem Polski. W czasie II wojny światowej walczył w kampanii wrześniowej. Był oficerem wywiadu wojskowego i Brygady Strzelców Karpackich.

Jako grafik w latach 1930-35 projektował wspólnie z architektem Stefanem Osieckim (także filmowcem i taternikiem) plakaty sportowe o tematyce tatrzańskiej – *Mistrzostwa Świata w hokeju na lodzie* oraz *W puchu śnieżnym*. O pierwszym z tych plakatów pisano, że zapoczątkował on przełom w tym dziale grafiki w Polsce (barwna reprodukcja znajduje się w książce Wojciecha Lipońskiego pt. *Sport, literatura, sztuka*, Warszawa 1974). Jego projekty architektoniczne zdobywały wyróżnienia i nagrody w kraju i zagranicą. Był współautorem projektu cmentarza polskiego pod Monte Cassino. Jego autorstwa są stacje kolejki linowej na Kasprowym Wierchu i na Górze Parkowej w Krynicy.

Kwatera R, rząd 4

Tetmajer Przerwa Kazimierz (1865-1940)

Urodził się w Ludźmierzu na Podhalu, zmarł w Warszawie. Poeta i prozaik. Od wczesnej młodości Tetmajer chodził w góry z najlepszymi przewodnikami, wśród których był Klemens Bachleda. Wiele czasu spędził na halach wśród pasterzy poznając dobrze ich gwarę i zwyczaje. Miało to znaczący wpływ na jego tatrzańską twórczość. Znane są jego *Poezye* oraz cykl nowel *Na skalnym Podhalu* lub też powieść *Legenda Tatr*. Utwory jego doczekały się adaptacji teatralnych (*O zwyrtale muzykancie*) oraz inspiracji muzycznych dla takich kompozytorów jak m.in: Karol Szymanowski czy Mieczysław Karłowicz. Niektóre piosenki Tetmajera spopularyzowały się wśród górali jako utwory ludowe (*Hej, idem w las...*). Stanisław Wyspiański uwiecznił go w swym *Weselu* jako Poetę. W Tatrach Tetmajer ma swoją przełęcz. Znajduje się ona między najwyższym szczytem Tatr - Gierlachem a Zadnim Gierlachem. Ostatnie lata życia poeta spędził w Hotelu Europejskim w Warszawie, gdzie miał przydzielone dożywotnio bezpłatne mieszkanie. Schorowany zmarł w Szpitalu Dzieciątka Jezus i pochowany został tymczasowo w katakumbach Cmentarza Powązkowskiego. Górale często upominali się o prochy swojego wieszca. Uroczyście sprowadzono je z Warszawy do Zakopanego na *Pęksowy Brzyzek* w 1986 roku.

Symboliczny grób znajduje się pod murem ul. Tatarskiej, naprzeciw słupka S

Zawada Andrzej (1928-2000)

Urodził się w Olsztynie, zmarł w Warszawie. Dzieciństwo i młodość spędził w Rabce. Taternik, światowej sławy himalaista. Geofizyk-seismolog, pracownik Instytutu Geofizyki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. W 1976 roku ukończył Studium Trenerów Alpinizmu AWF w Krakowie. Uczestniczył w tworzeniu krajowej sieci stacji seismologicznych. Brał udział w polskich wyprawach naukowych – geofizycznych w Wietnamie i na Spitsbergenie, gdzie też wspinał się na miejscowe szczyty. Przez kilka lat był prezesem Warszawskiego Koła Klubu Wysokogórskiego.

Brał udział w kursie taternickim na Hali Gąsienicowej, latem 1951 roku, którym kierował autor wielu pierwszych wejść w Tatrach, Stanisław Groński (1907-1957). Do pierwszych instruktorów Zawady i partnerów wspinaczek należeli m. in. Wawrzyniec Żuławski i Jan Długosz.

W 1959 roku kierował klubową wyprawą, w czasie której w ciągu 19 dni dokonano pierwszego całkowitego przejścia Głównej Grani Tatr zimą. Dokonał wielu pierwszych wejść zimowych w Tatrach. Rzucił ideę wspinania zimowego w najwyższych górach świata. Kierował wyprawą, narodową, która w 1980 roku ustaliła światowy, zimowy rekord osiągając wierzchołek Mount Everestu. Publikował wiele artykułów, wykonywał fotografie i filmy z wypraw wysokogórskich. Relacje z wypraw zamieszczał w „Taterniku”. Jest współautorem kilku książek alpinistycznych. Żona – Anna Milewska – członkini Klubu Wysokogórskiego, aktorka, poetka.

Kwatera 65, rząd 2

Żuławska Kazimiera (1883-1971)

Urodziła się w miejscowości Czemerysy na Podolu, zmarła w Warszawie. Doktor filozofii, romanistka, taterniczka i alpinistka.

W 1909 roku dokonała II przejścia północnej grani Niżnych Rysów oraz pierwszego zejścia z Ciężkiej Przełęczki w kierunku północno zachodnim, W 1910 r. Kazimiera przeniosła się do Zakopanego, gdzie jej mąż kupił Witkiewiczowską willę „Pepita” (później "Łada"). Następne pięć lat to pasmo towarzyskich spotkań, naukowych dyskusji i zakrapianych zabaw. Dom Żuławskich był ważnym ośrodkiem kulturalnym Zakopanego. Bywali w nim m.in. Witkacy, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Jan Kasprówic, Tymon Niesiołowski, Bronisław Malinowski. Sama gospodyni była przewodniczącą zakopiańskiej Ligi Kobiet. Po kilku latach od śmierci męża (Jerzy Żuławski 1874-1915), w 1921 roku udała się z Zakopanego do Torunia. Tam prowadziła znany w okresie międzywojennym pensjonat, „Zofijówka”, pełniący rolę salonu kulturalnego opartego na tradycjach Młodej Polski. Zbierali się u niej ludzie sztuki m.in.: Stanisław Przybyszewski, Tymon Niesiołowski, Karol Zawodziński, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Juliusz Osterwa. W 1926 roku wyjechała do Warszawy. Zajmowała się tłumaczeniem literatury z języka francuskiego i hiszpańskiego. Podczas drugiej wojny światowej ukrywała w swoim mieszkaniu Żydów za co została odznaczona medalem zasłużonych dla narodów świata. Wszyscy jej synowie uprawiali taternictwo i alpinizm (Marek – artysta malarz, Juliusz – literat, Wawrzyniec – muzykolog i kompozytor).

Kwatera R, rząd 4

Żuławski Juliusz (1910-1999)

Urodził się w Zakopanem, zmarł w Warszawie. Syn poety i dramaturga oraz taternika i alpinisty Jerzego Żuławskiego. Poeta, tłumacz poezji angielskiej. Taternik i alpinista. Tworzył lirykę refleksyjną i wspomnieniową (*Pole widzenia* - 1948), prozę psychologiczną (*Wyprawa o zmierzchu* - 1936, *Czas przeszły niedokonany* - 1962), opowieści biograficzne (*Byron nieupozowany* - 1964).

W Tatrach dokonał wielu pierwszych wejść. W 1948 roku wraz z Tadeuszem Orłowskim i swym bratem Wawrzyńcem pokonał środkową część północno-zachodniej ściany Mnicha nad Morskim Okiem. Na tematy taternicze i tatrzańskie pisywał w różnych czasopismach. Wśród tatrzańskich książek poetyckich oraz opowiadań i wspomnień autobiograficznych są m.in. takie jak: *Wiersze z notatnika*, *Czas przeszły niedokonany*, *Z domu*. Wspinał się także w Alpach i Pirenejach, zdobywał góry Walii. W 1978 roku został prezesem polskiego Oddziału Międzynarodowego Stowarzyszenia Pisarzy Pen Club, które w 1925 roku założył Stefan Żeromski.

Po II wojnie Juliusz Żuławski był częstym gościem rodziny Krzeptowskich na Krzeptówkach. Dzisiaj w małym domku, gdzie kiedyś okresowo zamieszkiwali Żuławscy, mieści się galeria malarstwa na szkle Zofii Forteckiej.

Kwatera R rząd 4

Drewniane kapliczki Powązek

Podhalański motyw plastyczny na grobie Hanny Orwicz.
Projekt i wykonanie: Jerzy Rzankowski z Zakopanego

Górale na Powązkach w 2007 roku

Zdjęcie z lewej: Alina Janowska, Zofia Karpiel Bułeczka, Zofia Gąsienica Sobczak ,
klęczy: Marian Matusiak. Zdjęcie z prawej: Marian Matusiak, Alina Janowska

W tym roku pogoda dopisywała. Kwestowaliśmy na Powązkach w gronie znamienitych aktorów polskich. Od wielu lat niestrudzenie na Powązkach króluje Alina Janowska. W domowym zaciszu zaskoczyła ją informacja, że górale po raz kolejny będą kwestować na rzecz powązkowskiego cmentarza. Kiedy usłyszała w słuchawce telefonu głos zakopiańskiej gaździny ... ale niech opowie sama:

Ponieważ to są wspomnienia i pewnie raczej powinny dotyczyć cmentarza, na którym dzisiaj razem z góralami kwestujemy to muszę powiedzieć, że ja tu jestem od zawsze. Byłam bardzo zaskoczona kiedy posłyszałam w słuchawce telefonicznej głos Zośki Karpielki, która mi mówiła: Alina, Ty kwestujesz jak zawsze? Ja mówię: kwestuję. No to ja siadam do samochodu o 3 rano i będę kwestować razem z Tobą na Powązkach. Zobaczysz, że tak będzie, przyjadę z całą grupą.

I teraz siedzimy przy stole, bo trochę przerwy też nam się należy. No właśnie, bo ja tak coś po tym góralsku zaczynam mówić przy tym stole to mi się zaraz język skręca. Ale ja chce powiedzieć o mojej przyjaźni z Zośką, która jest niewątpliwą przedstawicielką Waszego góralskiego środowiska. Kiedy jestem w Zakopanem wykorzystuję ją jak tylko mogę. Jeżdżę na jej wyciągu często razem z nią. Zjeżdżam na jej górce, za jej pieniądze, w jej spodniach, na Lipkach. No czy może być coś lepszego. Czy to może być przyjaciółka nie góralka, to tylko góralki są takie z sercem głębokim.

Kończę już i wszystkich w Zakopanem serdecznie pozdrawiam.

SZLAK TATRZAŃSKI III

Ul. J. OSTROROGA					
↑ D	↑ B	↑ C	↑ A	130	E
↑ C	↑ A	↑ A	138	129	123
↑ B	155	146	137	128	122
↑ A	152	145	136	127	121
154	151	144	135	126	120
153	150	143	134	125	119
242	149	142	133	124	103
241	148	141	132	112	102
240	228	140	131	111	101
239	227	139	115	110	100
238	226	215	114	109	99
237	225	214	113	108	98
236	224	213	X	107	97
235	223	212	204	106	96
234	222	211	203	105	95
233	221	210	202	195	94
232	220	209	201	194	Z
231	219	208	200	193	187
230	218	207	199	192	186
229	217	206	198	191	185
P	216	205	197	190	184
			196	189	183
			188		182

Ul. SMĘTNA

Bobkowski Aleksander (1885-1966)

Urodził się w Krakowie, zmarł w Genewie. Inżynier kolejnictwa austriackiego i polskiego. Pułkownik.

Narciarz i propagator narciarstwa. Przed I wojną światową był członkiem i działaczem Tatrzańskiego Towarzystwa Narciarzy. Współtworzył Warszawski Klub Narciarski. Po wojnie był jednym z inicjatorów powstania Polskiego Związku Narciarskiego. Do wybuchu II wojny światowej był prezesem tej organizacji. Zięć prezydenta Ignacego Mościckiego, z którym w 1939 roku opuścił Polskę i osiadł wraz z nim w Szwajcarii.

Przyczynił się do rozwoju wielu inicjatyw narciarskich w Tatrach włącznie z kolejką na Gubałówkę i Kasprowy Wierch. Wydawał podręczniki narciarskie i publikował materiały prasowe na ten temat: rękopis opracowania pt. *Turystyka w Niepodległej Polsce. Ze wspomnień Aleksandra Bobkowskiego*, znajduje się w Archiwum Klasztoru na Jasnej Górze, w materiałach archiwum Mościckich. W latach 1933-1939 piastował urząd wiceministra komunikacji.

Kwatera 205, rząd 4

Kolejka na Kasprowy Wierch i efekt rozdeptywania szlaków Tatr

Breyer Tadeusz (1874-1952)

Urodzony w Mielcu, zmarł w Warszawie. Rzeźbiarz, medalier i pedagog. Profesor warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Studiował w Krakowie i we Florencji. Był profesorem rzeźby w Warszawskiej Szkole Sztuk Pięknych, późniejszej Akademii Sztuk Pięknych. Uchodził za świetnego nauczyciela i przyjaciela studentów. Był zwolennikiem tradycjonalizmu w sztuce co stawiało go w rzędzie twórców tzw. Warszawskiej Szkoły Rzeźby.

Tuż przed II wojną światową na Międzynarodowej wystawie Sztuki i Techniki w Paryżu otrzymał Złoty Medal i Grand Prix za cykl medali pamiątkowych. Brał udział w konkursach mennicy polskiej na wzory monet. Jego autorstwa były monety 1 i 2 złotowe z datami 1924 i 1925. W czasie Powstania Warszawskiego spłonął cały jego dorobek rzeźbiarski. Wykonywał rzeźby o tematyce religijnej. Tworzył kompozycje o charakterze symbolizmu, stosując nastrój, alegorię i subiektywizm. Późniejsze jego rzeźby były statyczne i monumentalne. Jego największym i znanym dziełem jest pomnik generała Józefa Sowińskiego w parku Na Woli.

Breyer jest autorem medalionu z popiersiem czeskiego literata i publicysty Edwarda Jelinka. Rzeźbę umieszczono w 1899 roku na tzw. Skale Jelinka w Strążyskiej Dolinie.. Żelazną tablicę i medalion umieszczono w Tatrach z inicjatywy Henryka Sienkiewicza. W 1952 roku został pośmiertnie odznaczony przez Ministerstwo Kultury i Sztuki Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

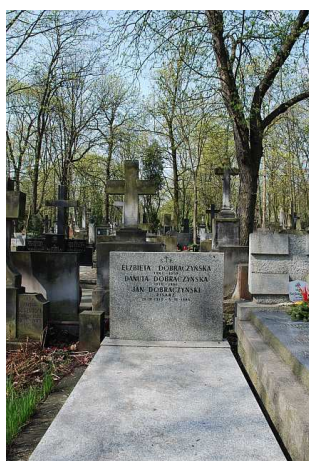

Kwatera 111, rząd 1

Dobraczyński Jan (1910-1994)

Urodził się i zmarł w Warszawie. Pisarz i publicysta oraz znany działacz katolicki i polityczny. Uczestnik kampanii wrześniowej 1939 roku oraz powstania warszawskiego. Wielokrotnie pełnił funkcję posła na Sejm i był Przewodniczącym Rady Naczelnej polskiej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi twórców ZAiKS.

Był częstym bywalcem Zakopanego. W Tatrach uprawiał turystykę, ale jego pisarskie aspiracje sięgały również zagadnień taternickich. Ogólne sprawy taternictwa i alpinizmu omówił w eseju *Góry i bohaterstwo*, przedrukowanym później w jego książce pt. *Książki, idee i człowiek*. Tematy tatrzańskie poruszał także w takich czasopismach jak: *Prosto z Mostu*, *Dziś i jutro* czy *Kultura*. Za najważniejsze jego książki uchodzą *Listy Nikodema* i *Cień Ojca*. Najważniejszą jego pozycją o tematyce podhalańskiej jest książka *Kościół w Chochołowie*. Przedstawił w niej historię budowy murowanego kościoła we wsi, która w połowie XIX wieku stała się ośrodkiem walki zbrojnej górali podhalańskich z austriackim okupantem. Przybliżył postaci księży inspirujących Powstanie Chochołowskie oraz proboszczów parafii podhalańskich, z księdzem Wojciechem Blaszyńskim i Józefem Stolarczykiem.

Kwaterna 185, rząd 3

Ejsmond Julian (1892-1930)

Urodził się w Warszawie, zmarł w Zakopanem. „Myśliwy i poeta”, felietonista, tłumacz i bajkopisarz, syn znanego malarza Franciszka Teodora Ejsmonda. Edukację szkolną stopnia podstawowego i średniego odbył w Warszawie. Później studiował polonistykę w Krakowie i Warszawie. Po I wojnie światowej był w szkole wojskowej we Francji.

Był autorem powtarzanego do dziś określenia: „Nosił wilk razy kilka ...” zamieszczonego w zbiorze opowiadań pod tym samym tytułem.

Ejsmond był referentem do spraw łowieckich w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Kierował też redakcją połączonych czasopism pod nazwą „Przegląd Myśliwski i Łowiectwo Polskie”. Był też redaktorem „Łowca Polskiego”. Wydał propagandową broszurę polskiego myślistwa o atrakcjach łowieckich Polski (*Polska raj myśliwski*, 1930).

Wiele swoich wierszy wysnuł z kontemplacji przyrody. Tematem myśliwskich opowiadań Ejsmonda są różne tereny: Białowieża, Wołyń, Polesie, Wileńszczyzna, Karpaty, Wielkopolska. Brał udział w polowaniach o różnych porach roku, w czasie dnia i w nocy. Znał zwyczaje ptaków oraz zwierzyny drobnej i grubej. Stąd też jego cała jego twórczość łowiecka stawia go w rzędzie wybitnych znawców tematu i jest odzwierciedleniem pasji i nabytej przyrodniczej wiedzy autora *Wspomnień myśliwskich*.

Za przekład łacińskich utworów Jana Kochanowskiego Ministerstwo Kultury i Sztuki przyznało mu w 1919 roku nagrodę literacką.

Zginął w wypadku samochodowym wracając z Morskiego Oka (dzisiaj mówi się o tym miejscu *Zakręt Ejsmonda*, 1359 m. n.p.m.).

Kwaterna 194, rząd 1

Gołąb Józef (1904-1968)

Urodził się w Żurawicy koło Przemyśla, zmarł w Warszawie. Geolog, profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Warszawskiego. Prowadził badania naukowe na Podhalu i w Tatrach. Wiele uwagi poświęcił odkrytym w połowie XIX wieku przez Ludwika Zejsznera źródłom termalnym w Jaszczurówce. Jego badania dały podstawę do poszukiwań wiertniczych wód termalnych występujących pod fliszem podhalańskim. W latach 60. odkrył ciepłe źródła zakopiańskiej Antałówki, na bazie których dzisiaj istnieje nowoczesny aquapark. Badania te prowadzone wspólnie ze Stanisławem Sokołowskim pozwoliły wyjaśnić geologiczną budowę podnóża Tatr. Badał także stosunki geologiczne fliszu zachodniego Podhala oraz tektonikę i hydrogeologię Tatr. W swoich pracach poruszał sprawy geologii i hydrogeologii Podhala: *Hydrogeologia zachodniego pasma Gubałowskiego* („Biuletyn Państwowego Instytutu Geologicznego”, 1947, nr 32), *Tektonika Podhala* (jak wyżej, 1952, nr 1) i inne.

Granitowy kamień nagrobny, na którym wyryte są dane o Profesorze, został sprowadzony znad Morskiego Oka, dzięki staraniom jego współpracowników - prof. dr hab. Danuty Małeckiej i mgr Michaliny Chodorowskiej. Wybranie granitowego głazu z okolic Morskiego Oka w Tatrach oraz napisy, powierzono znanemu artyście rzeźbiarzowi Stanisławowi Lipskiemu (1926-2008).

Kwatera 209, rząd 5

Hirszowski Jerzy (1937-1992)

Zginął w Tatrach. Pułkownik Wojska Polskiego. Tatarnik oraz instruktor taternictwa. Intensywnie wspinał się od 1958 roku zdobywając w Tatrach nowe drogi w obrębie Małego Młynarza. Członek Zarządu Polskiego Związku Alpinizmu i prezes Klubu Wysokogórskiego Warszawa. Zginął na Szczycie Mięguszowieckim wraz z trójką towarzyszy podczas gwałtownej zawieruchy śnieżnej.

Kwatera 229, przed 5

We wrześniu 1992 roku na wschodniej ścianie Mięguszowieckiego Szczytu Wielkiego wydarzył się jeden z najtragiczniejszych tatrzańskich wypadków. Na zakończenie letniego kursu taternickiego, na Drogę Świerza wybrał się doświadczony instruktor - Jerzy Hirszowski, z trójką swoich kursantów. Po pogodnym poranku, kiedy zdążyli pokonać znaczną część ściany, przyszło gwałtowne załamanie pogody, zawierucha śnieżna i mgła. Zgodnie z rekonstrukcją wypadków, instruktor zdecydował się na wycofanie ze ściany; spuścił kursantów na znajdującą się niżej półkę skalną, a sam założył zjazd. Blok skalny, o który była zaczepiona lina, oderwał się. Wspinacz lecąc stracił prawdopodobnie stojącą poniżej dwójkę kursantów. Trzecia dziewczyna zmarła z wyczerpania na półce skalnej...

Michał Ronikier i Krzysztof Stankowicz

Hryniewiecki Bolesław (1875-1963)

Urodził się w miejscowości Międzyrzec Podlaski, zmarł w Brwinowie koło Warszawy. Bolesław Hryniewiecki to wybitny botanik i zasłużony działacz ochrony przyrody. Edukację rozpoczął w Gimnazjum Męskim w Lublinie, studia przyrodnicze realizował w Uniwersytecie Warszawskim. W 1900 ukończył studia matematyczno przyrodnicze w Dorpacie i był profesorem botaniki w Odessie.

W 1919 roku powrócił do Warszawy i został profesorem systematyki i geografii roślin na Uniwersytecie Warszawskim. Był współzałożycielem i prezesem Ligi Ochrony Przyrody, Polskiego Towarzystwa Botanicznego oraz dyrektorem warszawskiego ogrodu botanicznego. Pełnił także funkcję członka Polskiej Akademii Umiejętności a w latach 1926-1927 był Rektorem Uniwersytetu Warszawskiego.

Organizował wycieczki botaniczne w Tatry ze studentami i wygłaszał w Zakopanem wykłady o florze Tatr. Ogłaszał życiorysy wielu botaników związanych z Tatrami. Publikował artykuły przedstawiające walkę przyrodników o powstanie parku narodowego w Tatrach oraz opiewał piękno górskiej przyrody. Wśród jego publikacji górskich dotyczących Tatr wyróżnić można: *Czy rosły dziko różaneczniki w Tatrach* (1946), *Tytus Chałubiński jako botanik* (1955), *Walka o Park Narodowy w Tatrach* (1934), *Badacze roślinności Tatrzańskiej* (referat wygłoszony w Zakopanem, 1956).

Syn Jerzy wykształcił się na architekta. Uprawiał taternictwo oraz projektował plakaty o treści turystycznej i narciarskiej.

Kwatera 150, rząd 6

Kawecki Zbigniew (1908-1981)

Urodził się w Jaworznie, zmarł w Warszawie. Zoolog, profesor Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Dzieciństwo i młodość spędził we Lwowie. Studia przyrodnicze podjął na Uniwersytecie Jagiellońskim. W roku 1933 uzyskał stopień doktora filozofii w zakresie zoologii. Od 1952 roku kierował Katedrą Zoologii w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie. Równocześnie prowadził zajęcia w krakowskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej i na Akademii Górniczo Hutniczej. W roku 1957 został profesorem nadzwyczajnym, a rok później przeniesiono go służbowo do SGGW w Warszawie.

Był organizatorem corocznych wycieczek w Tatry w czasie kwitnienia krokusów. Zajmował się historią ochrony przyrody, ogłaszając liczne prace popularnonaukowe z tej dziedziny. Pisał o szkodnikach roślin, szczególnie o ekologii i ewolucji *czarwców* oraz ich pasożytów. (*Czerwce Tatr, Sprawozdanie Komisji Fizjograficznej nr 71 z 1938 roku, oraz Katalog fauny czarwców (1985)*). Badania poświęcone tym zagadnieniom prowadził w Tatrach i Pieninach oraz innych górach w Polsce. Jest autorem podręcznika *Zoologia stosowana (1976)*. W podręczniku tym zawarto *wiadomości praktyczne potrzebne każdemu na temat możliwości wykorzystania różnych gatunków zwierząt w gospodarce człowieka, ochrony gatunkowej, ekologii, etologii, itp.*" Będąc miłośnikiem Tatr wyjeżdżał często ze studentami do Zakopanego. Publikował życiorysy wybitnych przyrodników polskich i swoich współpracowników, w tym także tych, mocno związanych z pracami naukowymi w Tatrach.

Kwatera 109, rząd 6

Drewniane kapliczki Powązek

Kwatera 315 a, rząd 3

Kapliczka wykonana w 1984 roku przez stolarza z Bukowiny Tatrzańskiej – Franciszka Sztokfisa postawiona na rodzinnym grobie Wolskich. Pomysł powstał z rodzinnego sentymentu Wolskich do Bukowiny Tatrzańskiej, gdzie spędzali całe letnie i zimowe wakacje szkolne.

Kierst Jerzy (1910-1988)

Urodził się w Chełmicy koło Włocławka, zmarł w Warszawie. Prozaik i poeta, krytyk teatralny, tłumacz. Wykładowca warszawskich szkół teatralnych. Współtwórca Redakcji Literackiej oraz Teatru Polskiego Radia. W archiwach radiowych zachowały się zrealizowane przez Kiersta nagrania wierszy Gałczyńskiego, Tuwima i Grochowiaka.

Jerzy Kierst jest autorem poematu *Kalendarz liryczny; Dialogi z Wielką Niedźwiedzicą* (Warszawa 1956). W jednej z części tych dialogów zawarł *Opowieść o Nanda Dewi East*. Opowieść ta poświęcona jest uczestnikom pierwszej polskiej wyprawy w Himalaje. Tekst ten przedrukowany jest w „Taterniku” (1960, nr 3-4). W tomiku olimpijskich wierszy sportowych *Herakles zawsze zwycięski* (Warszawa 1952) zamieścił wiersz *Narciarz*. Jego twórczość poetycka dla dzieci i młodzieży obfituje w wiersze o tematyce tatrzańskiej. Spotykamy je w tomikach: *Nad Potoczkiem, Wesoly pociąg, Od gór do morza*.

Rękopisy Kiersta znajdują się w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie. Jako kolekcjoner sztuki, swoje sztuki przekazał Zamkowi Królewskiemu.

Kwaterna 108, rząd 2

Kuźniar Czesław (1889-1955)

Urodził się w Suchej Beskidzkiej, zmarł w Warszawie. Geolog i petrograf. Był uczniem sławnego na owe czasy gimnazjum św. Anny w Krakowie. Studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim a pracował w krakowskiej Akademii Górniczo-Hutniczej i na Politechnice Warszawskiej. Doktorat z zakresu geologii i mineralogii uzyskał w 1913 roku na podstawie pracy *Skały osadowe tatrzańskie*. Na studiach ogłosił opracowanie petrograficzne z okolic Krakowa i Beskidów Zachodnich. Brał udział w Kongresach Geologicznych: w Brukseli (1922) i w Madrycie (1926) oraz w Zjazdach Asocjacji Karpackiej w Polsce (1925), Rumunii (1927) i Czechosłowacji (1931). Od 1926 roku brał czynny udział w pracach Zarządu Polskiego Towarzystwa Geologicznego.

Przed I wojną światową uczestniczył w badaniach skał tatrzańskich wraz z Józefem Mrozewiczem (pochowany na Powązkach). Był autorem pierwszej mapy geologicznej Rzeczypospolitej Polskiej oraz mapy obszarów naftowych i gazowych Polski w Karpatach. Prowadził także badania na Kaukazie, Uralu i w górach Ałtaju. Napisał wspomnienie pośmiertne o wybitnym działaczu tatrzańskim, geografie i geologu, Mieczysławie Limanowskim. Jego starszy brat Wiktor był czołowym działaczem w dziedzinie ochrony przyrody tatrzańskiej.

Kwatera 112, rząd 4

Małkowski Stanisław (1889-1962)

Urodził się w Radzynie Podlaskim, zmarł w Warszawie. Geolog, mineralog, muzeolog, działacz społeczno-oświatowy. Organizator i dyrektor Muzeum Ziemi w Warszawie. Zasłużony działacz ruchu ochrony przyrody. Pisywał na tematy zlodowaceń tatrzańskich i opracowywał życiorysy znanych geologów – Władysław Pawlica, Mieczysław Limanowski, Józef Mrozewicz. W tych życiorysach zawarł wiele wspomnień tatrzańskich. Dał się poznać jako wielki miłośnik zabytków przyrody nieożywionej. Poświęcił temu zagadnieniu wiele prac naukowych i publicystycznych. Był członkiem Państwowej Rady Ochrony Przyrody.

Prowadził badania geologiczne nad skałami Pienin i ich okolic. Swoje prace naukowe i publicystyczne dotyczące Podhala i Tatr zamieszczał w wielu periodykach specjalistycznych: *Czy są nam potrzebne skały tatrzańskie jako materiały budowlane?* (Ochrona Przyrody 1934), *Udogodnienie dla zamożnych ludzi. Kolejka na Kasprowy zamiast na Gubałówkę* („Kurier Poranny” 1935), *Udostępnienie równa się podeptaniu* („Wiadomości Turystyczne” 1937, nr 22), *O morenie lodowca tatrzańskiego w okolicy Nowego Targu* („Kosmos” 1924), *Odsłonięcie utworów dyluwialnych w kamieniołomie szafarskim pod Nowym Targiem* („Zabytki Przyrody Nieożywionej” 1928).

Kwatera 105, rząd 6

Mierczyński Stanisław (1894-1952)

Urodził się w Warszawie, zmarł w Otwocku. Kompozytor, skrzypek, etnograf. Ukończył średnią szkołę ogólnokształcącą w Warszawie. Był skrzypkiem i solistą orkiestry szkolnej. Później studiował w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Do wybuchu II wojny światowej pracował jako radca w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych. Zajmował się m. in. gospodarką górską

Znakomity badacz i znawca muzyki ludowej Podhala. Był częstym bywalcem Zakopanego. Przyjaźnił się z muzykantami zakopiańskimi. Od 1910 roku grywał w kapeli Bartusia Obrochty jako sekundzista i prymista. Organizował wyjazdy kapel góralskich na międzynarodowe konkursy folkloru górskiego (Niemcy, Austria, Belgia). Prowadził regionalne audycje radiowe inspirowane muzyką ludową. Wykorzystywał motywy góralskie w swoich kompozycjach na instrumenty smyczkowe i orkiestrę. Jest autorem dwóch bardzo cennych prac o podstawowym znaczeniu w poznaniu ludowej kultury Podhala: *Muzyka Podhala* z przedmową Karola Szymanowskiego oraz *Pieśni Podhala*, z tekstami Kazimierza Tetmajera.

W okresie międzywojennym zajmował się sprawami ochrony przyrody oraz gospodarką pasterską w Tatrach. Jako inżynier rolnik często pisał o tym, że powstawanie Parków Narodowych nie może ograniczać gospodarki w górach. W 1912 roku uczestniczył wraz z Henrykiem Bednarskim w pierwszym wejściu od północy na Żabią Przełęcz Wyżnią. W 1948 roku był konsultantem przy realizacji filmu *Podhale*. O muzyce góralskiej pisał w *Wierchach* (tom 10, z 1931 roku) i *Poradniku Muzycznym* (nr 9, z 1950 roku). Był członkiem Związku Kompozytorów Polskich.

Kwatera 185, rząd 6

Osiecki Stanisław (1875-1967)

Urodził się w Ciechanowie, zmarł w Warszawie. Krajoznawca, taternik i działacz turystyczny. Realną szkołę średnią ukończył w Warszawie. Studiował w Wyższej Szkole Politechnicznej w Warszawie oraz na Wydziale Matematyczno-Fizycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Polski działacz ruchu ludowego, poseł, Wicemarszałek Sejmu i minister reform rolnych oraz przemysłu i handlu. Był wiceprezesem Polskiego Komitetu Olimpijskiego oraz pomysłodawcą budowy schronisk w Tatrach.

Uprawiał taternictwo dokonując kilku pierwszych wejść w Tatrach. Dokonał pierwszego zimowego wejścia na nartach z Koziej Dolinki na Zmarzłą Przełęcz, w 1925 roku. Jego towarzyszami byli wówczas Mariusz Zaruski i Stanisław Zdyb. Był wieloletnim działaczem Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. W latach 1932-36 pełnił funkcję prezesa Zarządu Głównego. Przewodniczył także Związkowi Polskich Towarzystw Turystycznych. Był członkiem honorowym PTT oraz Polskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego. W 1969 roku jego działalność upamiętniono tablicą w schronisku na Hali Gąsienicowej. W Zakopanym Osiecki mieszkał w willi „Sarjusz” w latach 1911-1919, tj. do śmierci swojej pierwszej żony Józefy z d. Filipowicz. W tym czasie do szkoły w Zakopanem chodziło ich dwóch synów: Tadeusz i Stefan. Za swoją długoletnią działalność został odznaczony m. in. Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta.

Jego syn Stefan (1902-1977), był znanym alpinistą, taternikiem i narciarzem. Jako grafik i filmowiec zajmował się w swojej twórczości projektowaniem plakatów i kręceniem filmów górskich.

Kwaterna 184, rząd 4

Piątkiewicz Bronisław (1878-1966)

Urodził się w Babicy, w dawnym powiecie rzeszowskim, zmarł w Warszawie. Geodeta, matematyk, fizyk. Jeden z pierwszych w Polsce specjalistów od fotogrametrii. Do gimnazjum uczęszczał w Rzeszowie. W latach 1898-1900 studiował na Wydziale Inżynierii Lądowej Politechniki Lwowskiej i matematykę na Uniwersytecie Lwowskim. Profesor fotogrametrii Politechniki Warszawskiej oraz Akademii Górniczo Hutniczej w Krakowie, dziekan Wydziału Geodezyjnego Politechniki Warszawskiej. Działacz skautingu i harcerstwa. W 1918 został wybrany do Naczelnej Rady Harcerskiej.

Prowadził prace nad zagęszczeniem sieci triangulacyjnej w Tatrach Polskich. W 1924 roku brał udział w pracach polsko-czechosłowackiej komisji delimitacyjnej, ustalającej granicę w Tatrach. W następnych latach kierował terenowymi pracami nad nową mapą Tatr Polskich. Na tematy swoich prac geodezyjnych w Tatrach ogłaszał liczne artykuły w *Wiadomościach Geograficznych*, *Wierchach* i *Przeglądzie Mierniczym*. Odbывał wiele naukowych podróży do krajów zachodniej i środkowej Europy.

Kwatera 155 b, rząd 1

Prus Bolesław (1847-1912)

Urodził się w Hrubieszowie, zmarł w Warszawie. Jego właściwe nazwisko to Aleksander Głowacki, herbu Prus. Pisarz, felietonista i kronikarz. Tworzył nowele, opowiadania i szkice powieściowe. Zwano go „mistrzem małych form narracyjnych”. Uczestnik Powstania Styczniowego z 1863 roku.

W Zakopanem bywał kilkakrotnie. W swoich felietonach pisywał o sprawach zakopiańskich. Był miłośnikiem Tatr, ale cierpiał na rodzaj lęku zwany *agorafobią* (lęk wysokości). Opętany tą chorobą pisarz nie mógł dotrzeć w rejon modnych wówczas i często odwiedzanych przez turystów zakamarków Tatr. Pragnął jednak być w tych miejscach. W 1881 roku zrealizował dwie, znane z jego publikacji, wycieczki. Na Halę Gąsienicową dotarł w bardzo nietypowy sposób. Właściwy szlak wiódł przez Dolinę Jaworzynki lub przez Boczań, lecz przewodnicy Bartek Obrochta i Jan Gronikowski doprowadzili go tam przez łagodne stoki Doliny Olczyskiej, wchodząc od strony Jaszczurowskich Cieplic. Uradowany tym faktem Prus obdarował każdego z nich wymarzoną dubeltówką. Tytus Chałubiński doprowadził go do Morskiego Oka przez Polanę Waksmundzką, o czym Prus informował czytelników w jednym z seryjnych felietonów pt. *Kronika Tygodniowa*, zamieszczanych w „Kurierze Warszawskim”. W innym felietonie, pt. „Tytus Chałubiński”, sprzeciwiał się propozycji pogrzebania zwłok doktora Chałubińskiego na Giewoncie.

Kwatera 209, rząd 1

Rembowski Jan (1879-1923)

Urodził się w Wawrzyszewie koło Warszawy, zmarł w Warszawie. Malarz, grafik i rzeźbiarz. Edukację rozpoczął od nauki cyzelerstwa w fabryce wyrobów platerowych Norblinów w Warszawie. Następnie uczęszczał na kursy rysunkowe przy warszawskim Muzeum Przemysłu i do Klasy Rysunkowej Wojciecha Gersona. W 1901 podjął studia rzeźbiarskie w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych pod kierunkiem Konstantego Laszczki. W latach 1905-07 kształcił się w malarskiej pracowni Józefa Mehoffera.

Chorując na gruźlicę dużo przebywał w Zakopanem. Leczył się wtedy w Sanatorium doktora Kazimierza Dłuskiego w Kościelisku. W tym czasie w swojej twórczości wykorzystywał tatrzańskie legendy oraz góralskie stroje i ornamenty stylu zakopiańskiego. Projektował witraże, meble i wystroje wnętrz, stosując w nich motywy podhalańskie. Namalował portrety wielu górali oraz tak znanych postaci jak: Władysław Orkan, Tadeusz Miciński, i Mariusz Zaruski. Wykonywał dekoracje do Sanatorium i Bronisławy i Kazimierza Dłuskich. W latach 1903-1916 powstały jego obrazy: *Legenda o Giewoncie*, *Janosik*, *Pochód górali*, *Złotogłów*. Pisywał artykuły o podhalańskiej sztuce ludowej. Był jednym z inicjatorów powołania do życia towarzystwa „Sztuka Podhalańska”. Artysta uprawiał także malarstwo dekoracyjne, m.in. ozdobił kilkoma malowidłami zakopiańskie sanatorium doktora Kazimierza Dłuskiego. Oryginały tych prac znajdują się obecnie w Muzeum Narodowym w Krakowie.

Kwatera 214, rząd 4

Sieroszewski Waclaw (1858-1945)

Urodził się w Wólce Kozłowskiej koło Radzymina, zmarł w Piasecznie. Znany powieściopisarz, nowelista i etnograf. Działacz socjalistyczny. Używał pseudonimu Waclaw Sirko. Uczęszczał do warszawskiego gimnazjum skąd został wydalony za przynależność do tajnej organizacji patriotycznej. Później samodzielnie doksztalał się w kolejowej Szkole Technicznej. Za stawianie oporu władzy został aresztowany w 1878 i osadzony w Cytadeli Warszawskiej. Rok później podczas buntu więźniów skazano go na osiedlenie na Syberii. Na wygnaniu prowadził badania etnograficzne nad plemieniem Ajnów. Pisał powieści i wspomnienia o Syberii i Dalekim Wschodzie (m. in. *Na kresach lasów, Dwanaście lat w kraju Jakutów*). Podczas rewolucji 1905 roku został uwięziony, następnie wyjechał do Galicji, współpracując w Krakowie i Zakopanem z ruchem socjalistyczno-niepodległościowym. Podczas I wojny światowej walczył w legionach. W okresie międzywojennym był prezesem Związku Literatów Polskich i Polskiej Akademii Literatury (1934–1939).

Częsty bywalec Zakopanego. Bajka jego autorstwa pt. *Dary wiatru północnego*, oparta jest na tematyce tatrzańskiej. Jego podobizna znalazła się w galerii zakopiańskich karykatur Kazimierza Sichulskiego. Karykatury te znajdowały się w znanej zakopiańskiej restauracji Stanisława Karpowicza.

Kwaterna 209, rząd 2

Stanisławski Wiesław (1909-1933)

Urodził się w Lublinie a zginął w Tatrach. Absolwent Instytutu Studiów Handlowych. Był współzałożycielem i aktywnym członkiem Koła Wysokogórskiego Warszawskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Tatrzańskie wyczyny opisywał w warszawskich gazetach (*Przegląd Sportowy, Kurier Warszawski, Stadion*) i w wydawnictwach górskich (*Taternik, Wierchy*).

Chodził po Tatrach z wielkim rozmachem i śmiałością. Wspinał się w towarzystwie Bronisława Czecha i Mieczysława Szczuki, którzy podobnie jak on, należeli w okresie międzywojennym do czołówki polskich taterników. Był pierwszym zdobywcą północno-wschodniej ściany Mnicha nad Morskim Okiem. Stanisławski, zastosował we wspinaczkach po raz pierwszy w Tatrach tzw. technikę hakową- na ówczesne czasy był to trudny do zrealizowania trawers na pętłach.

Miał jednak także kilka niepowodzeń. Podczas jednej ze wspinaczek w rejonie Morskiego Oka, w 1930 roku, po nocnym biwaku w ścianie Wyżnego Żabiego Szczytu, zmarł z wyczerpania jego partner Zbigniew Gieysztor. W 1933 roku zginął wraz z towarzyszem na łatwej w stosunku do swoich osiągnięć ścianie Kościółka, w górnej części Doliny Batorywieckiej, w Tatrach słowackich. Miał wtedy 24 lata. W 1934 roku jego nazwiskiem uczczono łańcuch górski na Spitsbergenie.

Kwaterna 144, rząd 4

Strzelecki Jan (1919-1988)

Urodzony w Warszawie, zmarł tamże. Socjolog i krytyk kultury, publicysta, eseista i pisarz. Pracownik Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk. Żołnierz Armii Krajowej, uczestnik Powstania Warszawskiego. Autor wielu znakomitych esejów z pogranicza socjologii i myśli społecznej. Najwybitniejszym jego utworem i jednym z najważniejszych w polskim piśmiennictwie humanistycznym XX wieku są *Próby świadectwa* (Warszawa 1971). Był doradcą Solidarności.

Jan Strzelecki był także miłośnikiem gór oraz zapalonym narciarzem i taternikiem. Aby uczcić jego pamięć od roku 1989 corocznie organizowany jest Memoriał im. Jana Strzeleckiego - najstarsze w Polsce zawody w ski-alpinizmie. Jego związek z górami to wątek wywodzący się z rodzinnych tradycji. Ojciec Władysław, przed II wojną światową został patronem nieistniejącego dziś schroniska na Hali Pyszej. Był zapalonym turystą, narciarzem i działaczem górskim. Jan Strzelecki po 1945 roku jako członek Klubu Wysokogórskiego PTT uczestniczył w tatrzańskich obozach wspinaczkowych. Później z Andrzejem Ziemińskim stał się zdobywcą m.in. Małego Lodowego Szczytu, Żabiego Mnicha, Mięguszwieckiego Szczytu Czarnego, Wschodniego Szczytu Żelaznych Wrót. W sierpniu 1956 roku wspinał się w masywie Mont Blanc z Jerzym Surdelem, Wiktorem Ostrowskim i Czesławem Momatiukiem.

Zmarł tragicznie 30 czerwca 1988 roku, kiedy minionej nocy został ciężko pobity na warszawskiej ulicy.

Kwatera 119, rząd 2

Jan Strzelecki był czujnym obserwatorem i wnikliwym krytykiem współczesnej cywilizacji. Pisał nie tylko o faszyzmie i stalinizmie, ale także o współczesnej Polsce, Europie i Ameryce. Jego krytyka kultury miała orientację antropologiczną – zajmowały go nie tyle idee, ideały czy ideologie, co struktury świadomości, wzorce postaw, typy osobowości. W swojej refleksji scalał to, co teoretyczne i praktyczne, intelektualne i emocjonalne, etyczne i obyczajowe; był też wrażliwy na zjawiska artystyczne i literackie. Był krytykiem świadomym dorobku i bagażu przeszłości, stale zarazem wychylonym w przyszłość – ku wizji kultury pełnej, ku osobowości integralnej – „żywej”, jak pisał. Jego pisarstwo wyrastało z doświadczeń osobliwie własnych, ale żywiło się też ważnymi inspiracjami intelektualnymi. Z jednej strony była to myśl socjalistyczna, o szczególnym jednak, „subiektywistycznym” czy też „idealistycznym” nachyleniu: Jean Jaures, Edward Abramowski, Antonio Gramsci, Mieczysław Niedziałkowski; z drugiej – współczesna autorowi myśl socjologiczna, o psycho-społecznej orientacji: Stanisław Ossowski, Erich Fromm, David Riesmann, Johan Galtung. Trzecim ważnym źródłem inspiracji Strzeleckiego była nowoczesna myśl chrześcijańska w jej odmianie personalistycznej: Jacques Maritain, Emmanuel Mounier. Doświadczeniu osobistemu oraz inspiracjom intelektualnym nadał Strzelecki kształt własny zarówno w swym pisarstwie, jak i postawie życiowej. Był postacią owianą legendą – jako człowiek o „otwartej dłoni”, zawsze gotowy służyć ludziom w dobrej sprawie.

Opracował Paweł Rodak (www.kulturologia.uw.edu)

Świerzyński Michał (1868-1957)

Urodził się w Krakowie, zmarł w Warszawie. Kompozytor, dyrygent, pedagog. Uczeń Władysława Żeleńskiego w Konserwatorium Towarzystwa Muzycznego w Krakowie, Zygmunta Noskowskiego w Warszawie i Oskara Nedbala w Pradze. Tworzył operetki, kantaty, pieśni, koncerty, utwory kamer. i fortepianowe.

Wiele jego kompozycji muzycznych dotyczy tematyki Podtatrza i Tatr. Skomponował popularną do dziś pieśń, wzorowaną na starofrancuskiej pieśni kościelnej, do słów wiersza Michała Bałuckiego *Dla chleba*. Jej refren brzmi; *Góralu, czy ci nie żal...* Napisał muzykę do sztuki teatralnej dramaturga Sydona Friedberga, burmistrza Nowego Sącza, *Śpiący rycerze w Tatrach*. W 1898 roku sztuka miała premierę w Krakowie a w 1902 roku grano ją we Lwowie. Jej tekst nie pokazał się drukiem. Jest autorem pieśni solowej *Marzenia przy Morskim Oku*, do słów Ludwika Solskiego. Jego synem był prezes Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego Adam Świerzyński, specjalizujący się w kompozycjach na motywach kaszubskich i morskich.

Kwatera 101, rząd 1

Witkiewicz Koszczyz Jan (1881-1958)

Urodził się w Urdominie, obecnie Litwa, zmarł w Warszawie. Architekt i konserwator zabytków. Działacz Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości.

Mieszkał w Warszawie ale często bywał w Zakopanem, gdzie w latach 1904-1905 współpracował ze swoim stryjem Stanisławem Witkiewiczem. Projektował domy w stylu zakopiańskim. W tym czasie powstała w Zakopanem na Antałówce „Witkiewiczówka”. Jego dziełem jest zrealizowany projekt murowanego obiektu Specjalistycznego Zespołu Rehabilitacyjno-Ortopedycznego dla Dzieci i Młodzieży na Bystrem. Poza Zakopanem, w Nałęczowie, zaprojektował i zbudował w stylu podhalańskim letni dom dla Stefana Żeromskiego zwany *Chatą*. Tam też zbudował *Ochronkę* im. Adama Żeromskiego, dla ubogich dzieci, wzniesioną w 1907 roku z funduszy autora *Dziejów grzechu*. Wiele projektów realizował m.in. w Kazimierzu Dolnym, gdzie osiedlił się i kierował odbudową miasta. Założył tam na wzór Zakopiańskiej Szkoły Przemysłu Drzewnego, Szkołę Rzemiosł Budowlanych. W Zakopanem poznał swoją żonę – Henrykę Rodkiewicz, która była pasierbicą Żeromskiego. Sam Żeromski z zachwytem nad osobowością Jana Witkiewicza, nad jego bogatym życiorysem społecznym i zawodowym, sportretował go w swojej książce pt. *Nawracanie Judasza*, jako Ryszarda Nienaskiego. Autorem nagrobnego medalionu – plakiety portretowej z wizerunkiem Jana Witkiewicza Koszczyca jest rzeźbiarz Aleksander Żurakowski.

Kwaterna 213, rząd 4

Drewniane kapliczki Powązek

Górale na Powązkach w 2008 roku

Kardynał Józef Glemp z przewodnikami tatrzańskimi.
Od prawej: Marian Matusiak i Jacek Wiśniewski

Stoją od lewej: Maciej Gąsienica, Jan Chyc, Zofia Chyc-Magdzin, Tomasz Skupień, Sławomir Zięba, Krystyna Łazarczyk, Zofia Karpiel-Bułecka, Jacek Wiśniewski, Alicja Babij-Matusiak, z tablicą klęczcy – Marian Matusiak. Fot. Janusz Duda

Liczna grupa górali brała udział w warszawskiej kweście 2008 roku. Kontynuowano prace nad powstaniem *Tatrzańskiego Szlaku* na Powązkach. Góraliska kapela grała rzewne melodie, w tempie których lud Warszawy podążał w żałobnej procesji za swoim arcybiskupem, Kardynałem Józefem Glempem.

Zebrano rekordową kwotę 6 tysięcy złotych.

SZLAK TATRZAŃSKI IV

		UL. J. OSTROROGA						
BRAMA VI			↑A	↑A	↑B	↑B	↗D	↑D
346		331	315	↑A	↑A	↗CW	↑C	↑C
345		330	314	299	284	↗BW	↑B	↑B
	344	329	313	298	283	↗AW	↑A	↑A
	343	328	312	297	282	→W		257
	342	327	311	296	281	→W		256
	341	326	310	295	280	→W		255
	340	325	309	294	279			254
	339	324	308	293	278			253
	338	323	307	292	277			252
	337	322	306	291	276			251
	336	321	305	290	275			250
	335	320	304	289	274			249
	349	334	319	303	288	273	261	248
348		333	318	302	287	272	260	247
347		332	317	301	286	271	259	246
	350		316	300	285	270	258	245
							↓P	↓P

UL. SMĘTNA

Bartłomiejczyk Edmund Ludwik (1885-1950)

Urodził się w Warszawie, zmarł tamże. Grafik, pracownik pierwszej w Polsce katedry grafiki użytkowej w Warszawie. Drzeworytnik i litograf. Studiował w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych a od 1930 roku był profesorem w warszawskiej Szkole Sztuk Pięknych. Kierował pierwszą w Polsce Katedrą Grafiki Użytkowej. Uprawiał grafikę artystyczną. Należał do Stowarzyszenia Artystów Grafików „Ryt” (jako prezes 1930-1935).

Interesowała go tematyka rodzajowa zaczerpnięta z życia górali podhalańskich i huculskich. W twórczości góralskiej zapisał się ilustracjami opowiadań Władysława Orkana i Kazimierza Przerwy Tetmajera. Wykonał także ilustracje do pisanej w Zakopanem przez Stefana Żeromskiego powieści „Popioły”. Znałe są jego rysunki i drzeworyty o tematyce tatrzańskiej: *Janosik i frairka jego* (1922), *Janosik* (1929), *Zbójnik* (1931). Jego twórczość podhalańska prezentowana była w *Tygodniku Ilustrowanym* i *Sztukach Pięknych*. Wśród prac z tematyki regionalizmu ludowego najbardziej znane to: *Kobziarz* (1926), *Tratwy* (1932), *Lany poniedziałek* (1930). Jego rysunki zdobiły czytanki szkolne Juliusza Balickiego i Stanisława Majakowskiego: *Będziem Polakami* (1928) i *Pieśń o ziemi naszej* (1933). Był też projektantem wzorów dla rzemiosła artystycznego (biżuteria, tkaniny, wyroby z brązu) i projektował plakaty, znaczki pocztowe oraz banknoty. Wśród jego studentów byli m.in. Tadeusz Kulisiewicz i Szymon Kobyliński.

Kwatera 282, rząd 3

Gieysztor Marian (1901-1961)

Urodził się w Petersburgu, zmarł w Warszawie. Zoolog, hydrobiolog, taternik. Działacz na polu ochrony przyrody tatrzańskiej. Docent Uniwersytetu Warszawskiego oraz wykładowca w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Był przewodniczącym Komitetu Hydrobiologicznego Polskiej Akademii Nauk.

Należał do czołówki badaczy europejskich. Zajmował się badaniem wód tatrzańskich, organizował zbiorowe badania hydrobiologiczne. W Tatrach odkrył grupę zwierząt, zwanych wirkami. Zbadał dwa górskie gatunki tych płazińców. Jeden z nich jest endemitem tatrzańskim, natomiast drugi występuje poza Tatrami tylko w Apeninach. Jeden z innych wirków żyjących w Morskim oku, nazwano od jego nazwiska *Gieysztoria foreli*. W Biuletynie Informacyjnym PAN zamieścił opracowanie pt. *Studia hydrobiologiczne na potokach tatrzańskich* (1958). W „Wierchach” pisał o badaniach faunistycznych w Tatrach (1936 i 1937). *O wodach tatrzańskich i ich faunie* pisał w dziele zbiorowym „Tatrzański Park Narodowy” (1962).

Jego młodszy brat Zbigniew (1903-1930) uprawiał taternictwo. Po zimowym zdobyciu Wyżnego Żabiego Szczytu, zmarł z wyczerpania w Żabiej Dolinie Białczańskiej. Partnerami tej wspinaczki byli znani taternicy: S. Bernadzikiewicz, A. Kenar i W. Stanisławski.

Jego żona Irena (1903-1985) była geografem i taterniczką. Prowadziła w Tatrach badania opadów. Informacje na ten temat zamieściła w Przeglądzie Geograficznym (1962 i 1966). Wspinała się razem z mężem a także z aktywnym w warunkach zimowych Stanisławem Grońskim.

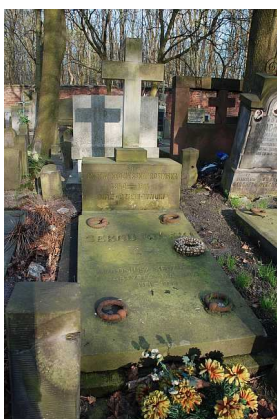
Kwatera 299 b, rząd 3

Kędzierski Apoloniusz (1861-1939)

Urodził się w Suchedniowie a zmarł w Warszawie. Malarz (olej, akwarela). Dzieciństwo i lata szkolne spędził w Radomiu. Edukację malarską rozpoczynał w Orońsku, gdzie prywatną Szkołę Malarską prowadził polski malarz, batalista, Józef Brandt. Kolejnym jego nauczycielem był autor wielu scen rodzajowych z Podtatrza i Tatr Wojciech Gerson. Później realizował studia w Monachijskiej Akademii Sztuk Pięknych. Należał do grona Towarzystwa Artystów Polskich „Sztuka”, Klubu Akwarelistów Polskich i Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości.

W swojej sztuce prezentował głównie folklor ale również tworzył obrazy tzw. czystej formy. Od 1889 roku osiadł na stałe w Warszawie, gdzie przy ulicy Senatorskiej miał pracownię. Podczas działań wojennych 1944 roku znaczny jego dorobek artystyczny spłonął.

Zakopane i Tatry utrwał na płótnach w latach dwudziestych XX wieku. Jego obrazy publikowane były w „Tygodniku Ilustrowanym” i „Sztukach Pięknych”. Pokazywano tam obrazy *Morskie Oko* i *Stary kobziarz z Poronina*. Zastąpił jako twórca rodzajowych scen wiejskich, polichromii kościelnych oraz akwarelowych ilustracji książkowych (m.in. do *Chłopów* Władysława Reymonta). Zajmował się krytyką artystyczną i publikował wspomnienia o malarzach. Za działalność artystyczną wyróżniony został licznymi nagrodami, medalami i krzyżami, na wystawach międzynarodowych w Chicago, we Lwowie i w Paryżu.

Kwaterna 301, rząd 4

Drewniane kapliczki Powązek

Kwaterna 282, rząd 1

Na grobie Alicji Kubiak Szaciło – nauczycielki wychowania fizycznego i biologii.

*Mama propagowała wśród młodzieży góry i zachęcała do ich podziwiania i aktywnego wypoczynku.
Interesowała się rzeźbami i mam w domu wiele drewnianych bożków przywiezionych z Tatr.
Dlatego wygląd mamy grobu jest z chatą góralską.*

Agnieszka Szaciło

Micińska Anna (1939-2001)

Urodziła się w Paryżu, zmarła w Warszawie. Polski historyk literatury, krytyk literacki, eseistka i edytor. Edukację szkolną rozpoczęła we Francji, kontynuowała na filologii polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim.

Po wojnie wraz z matką zamieszkała w Zakopanem. Naukową pasją jej życia stała się postać Stanisława Ignacego Witkiewicza. Była pracownikiem Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem. Dzięki swej rzetelnej pracy badawczej Micińska odkryła i opublikowała w miesięczniku *Dialog* (1965, nr 8) *iuvenilia*. Były to młodzieńcze dramaty pisane przez 8-letniego Witkiewicza. Opracowała też edytorsko *Pisma* swego ojca Bolesława Micińskiego (1970) oraz *Wiersze wybrane* Aleksandra Wata (z Janem Zielińskim, w roku 1987). Jej matką była Halina Micińska, która owdowiała w 1943 roku i wyszła powtórnie za mąż za znanego zakopiańskiego rzeźbiarza Antoniego Kenara. Halina Kenarowa była autorką wielu wspomnieniowych rozpraw o środowisku artystycznym Zakopanego, które publikowała w prasie ogólnopolskiej.

Z Michałem Jagiełłą wydała „Żywot górala poczciwego” Wojciecha Brzegi (Kraków 1969) i „Pisma podhalańskie” Juliusza Zborowskiego (Kraków 1972). Była autorką kilkunastu scenariuszy filmów dokumentalnych o artystach zakopiańskich a także książki o Władysławie Hasiorze (Warszawa 1978).

Kwatera 299 a, rząd 6

Orłowski Tadeusz (1917-2008)

Urodził się w Kazaniu nad Wołgą, zmarł w Warszawie. Lekarz internista, taternik i alpinista. Studiował w czasie II wojny światowej na tajnym Uniwersytecie Warszawskim. Profesor Akademii Medycznej w Warszawie i dyrektor Instytutu Transplantologii AM. Autor i redaktor licznych publikacji medycznych.

Taternictwo uprawiał od 1935 roku. Wspinał się m. in. z Włodzimierzem Goławskim, Wandą Henisz Kamińską, Witoldem Henrykiem Paryskim i Wawrzyńcem Żuławskim. Zdobywał Galerię Gankową, Wyżni Żabi Szczyt, Pośredni Mięguszowiecki Szczyt, Żabiego Mnicha i inne. Dokonał pierwszego przejścia Żlebu Drège'a oraz komina Świerza. Poza Tatrami działał także w Alpach, koreańskich Górach Diamentowych, Górach Skalistych i Pirenejach. Był członkiem Zarządu konspiracyjnego Klubu Wysokogórskiego i redaktorem tajnego „Taternika”. Ogłaszał wiele artykułów na tematy taternicze i alpinistyczne. Jest współautorem pierwszego tomu monografii *W skałach i lodach świata* (Warszawa 1955). Taternictwo było dla niego sposobem na przeżywanie piękna gór i przyrody. Jeszcze w 1980 roku wspinał się z Arno Puszkarem na Popradzkiej Kopie w Tatrach Słowackich.

Jego brat Witold (1909-1968), który był chemikiem, także uprawiał taternictwo i alpinizm, dokonując szeregu pierwszych wejść.

Kwatera

Rytard Jerzy Mieczysław (1899-1970)

Urodził się w Krakowie, zmarł w Warszawie. Właściwie nazywał się Mieczysław Antoni Kozłowski. Rytard, to jego pseudonim artystyczny. Poeta, powieściopisarz i publicysta; autor utworów o tematyce tatrzańskiej. Twórca ten mocno związany był z kulturą ludową Podhala. Wraz z Karolem Szymanowskim był autorem scenariusza baletu-pantomimy *Harnasie*, utworu osnutego na tematyce i muzyce góralskiej.

Żoną J. M. Rytarda była Helena Roj Kozłowska (1899-1955), artystka ludowa i pisarka. Na ich weselu obowiązki pierwszego drużby pełnił Karol Szymanowski. Rytard z Jarosławem Iwaszkiewiczem odkryli dla Szymanowskiego drewnianą willę „Limba”, przy ulicy Ogrodowej. Spotykali się tam ówcześni luminarze kultury polskiej.

W latach 1923-26 prowadził w Zakopanem regionalny teatr podhalański oraz był autorem widowisk regionalnych i komediodramatów. W 1933 roku napisał wspólnie z żoną Heleną zbiór opowiadań i nowel pt. *Koleba na Hliniku. (Przygody w Tatrach)* a dwa lata później powieść *Wilczur z Prohyby*. Ilustracje do pierwszej książki złożone ze zdjęć tatrzańskich wykonał Stefan Zwoliński. Ogłosił drukiem wspomnienia o polonistce i taterniku Mieczysławie Świerzu, malarzu i dramaturgu Stanisławie Ignacym Witkiewiczu oraz kompozytorze Karolu Szymanowskim.

Kwatera 284 wprost, rząd 4

Werner Władysław (1922-1982)

Urodził się w Warszawie, zmarł tamże. Fotoreporter i fotografik, powstaniec warszawski z 1944 roku, więziony w obozie jenieckim. Po wojnie pracował w Warszawie jako fotoreporter Centralnej Agencji Fotograficznej.

Z początkiem lat 50. osiadł w Zakopanem. Niebawem w licznych czasopismach, książkach i albumach zaczęły się pojawiać jego fotoreportaże: *Życie górali podtatrzańskich*, *Górale świata tańczą w Zakopanem*, *Podtatrze dzisiaj*, *Zakopane*. Swoje prace wystawiał w kraju i zagranicą. Był członkiem Związku Polskich Artystów Fotografików. W Zakopanem pozostawił wielki zbiór negatywów z Tatr i Podtatrza. Przedstawiają one krajobraz, zabytki kultury materialnej górali, narciarstwo, turystykę i ratownictwo.

Piękny, literacki opis kultury materialnej Podtatrza zawarto w książce *Drogami skalnej ziemi*, jej autorami byli Hanna Pieńkowska i Tadeusz Staich. Ilustracje do tego wydania wykonał Władysław Werner. Wartość dokumentacyjna jego zdjęć jest tym większa, że wiele opisywanych w książce zabytków sztuki ludowej w następnych latach zaginęło lub uległo zniszczeniu.

Kwatera 319, rząd 6

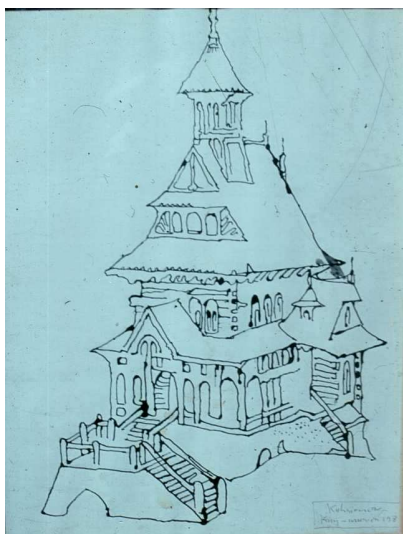
Kulisiewicz Tadeusz (1899-1988)

Urodził się w Kaliszu, zmarł w Warszawie. Drzeworytnik, grafik i rysownik, akwarysta, profesor Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Studia odbywał m. in. w pracowni grafiki Władysława Skoczylasa (pochowanego również na Powązkach). Był autorem grafik do znanego dramatu Bertolta Brechta *Matka Courage*. Kulisiewicz dużo podróżował po Europie, odwiedził Chiny, Meksyk, Indie, Brazylię i Kubę. Wiele zwiedzanych przez niego miejsc zarejestrował w swoich cyklach rysunkowych, wielokrotnie wystawianych w kraju i zagranicą. Przez całą okupację hitlerowską związany był z miejscowością Szlembark na Podhalu, której poświęcił wiele swoich prac. Znane są cykle jego drzeworytów *Bacówka*, *Wieś w Gorcach*, *Pejzaże górskie*. W Muzeum Okręgowym Ziemi Kaliskiej znajduje się wiele rysunkowych szkiców z przedwojennych pobytów Kulisiewicza w Gorcach. Delikatna, klasyczna kreska Kulisiewicza daje się łatwo zidentyfikować w jego pracach.

W 1946 roku rysownik powrócił na stałe do Warszawy. Jednak tęsknota za górami przywiodła go ponownie na Podhale. Tadeusz Kulisiewicz sporo czasu swojego życia spędzał w Kirach koło Zakopanego.

Miejsce spoczynku – w poszukiwaniu

Przykłady twórczości Tadeusza Kulisiewicza

Kaplica w Jaszczurówce

Kobieta z różańcem

Świątkarz

Morozewicz Józef (1865-1941)

Urodził się w Rzędzianach koło Tykocina nad Narwią, zmarł w Warszawie. Petrograf i mineralog, miłośnik Tatr i Pienin. Ukończył gimnazjum klasyczne w Łomży a następnie Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Warszawskiego. Tłumaczył na język polski niemieckojęzyczne podręczniki geologiczne. Pierwszy w świecie przeprowadził udane próby krystalizacji bazaltu.

Należał do grona założycieli Ligi Ochrony Przyrody, gdzie był pierwszym prezesem zarządu tej organizacji. Był członkiem Państwowej Rady Ochrony Przyrody. W 1919 roku, wraz z Władysławem Szajnochą, złożył propozycję powołania Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie. Niebawem został jego pierwszym dyrektorem.

Już w 1889 roku rozpoczął prace badawcze w Tatrach. Ich efektem był obszerny materiał do monografii petrograficznego trzonu krystalicznego Tatr. Zaopatrywał Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem w okazy skał tatrzańskich i urządził pierwszą ekspozycję geologiczną. Podobne inicjatywy podejmował w Pieninach i Górach Świętokrzyskich. Poza petrografią zajmował się także tektoniką i geomorfologią. Swoje publikacje zamieszczał w takich pismach jak: *Pamiętnik Fizjograficzny*, *Kosmos*, *Wszechświat*, *Przegląd Techniczny*. W 1938 roku opracował autobiograficzną książkę pt. „Życie Polaka w zaborach i odzyskanej ojczyźnie (1865-1937)”.

Ponieważ wiele pisał o andezytach z Pienin, jego grób na Powązkach pokrywa płyta pozyskana z tych skał w Pieninach, z wzniesienia Wdżar.

Miejsce spoczynku w poszukiwaniu

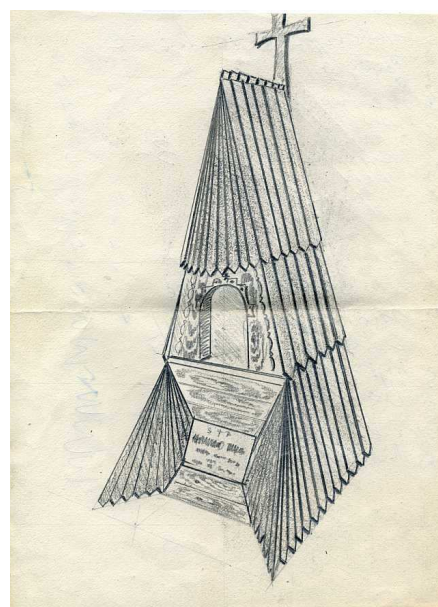
Ekspozycja geologiczna w Muzeum Tatrzańskim

Orwicz Hanna Mieczysława (1944-1968)

Urodziła się w Zakopanem, zmarła tragicznie w Warszawie. Ukończyła studia filologiczne na Uniwersytecie Warszawskim w 1967 roku. Obroniła pracę magisterską na temat: *Japońska muzyka religijna*, co uprawniło ją do używania tytułu magistra filologii orientalnej w zakresie japonistyki. Pracowała w Redakcji „Expresu Wieczornego”.

Dzieciństwo i młodość spędzała w Zakopanem u boku swojej matki, zasłużonej nauczycielki zakopiańskiego szpitala chirurgii Ortopedycznej dla Dzieci i Młodzieży. Tragedia okupacji niemieckiej zabrała jej ojca Mieczysława Orwicza, który nie doczekał jej narodzin i po którym otrzymała swoje drugie imię. Hanna była aktywną harcerką w zakopiańskiej Szkole Podstawowej na Bystrem oraz w Liceum Ogólnokształcącym w Zakopanem. We wspomnieniach zakopiańskich koleżanek pozostała jako dobra narciarka i partnerka do górskich wycieczek.

Autorem projektu i wykonawcą drewnianego nagrobka w stylu podhalańskim jest zakopiański stolarz i rzeźbiarz Jerzy Rzankowski.

Drewniany nagrobek na Powązkach – projekt i realizacja
Jerzego Rzankowskiego z Zakopanego

[Kwatera w poszukiwaniu](#)

Rautenstrauchowa Łucja (1798-1886)

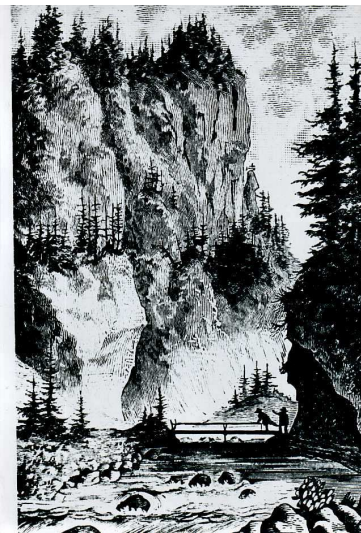
Urodziła się w Bobocinie koło Kowna, zmarła w Puławach. Córka generała Romualda Giedroycia. Literatka, autorka poczytnych romansów i powieści oraz wspomnień o swoich podróżach po Europie. Mocno związana z Puławami, gdzie w 1855 roku kupiła willę zbudowaną w stylu tyrolskim. W salonach tego budynku nazwanego „Cienista”, skupiało się życie intelektualne miasta. Do roku 1815 przebywała na dworze cesarzowej Józefiny w Paryżu.

Napisała książkę o tematach tatrzańskich pt. *Miasta, góry i doliny* (1844, 5 tomów). Zawiera ona opis podróży w Tatry i Pieniny. Autorka w 1839 roku zwiedzała Morskie Oko, Czarny Staw i Dolinę Kościeliską. Była u stóp Mont Blanc i opisywała wejścia pierwszych alpinistów na ten szczyt, nazywając go Białą Górą („W Alpach i za Alpami”, 1847, 3 tomy, II. wyd. 1850). Większość wspomnień z górskich włości zawartych jest w jej książce „Romantyczka w podróży”. W innych książkach opisywała swoje wspomnienia z Francji.

Z nekrologu zamieszczonego w „Tygodniku Ilustrowanym” dowiadujemy się o jej znajomości z Mickiewiczem, któremu przypisywano „skrytą słabość do pisarki”.

Miejsce spoczynku w poszukiwaniu

Turystyka tatrzańska w czasach Rautenstrauchowej

Dolina Kościeliska

Z przewodnikiem

Tratwa na Morskim Oku

Spoleczny Komitet Opieki nad Starymi Powązkami im. Jerzego Waldorffa

ADRES: 00-052 Warszawa ul. Mazowiecka 11
tel./fax. 826-99-98. E-mail: powazki@o2.pl

KONTO BPH PBK.XIII Oddział Warszawa
nr. 15 10600076 0000401020005677

Warszawa, dnia 10 listopada 2007 r.

**Pan
Marian Matusiak**

Szanowny Panie!

W imieniu Zarządu składam na Pana ręce serdeczne podziękowanie za udział Zakopiańczyków w tegorocznej kwocie zaduszkowej na Starych Powązkach.

Zebrana przez Państwa kwota 5.510 zł. stanowi poważny wkład w rezultaty całej zbiórki.

Informuję także, że Zarząd z zadowoleniem przyjął Państwa propozycję opracowania i wydania folderu o grobach ludzi związanych z Zakopanem i pochowanych na Warszawskich Powązkach.

Ze swej strony Komitet deklaruje gotowość jego wydania po uzyskaniu zebranych materiałów.

Sądzę, że zrealizowanie przedsięwzięcia byłoby realne w 2009 roku przed 35-tą kwestą i w roku 35-lecia istnienia Komitetu.

Z wyrazami szacunku i podziękowań

PRZEWODNICZĄCY KOMITETU

Marcin Świącicki

MARCIN ŚWIĘCICKI

Drewniane kapliczki Powązek

Kapliczka na grobie rodziny Kopczewskich. Wykonał Franciszek Sztokfisz.

Zakończenie

I na tym kończy się opowieść o ludziach Warszawy spoczywających na Powązkach, którzy dokonali na Podhalu i w Tatrach wielkiego dzieła. Ich działalność przeszła już do historii polskiej myśli filozoficznej, technicznej i naukowej. Przemierzając ścieżki „Tatrzańskiego Szlaku” na Powązkach z przewodnikiem w ręku Czytelnik ma okazję poznać myśli i czyny jego bohaterów. Ów przewodnik wprowadza także w tajemniczy świat tatrzańskiej historii i przyrody. Nie zastąpi go podręczny laptop, stacjonarny komputer ani inne nowoczesne urządzenie nawigacyjne.

Kiedy cofniemy się myślą o cały wiek, do chwili, kiedy rozwijała się, jakże różnorodna, twórczość bohaterów niniejszych wspomnień, widzimy jak bardzo troszczyli się o dobro polskiej ziemi. W tych minionych latach tworzyli dokumenty historyczne o wysokich dziś wartościach kulturowych i zabytkowych. Podobne dzieło tworzą obecnie członkowie Społecznego Komitetu Opieki nad Starymi Powązkami oraz ich sprzymierzeńcy, wśród których są ludzie z różnych środowisk, przez wiele lat kwestujący na rzecz cmentarza powązkowskiego. Upamiętnianie ludzkich istnień będzie zapewne wiekopomną zasługą dla kolejnych pokoleń rodaków.

Celem niniejszej pracy było wytyczenie *Tatrzańskiego Szlaku* na największej polskiej nekropolii – Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Rekonstrukcja wydarzeń sprzed lat możliwa była dzięki długoletniej współpracy autora z Komitetem Powązkowskim oraz ogólnie dostępnych i wymienionych w bibliografii materiałach. Przemierzając rozległy obszar cmentarza udało się odnaleźć, zidentyfikować, sfotografować i opisać groby wielu członków wielkiej, tatrzańskiej rodziny. Wobec powyższego zamierzone zadanie zostało wykonane.

Praca ta nie wyczerpuje jednak w całości obfitej galerii twórców nauki, kultury i sztuki zasłużonych dla Zakopanego i Tatr a spoczywających na Powązkach. Skład tego cmentarnego podziemia ciągle się powiększa. W najbliższych latach autor opracowania będzie kontynuował prace badawcze na Cmentarzu Powązkowskim. Ich celem będzie wydanie książki, wzbogaconej o nowe życiorysy oraz uzupełnionej nowymi

materiałami. Jednak ostateczny cel pracy zostanie osiągnięty wówczas, kiedy wszystkie nagrobki „Tatrzańskiego Szlaku” zostaną objęte ochroną konserwatorską i będą systematycznie poddawane renowacji.

Moja długoletnia współpraca z Jerzym Waldorffem na niwie ratowania zabytków Podhala pozwoliła na zawarcie wielu przyjaźni z członkami i pracownikami Społecznego Komitetu Opieki nad Starymi Powązkami. Z czasem my, górale i zakopiańczycy, stawaliśmy się częścią tej wielkiej społecznej rodziny miłośników cmentarnej kultury polskiej. Kiedy w 1985 zostałem prezesem Podhalańskiego Oddziału Towarzystwa Opieki nad Zabytkami, Jerzy Waldorff odwiedził mnie w Zakopanem. W trosce o zabytki Zakopanego i Tatr udzielał wielu wskazówek i rad. Stał się moim przewodnikiem i mentorem. Oprowadzałem go wówczas po naszym mieście przez trzy dni. Poniższe wspomnienia oddają klimat i wagę tych spotkań. I tak powoli, poprzez pryzmat zabytków Zakopanego, rodził się mój sentyment do dóbr kultury Warszawy i Powązek oraz uwielbienie dla postaci twórcy Komitetu Powązkowskiego.

Marian Matusiak

Autor pracy nad mogiłą Jerzego Waldorffa. Fot. Leszek Walaszek

Jerzy Waldorff (1910–1999) – miłośnik Zakopanego

(w piątą rocznicę śmierci wspominał autor)

Życiorys tego literata i społecznika jest powszechnie znany Polakom. Niewiele jednak wiadomo o jego związkach z Podhalem.

Kiedy zaprosiłem Jerzego Waldorffa do Zakopanego w połowie lat osiemdziesiątych nie odmówił i przyjechał. Wspominał mi, że jego przygoda z Tatrami zaczęła się w dzieciństwie. Często siadaliśmy do kawiarnianego stolika w hotelu „Giewont”, na poobiednie dysputy o kulturze. W ciągu trzech dni swojego pobytu w Zakopanem, Waldorff opowiadał mi, że pamięta doskonale to miejsce gdzie stoi dzisiejszy Hotel Orbis „Giewont”. Istniał tu w okresie międzywojennym słynny lokal Franciszka Trzaski, gdzie schodzili się ówcześni luminarze kultury polskiej, bywający bądź mieszkający w Zakopanem. „Pamiętam” – mówił – „jak przy stolikach zasiadali Makuszyński, Mischke, Żeromski, Szymanowski”.

W 1976 roku Jerzy Waldorff doprowadził do pomyślnego finału wykupienie z rąk prywatnych willi „Atma” i zorganizowanie w niej Muzeum Karola Szymanowskiego. Kiedy spacerowaliśmy dolnymi Krupówkami na „Pęksów Brzyzek”, rozprawialiśmy o ratowaniu cmentarzy Podhala. Uskarżałem się mistrzowi na indolencję opiekunów cmentarnych gruntów wiejskich, gdzie na śmietniskach i w gąszczach krzewów, traw i chwastów leżały porzucone żeliwne krzyże, odlewane z tatrzańskiego surowca. W szczytach Tatr zakładano bowiem sztolnie i wydobywano rudy żelaza, przetapiając je w prymitywnych, piecach wykorzystując węgiel drzewny z surowca tatrzańskiego. Prowadziłem wtedy w ramach działalności Podhalańskiego Oddziału Towarzystwa Opieki nad Zabytkami w Zakopanem, społeczną akcję ratowania cmentarzy regionu.

Waldorff ładował moje akumulatory do następnego spotkania, które miało miejsce w Warszawie. Podpisał mi wtedy swoją kolejną książkę pt. „Dolina szarej rzeki”. Zanim jednak to nastąpiło syciłem się jego głęboką wiedzą historyczną, i iście hrabiowskimi manierami. W Zakopanem

jadaliśmy gotowaną wołowinę w jarzynach i zapijaliśmy białą kawunią, serwowaną przez kawiarnię hotelu Orbis Giewont. Z mojej leśniczówki na Łysej Polanie podziwialiśmy panoramę rozległej Doliny Białej Wody. Waldorff umiał przeżywać przyrodę. Radziłem się go, co zrobić z porzuconymi XIX-wiecznymi krzyżami na podhalańskich cmentarzach, a jak odnieść się do kultury żydowskiej w postaci resztek kirkutu na Bachledzkim Wierchu. O krzyżach mówił tak: *Dobrze żeś pan to uratował przed złomiarzami, którzy niechybnie dali by temu radę* – i zaproponował utworzenie lapidarium. Widząc zebrany materiał żeliwny, zaproponował jego bezpłatną konserwację w swojej specjalistycznej Pracowni Konserwacji Metalu na Powązkach. *Dla Zakopanego zrobię to bez wahania* – powiedział i zrobił.

Dziś śmietankę z naszej kawuni wypił burmistrz Nowego Targu w swoim przedwyborczym rzucie na taśmę. Jednym słowem nie wspomniał o prezencie z krzyży, jaki otrzymał do utworzenia lapidarium. Zamazał historyczne znaczenie pierwszej w Polsce i Europie regionalnej akcji cmentarnej, zmierzającej do utworzenia muzeum krzyży cmentarnych. Zmieszał krzyże podhalańskie, orawskie i spiskie. Nie oddał tych, które miały powrócić na inne cmentarze zgodnie z programem ich ochrony ustalonym z Kurią Metropolitalną

w Krakowie i z Proboszczami na Podhalu. Nowotarskie krzyże leżą zaś w Bukowinie Tatrzańskiej. Co mu tam Waldorff i jego udział w akcji. Co Mu tam Kuria, co Mu tam Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, co Mu tam Muzeum Tatrzańskie i Konserwator Zabytków.

Rozliczymy się z burmistrzem na tamtym świecie. Nie musi nas zapraszać na uroczyste otwarcie „swojego muzeum krzyży”, przyjdziemy nad to lapidarium, którego autorstwo sobie przypisał wykorzystując dostęp do społecznej kasy, poszczujemy go „puzonem” i popędzimy laseczką w stronę diabelskiej otchłani. Sukces ma bowiem wielu ojców. Prawda jednak obronić musi się sama.

„A sio! Politykiery bezwstydne” – rzekłby Jerzy, wymachując swoim wskazującym paluchem przed oczami lichych decydentów. Po jego ostrzeżeniach i wskazówkach rządcy odnajdowali właściwą drogę w działaniu. Łapię się czasem na tym samym geście, który pozostał mi po spotkaniach z Waldorffem, jako jedyny, poza rządem w domu, atrybut mojej społecznej władzy. Moje paluchy nie mają jednak waldorffiej mocy. Polityka jest mi także obca.

W miejscu dawnego żydowskiego kirkutu na Bachledzkim Wierchu w Zakopanem kazał Jerzy zbudować pomnik, którego piękny i urzekający siłą wyrazu projekt wykonał zakopiański plastyk – Michał Gąsienica Szostak. Siedmioramienna menora z połamanymi świecami, czeka na swoje miejsce u stóp Tatr, gdzie Żydzi z Polakami współtworzyli historię tej górskiej ziemi. Lepiej niech czeka na swój lepszy czas, aż społeczność podhalańska dojrzeje do realizacji tego przedsięwzięcia, niż ma ulec pochopnej degradacji swej wartości, jak cmentarne krzyże w nowotarskim lunaparku kultury.

Waldorff przysłał do mnie z Warszawy pełnomocnika rodziny Nissenbaumów, który gromadził na ten cel fundusze. Po utracie wyburzonej dynamitem pod Gubałówką w 1942 roku synagogi, oraz innych obiektów własnej kultury mieliby oni dziś jedyny pomnik zadośćuczynienia za okrutną wojnę. Sprawy utkwiły w miejscu. Dopiero po kilkunastu latach od mojego spotkania z Waldorffem, na Bachledzkim Wierchu w Zakopanem, upamiętniono tubylczych Żydów pomnikiem.

Waldorff nie żywił urazu do Żydów. Na znak protestu przeciwko antysemitickim artykułom Stanisława Piaseckiego, w 1938 roku rozstał się z narodowo-prawicowym pismem „Prosto z Mostu”.

Kiedy w letni, sierpniowy wieczór wygłaszał zapowiedzianą prelekcję z tematu „Ignacy Jan Paderewski – w 45 rocznicę śmierci”, sala zakopiańskiego MPiK-u pękała w szwach. Ludzie siadali na parapetach okien. Przed oficjalnym wystąpieniem znowu popijaliśmy kawunię, którą częstował nas w kularach skromnej sali wykładowej jej zarządca, zakopiański poeta Marian Bogdała. Kiedy wkroczyłem przed spragnioną

widoku Mistrza publicznie, dopuściłem się pamiętnej dla mnie wpadki. Przedstawiając tego wybitnego literata nazwałem go redaktorem. Waldorff czuły na to określenie kiwnął w moją stronę grymaśnym spojrzeniem i rzekł: *na miłość Boską nie nazywaj mnie redaktorem, jeśli już to mów mi ekscelencjo*. Ratunek przyszedł z sali. Z tłumu podniosła się znana skądinąd Barbara Wachowicz, prosząc w moim imieniu Mistrza o wybaczenie. Kiedy „wyprostował wargi”, podziękowała mu należnym Ekscelencjo.

Waldorff znany był jako pomysłodawca i nieustrudzony organizator przeróżnych akcji. Opowiadał mi m.in. jak w czasie II wojny światowej uczestniczył w podziemnym życiu kulturalnym, organizując w prywatnych domach muzyczne spotkania.

Kiedy zabrakło go wśród żywych a serce jego jeszcze nie dogasło, chwyciłem za pióro:

Pamięci Jerzego

Runął jesion Powązek,
będą z niego wyrabiać
podhalańskie gęśle.
Echo ich wnętrza
uniesie ponad turnie
góralskie nutki.
Pozbiera je Szymanowski,
wepnie w struny pianina,
i pośle halnym wiatrem
tatrzańskim harnasiom.

Nadszedł czas pogrzebu. Sądziłem, że wobec zasług Mistrza dla Zakopanego, władze tego miasta honorowo pójdą w ostatnią jego drogę. Rozczarowanie nastąpiło, kiedy usłyszałem, że w celu zakupu wieńca od miasta ogłasza się teraz przetargi. Podłamało mnie to oświadczenie, jednak nie na tyle, żeby bez większych targów pojechać za swoje. Na

szarfach zakupionego wieńca widniał napis: „Wielkiemu Mistrzowi – wdzięczne Zakopane.”

Kiedy w dzień po pogrzebie odbyło się zamknięte posiedzenie Zarządu Komitetu Powązkowskiego w Warszawie, w którym uczestniczyłem, spadkobierca przyjaźni Waldorffa po swoim ojcu – Jerzy Kisielewski – mówił tak: *Wśród wszystkich okazałych wieńców, ten zakopiański wyznaczał najeżony skałami szlak kulturowej wędrówki Mistrza od Bałtyku do Tatr.* Epokę jego dokonań twórczych określił słowami swojego ojca Stefana Kisielewskiego „Kisiela” mianem *Waldorffizmu*.

Tak zapisał się ten wielki Polak w moich wspomnieniach. Każdego roku w nastroju listopadowych dni składam mu wizyty bez poniżających próśb o urzędowe kwiaty. Utopcie się politykiery w swoim Urzędowym Sosie, a Ty Jerzy Waldorffie – dobroczyńco Zakopanego i Podhala spoczywaj w spokoju. Towarzystwo Opieki nad Zabytkami - pamięta.

Otwarcie Tatrzańskiego Szlaku na Starych Powązkach

Stoją od lewej: Marek Gałęziewski – dyrektor Zarządu Cmentarza, Marian Matusiak – twórca szlaku, Irena Rubinowska – przewodnik tatrzański, Marek Zaniewski – wiceprezes Fundacji Skansen, Ewa Matuszewska – przedstawiciel Urzędu Miasta w Zakopanem, Zofia Karpiel Bułeczka – organizatorka grupy zakopiańskich górali

Jerzy
Waldorff

Dolina
szarej rzeki

Pamięć Przewodniczącemu
Mariuszowi Batusiałowskiemu
w uznaniu dla jego cennej
długoletniej służby

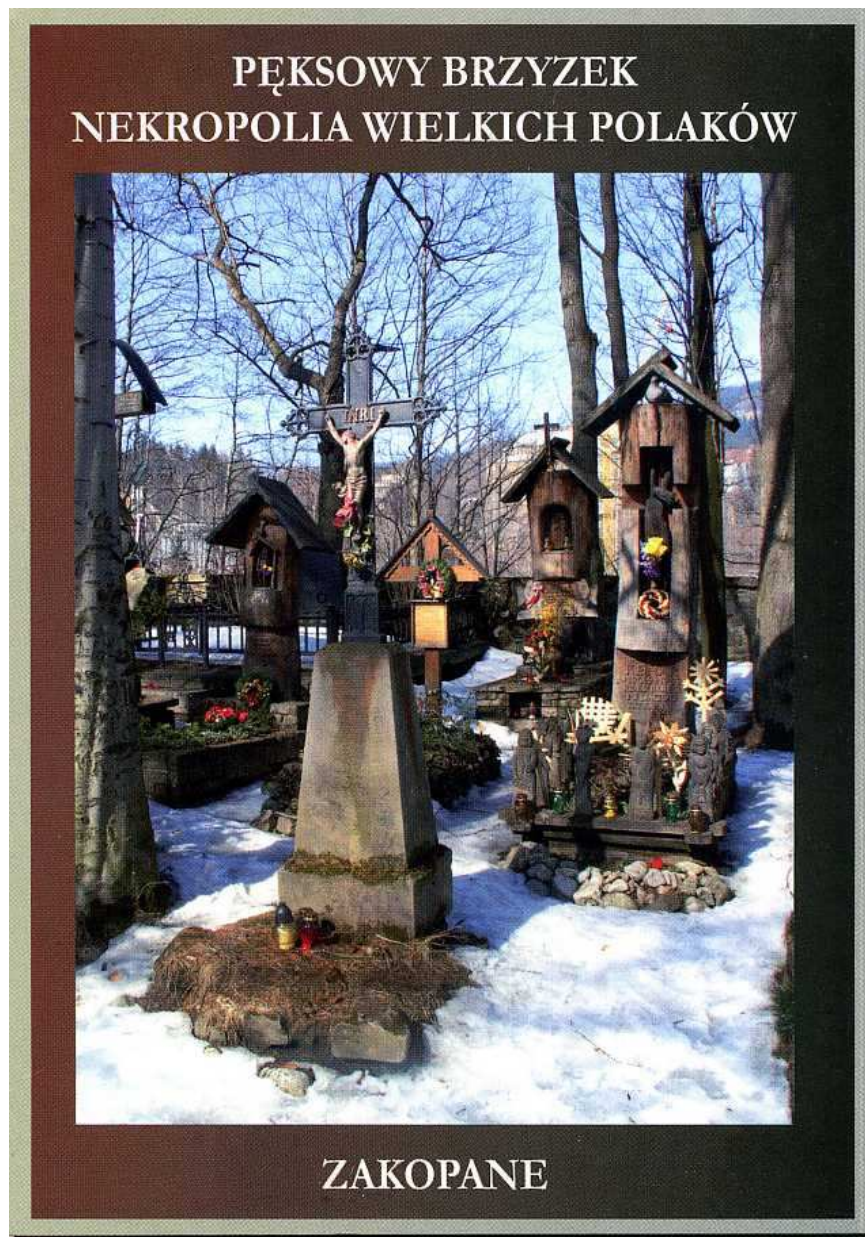
Jerzy Waldorff

24. VIII. 1990 r.

Państwowy Instytut
Wydawniczy
Warszawa 1986

Dedykacja Jerzego Waldorffa dla autora przewodnika

Kup ciekawy folder z Pęksowego Brzyzka

Wydawnictwo Fundacji Skansen – przewodnik literacki
po jednej z najcenniejszych nekropoli w Polsce,

autor Marian Matusiak

Stanowi on cegiełkę na ratowanie zabytków Zakopanego i Tatr

Informacje o sprzedaży pod telefonem

608 809-469

Spis treści

Posłowie	str. 4
Wstęp	str. 6
Tatrzański Szlak na Powązkach	str. 7
Górale ma Powązkach 2008	str. 10
Szlak Tatrzański I – mapka	str. 11
Podziękowanie dla górali	
Zakończenie	str. 101
Wspomnienie o Jerzym Waldorffie	str. 103
Dedykacja Jerzego Waldorffa	
Kup ciekawy folder z „Pęksowego Brzyzka”	

INDEX Nazwisk

Alchimowicz Kazimierz (1840-1916)	str. 12
Aleksandrowicz Jerzy (1819-1894)	str. 41
Baranowski Ignacy (1833-1919)	str. 13
Baranowski Ignacy Tadeusz (1879-1917)	str. 42
Bartłomiejczyk Edmund (1885-1950)	str. 91
Berezowski Stanisław (1910-1986)	str. 43
Bobkowski Aleksander (1885-1966)	str. 68
Breyer Tadeusz (1874-1952)	str. 69
Chwaściński Bolesław (1909-1992)	str. 44
Chwaścińska Hanna (1907-2004)	
Ciołek Gerard (1909-1966)	str. 45
Danysz-Fleszarowa Regina (1888-1969)	str. 46
Dębicki Zdzisław Klemens (1871-1931)	str. 14
Dłuska Bronisława (1865-1939)	str. 15
Dobraczyński Jan (1910-1994)	str. 70

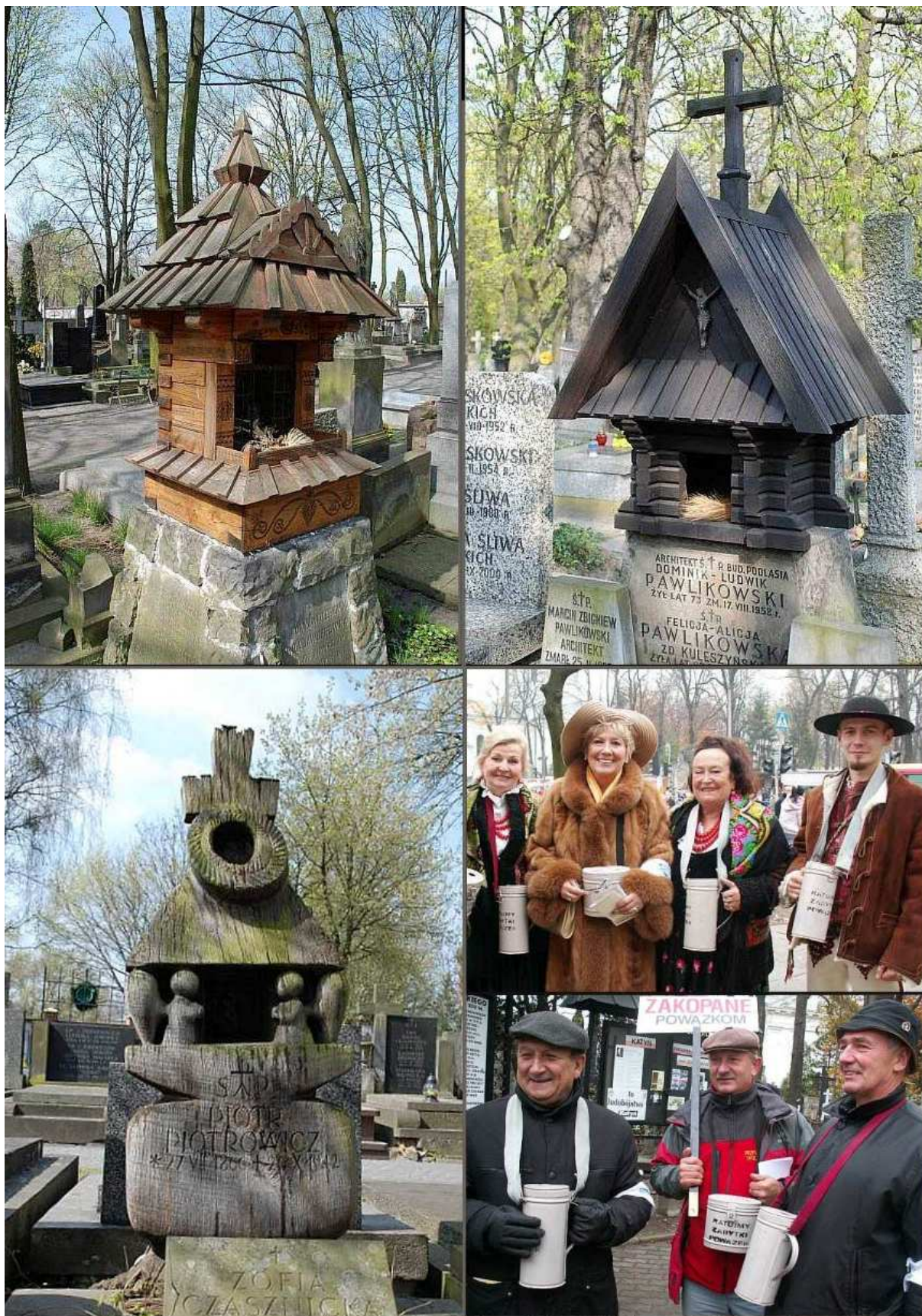
Doroszewski Witold (1899-1976)	str. 47
Dziwulski Klemens Eugeniusz (1842-1889)	str. 48
Ejsmond Julian (1892-1930)	str. 71
Faleński Medard, ps. Felicjan (1825-1910)	str. 16
Gieysztor Marian (1901-1961)	str. 92
Giller Agaton (1831-1887)	str. 17
Gineyko Roman (1892-1955)	str. 49
Gołąb Józef (1904-1968)	str. 72
Hirszowski Jerzy (1937-1992)	str. 73
Hoesick Ferdynand (1867-1941)	str.18
Hryniewiecki Bolesław (1875-1963)	str. 74
Hryniewiecki Jerzy (1908-1988)	str. 74
Janowski Aleksander (1866-1944)	str. 19
Jarosz Stefan (1903-1958)	str. 20
Karłowicz Mieczysław (1876-1909)	str. 21
Kawecki Zbigniew (1908-1981)	str. 75
Kędzierski Apoloniusz (1861-1939)	str. 93
Kierst Jerzy (1910-1988)	str. 76
Kleszczyński Zdzisław (1889-1938)	str. 22
Korniłowicz Jadwiga (1883-1969)	str. 23
Korniłowicz Maria (1920-1996)	str. 23
Korniłowicz Tadeusz (1880-1940)	str. 23
Kryński Adam Antoni (1844-1932)	str. 51
Kulisiewicz Tadeusz (1899-1988)	str. 96
Kuźniar Czesław (1889-1955)	str. 77
Lachman Waław (1880-1963)	str. 24
Liebert Jerzy (1904-1931)	str. 52
Łuszczewska Jadwiga (1834-1908)	str. 53
Majewski Erazm (1858-1922)	str. 54
Maklakiewicz Jan (1899-1954)	str. 55
Małkowski Stanisław (1889-1962)	str. 78

Maślanka Jerzy (1886-1961)	str. 56
Micińska Anna (1939-2001)	
Mierczyński Stanisław (1894-1952)	str. 79
Mierzejewski Czesław (1919-1977)	str. 25
Mierzejewski Jerzy Stanisław (1922-1987)	str. 25
Morozewicz Józef (1865-1941)	str. 97
Morstin Ludwik Hieronim (1886-1966)	str. 26
Niesiołowski Tymon (1882-1965)	str. 27
Noskowski Zygmunt (1846-1909)	str. 28
Nowaczyński Adolf (1876-1944)	str. 57
Ochorowicz Julian (1850-1917)	str. 58
Orłowicz Mieczysław (1881-1959)	str. 29
Orwicz Hanna Mieczysława (1944-1968)	str. 98
Osiecki Stanisław (1875-1967)	str. 80
Passendorfer Edward (1894-1984)	str. 59
Piątkiewicz Bronisław (1878-1966)	str. 81
Prus Bolesław (1847-1912)	str. 82
Rautenstrauchowa Łucja (1798-1886)	str. 99
Rembowski Jan (1879-1923)	str. 83
Rostafiński Jan (1882-1966)	str. 30
Rybicki Feliks (1899-1978)	str. 31
Rytard Jerzy Mieczysław (1899-1970)	str. 94
Siemiradzki Henryk (1843-1902)	str. 60
Sieroszewski Waclaw (1858-1945)	str. 84
Skoczył Władysław (1883-1934)	str. 32
Skolimowski Jerzy Walerian (1907-1985)	str. 61
Staff Leopold (1878-1957)	str. 33
Stanisławski Wiesław (1909-1933)	str. 85
Stefański Witold (1891-1973)	str. 34
Strzelecki Jan (1919-1988)	str. 86

Świerzyński Michał (1868-1957)	str. 87
Tetmajer Przerwa Kazimierz (1865-1940)	str. 62
Waldorff Preyss Jerzy (1910-1999)	str. 35
Werner Władysław (1922-1982)	str. 95
Wierzyński Kazimierz (1894-1969)	str. 36
Witkiewicz Koszczyc Jan (1881-1958)	str. 88
Wojsznis Justyn Tymon (1909-1965)	str. 37
Wrześniowski August (1836-1892)	str. 38
Zawada Andrzej (1928-2000)	str. 63
Żuławska Kazimiera (1883-1971)	str. 64
Żuławski Juliusz (1910-1999)	str. 65

Oczekuję na uwagi czytelników, celem uzupełnienia drugiego wydania przewodnika o nowe nazwiska. Proszę o kontakt za pośrednictwem Zakopiańskiej Fundacji Narodowej SKANSEN pod adresem: Muzeum „Pod Kuźniczym Młotem”, Plac Niepodległości 6, 34-500 Zakopane lub przez e-mail Fundacji: dolinakoscieliska@op.pl

Odwiedź naszą stronę internetową: www.skansen-podhale.pl

Zakopane – Warszawa, rok 2010

